

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 26, 27 och 28 januari justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 26 till 28 i socialutskottet
från 70 till 75 i EU-nämnden

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 3 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleanter i socialutskottet

Veronica Lindholm (S)

Emilia Töyrä (S)

suppleanter i EU-nämnden

Gunilla Nordgren (M)

Penilla Gunther (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Andreas Carlson (KD)

Lars-Axel Nordell (KD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2015/16:331

Till riksdagen

Interpellation 2015/16:331 Våld och trakasserier på asylboenden
av Désirée Pethrus (KD)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 11 februari 2016.

Skälet till dröjsmålet är försenat flyg som gjorde att den planerade debatten inte kan hållas som planerat.

Stockholm den 9 februari 2016

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2015/16:89 till finansutskottet

Skrivelse

2015/16:86 till socialutskottet

Framställning

2015/16:RB3 till finansutskottet

*Kommissionens
arbetsprogram 2016*

§ 6 Kommissionens arbetsprogram 2016

Utrikesutskottets utlåtande 2015/16:UU4

Kommissionens arbetsprogram 2016 (KOM(2015) 610)
föredrogs.

Anf. 1 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Vänsterpartiet delar flera av de synpunkter och invändningar mot kommissionens arbetsprogram som framförs i utrikesutskottets utlåtande. Vi står bakom de medskick som har gjorts, bland annat om kommissionens bristande ambitioner gällande frågor om klimat-, miljö- och energipolitiken.

Vänsterpartiet delar utskottets oro när det gäller att den fria rörligheten för arbetskraft inte får ske till priset av social dumpning.

Vi välkomnar kommissionens förslag om att motarbeta de strukturella hinder som försvårar för kvinnor att delta i arbetsmarknaden. Det är också positivt att man uppmärksammar diskriminering av funktionsnedsatta och tillgängligheten och att det blir en fråga för många medlemsländer.

Det finns flera andra frågor och punkter där vi har en annan uppfattning och politik än utskottets majoritet. Här vill jag lyfta fram några av Vänsterpartiets synpunkter på dessa områden.

Den ekonomiska och sociala krisen i EU fortsätter att fördjupas. EU:s inriktning på att spara sig ur krisen har misslyckats. Därför menar vi att EU behöver en ny inriktning för den ekonomiska politiken. Vi måste sätta människor i fokus i stället för företagens vinster i slutändan. Det är det som det hela handlar om.

De åtgärder som föreslås i arbetsprogrammet är långt ifrån tillräckliga. Vänsterpartiet vill se en tydligare prioritering av åtgärder för att stimulera ekonomin och målet om full sysselsättning utifrån människans behov. Vi menar att skuldavskrivningarna för enskilt land, till exempel Grekland, är en förutsättning för att man ska kunna vända den ekonomiska utvecklingen och värna jobb och välfärd. Det handlar om att på så sätt stabilisera Grekland, som har drabbats av att den ekonomiska fördelningen mellan länder faller orättvist i EU. De rika länderna vinner på hela konstruktionen.

Vänsterpartiet menar vidare att Sverige inte till varje pris ska försvara eurosamarbetet. Att fortsätta ge miljarder av våra gemensamma tillgångar i stöd för att bankerna ska slippa kreditförluster är inte rimligt. I fallet Grekland har man räddat bankerna på bekostnad av arbetslösa, fattiga och pensionärer. Krisen är fullständig i Grekland. Vi menar att EU måste möjliggöra för enskilda medlemsstater att återgå till nationella valutor på ett balanserat sätt.

Den ekonomiska krisen har väldigt negativa konsekvenser för EU:s invånare. Bland annat ser vi hur rasism och främlingsfientlighet växer runt om i Europa. Det är helt enligt forskningen. När klyftorna ökar och resurser omfördelas kraftigt ojämlikt ökar konflikter av det här slaget. Det är farligt. Vi måste ta en annan riktning. Vi måste börja jobba för jämlikhet. Det handlar om såväl hälsa som den stora frågan om främlingsfientligheten, som växer på ett våldsamt sätt på sina håll i Europa.

Diskrimineringen av romer och antiziganismen är också en utmaning i hela Europa. Vi menar att kommissionen borde ha inlett ett arbete för att värna romernas rättigheter i hela Europa.

I krisens spår ser vi hur konservativa krafter ifrågasätter kvinnors rättigheter och de framsteg som har skett på jämställdhetens område. Detta hade varit ett bra tillfälle att lyfta och slå vakt om kvinnors rättigheter. Men i stället ser vi hur kommissionen mycket tydligt valt att nedprioritera jämställdhetsfrågorna i sitt arbete.

Vi ser med oro på hur EU och EU:s medlemsstater valt att möta flyktingkrisen. I en tid av flera blodiga konflikter och de största flyktingströmmarna sedan andra världskriget skulle EU behöva värna asylrätten och arbeta fram lagliga vägar och garantera att alla EU:s medlemsländer lever upp till sina internationella åtaganden.

Det är också så att vi i väst har en del, så att säga, inflytande på de här konflikterna historiskt. Det finns en ojämlik resursfördelning. Det har funnits olika oljeintressen och andra saker som har triggat de här konflikterna, så det är viktigt att vi hjälper till när krisen ser ut som den gör.

De här perspektiven saknas helt i arbetsprogrammet. I stället lyfter man fram förslag om att korrigera svagheter i Dublinsystemet och stärka Europeiska stödkontoret för asylfrågor. Vi menar att det här inte kommer att lösa situationen för de miljoner människor som nu är på flykt.

I arbetsprogrammet lyfter man fram att ett starkare och djupare samarbete med tredjeländ behövs för att förbättra migrationshanteringen. I realiteten har detta bland annat inneburit att EU utlovat ett alltmer auktoritärt Turkiet 3 miljarder euro för att Turkiet ska hindra människor på flykt från att ta sig till EU.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till EU:s avtal med Turkiet från toppmötet i november och kommer att kräva att vår regering och EU gör en noggrann redovisning av hur Turkiet använder pengarna och hur de satsas på flyktingarna.

En annan punkt som vi vill lyfta upp är frihandelsavtalet mellan EU och USA, TTIP. Vänsterpartiet är i grunden positivt till att det skapas förutsättningar för ökad handel, men den måste vara rättvis och utgå från människa och miljö. Den kan inte i första hand utgå från företagets vinster och att man ska kunna stämma utifrån ett sådant perspektiv. Det måste vara det som ekonomin egentligen är till för, människan, som står i fokus. Vi känner djup oro inför de pågående förhandlingarna om frihandelsavtalet mellan EU och USA, TTIP. Vi hoppas verkligen att man driver på för att det här inte ska urholka demokratin.

Anf. 2 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Vi diskuterar i dag kommissionens arbetsprogram 2016. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Det finns många viktiga frågor som sammanfattas i tio punkter av kommissionen. Jag tänkte beröra tre områden lite mer specifikt: EU:s flykting- och migrationspolitik/säkerhetspolitik, klimat- och energipolitiken samt relationen till EU:s grannländer.

Först en historisk återblick, om än bara några månader. År 2015 var ett annorlunda år i EU:s historia. Vi fick genomleva stora utmaningar praktiskt, emotionellt och ekonomiskt. Visualisera bilden av terrorattackerna i Paris i november: 130 döda, ett otal skadade och oroliga anhöriga – en nation i kris och med undantagstillstånd.

Frankrike gick i krig med Daish och vädjade om militär assistans från EU i enlighet med EU:s solidaritetsklausul. Sverige svarade snabbt och erbjöd hjälp. Andra EU-länder gjorde likadant. Terrorhandlingar ska bekämpas över nationsgränserna. Den typen av solidaritet är en naturlig del av medlemskapets värde inom EU-familjen.

Jag är den första att instämma i detta och skickar mina varmaste tankar till Frankrikes folk, offren och offrens anhöriga. Måtte terrorn i alla dess former bekämpas effektivt och målinriktat!

Herr talman! Visualisera nu en annan bild från september 2015 – en död treårig pojke som spolats upp på en sandstrand i Turkiet. Det var en bild som fick hela EU och världen att reagera kraftfullt. Insamlingarna för att bidra med ekonomiskt stöd till främst flyktingarna från Syrien slog rekord. Vanliga människor och ideella organisationer visade prov på en sällan skådad solidaritet människor emellan.

Debattens vågor gick höga om att EU med sina 500 miljoner människor kunde ta emot en större andel av världens 60 miljoner flyktingar. Sverige lyckades med högt engagemang tillsammans med like-minded-länder som Tyskland få till en fördelningsmekanism om att fördela 160 000 flyktingar mellan EU:s 28 medlemsländer.

Så långt gott, men eftersmaken, herr talman, blev bitter och stämningen stel. Tyskland, Österrike och Sverige visade prov på solidaritet som i många stycken kan jämföras med de insatser som genomfördes under andra världskriget när miljontals människor befann sig på flykt. Övriga 25 medlemsländer trätade sinsemellan om hur få flyktingar de ville ta emot, hur höga stängsel som skulle byggas kring EU:s yttre gränser och hur de på bästa vis kunde trixa med Schengenavtalets grundfundament: att asyl söks i ankomstlandet till EU.

Det här en annan bild av EU, ett osolidariskt EU. Det är ett EU där rädslan och egenintresset blir överordnat solidariteten, ett helt annat EU än när det gäller kampen mot terrorismen.

Jag ställer inte innehållet och allvaret i dessa frågeställningar mot varandra; jag exemplifierar bara hur olika medlemsländernas agendor kan utvecklas när solidariteten behövs som mest. Därför, herr talman, är det viktigt att frågorna får en så tydlig prioritet i kommissionens arbetsprogram för 2016.

Herr talman! Klimat- och energifrågorna är högst väsentliga i EU-samarbetet. EU som en progressiv global aktör i klimatdiskussionerna är en kvalitetsgaranti för en framtida fossilbränslefri värld.

Parisförhandlingarna var ett steg i rätt riktning, och det finns mycket gott som världens övriga länder kan bidra med till framtidens moderna och nödvändiga förändringar avseende färden till 1,5-gradersmålet. Den svenska regeringen och vår klimat- och miljöminister Åsa Romson gjorde mycket goda insatser, och det är vi väldigt tacksamma för. Det bidrog också till de positiva förhandlingsresultaten.

Även om EU är en progressiv aktör i världssamfundet finns det mycket att göra i många EU-länder. En utveckling från fossilbränslen till biodrivmedel för att minska fordonsflottans belastning på klimatet och uttaget ur våra ändliga resurser är viktig. Förändringen av många EU-länders energisystem från kol-, naturgas- och oljeberoende till fossilbränslefria alternativ som vind och solenergi är också viktig.

Detta är också en säkerhetsfråga, eftersom EU är beroende av att skapa interna energilösningar i en i övrigt osäker omvärld. Vi har det hyggligt förspänt i Sverige och klarar oss väl vid energibristsituationer, men många EU-länder står dåligt rustade på grund av beroendet av till exempel naturgas från länder utanför EU. Ett nytt energiskattedirektiv skulle vara välkommet inför framtiden.

Det är bra att kommissionen prioriterar klimat- och energifrågorna, även om det skulle kunna ha varit ett mer progressivt ingångsvärde i just arbetsprogrammet.

Herr talman! EU som en starkare global aktör är en hörnsten för en säkrare värld. Nu om någonsin måste den gemensamma utrikespolitiken blir än mer fokuserad och EU-gemensam. När 28 länder står samman är det svårt för andra aktörer i till exempel fredssamtal och dialoger kring mänskliga rättigheter att bortse från kraften av 500 miljoner människors folkvalda aktörers ageranden i stora världspolitiska händelser. Vi glömmer bort att USA och Ryssland faktiskt har färre människor tillsammans än vad EU har.

Utvidgningen av EU är viktig. Kommissionens samtal och dialoger med associerade länder och kandidatländer lägger grunden för moderna förutsättningar för mer demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, kamp

mot korruption, försvarandet och utvecklandet av rättssamhället och ekonomisk utveckling inom EU såväl som i EU:s grannländer.

Utvidgningsprocessen har också en ytterligare dimension. Den fria rörligheten i Europa kan förstärkas och skapa helt andra möjligheter för ekonomisk samverkan mellan länderna tack vare migrationens kraft, där människor bereds möjligheter att utvecklas och bidra till att olika EU-länder får tillgång till god arbetskraft under luppen av goda arbetsvillkor.

Rörlighet mellan länder är modernt, medan protektionism och nationalism är omodernt och visar färdriktningen tillbaka till det gamla Europa, i ständiga konflikter och krig mellan grannländer, ofta grundade i prestige och en ovilja till samarbete för att det är fel personer – kulturellt och etniskt – på andra sidan gränserna.

Herr talman! Vi glömmar snabbt att den europeiska kontinenten har genomlidit två världskrig under 1900-talet och ett blodigt krig på Balkan för drygt 20 år sen. EU är i grunden ett fredsprojekt som skapat unik samverkan i en mängd andra frågor.

Därför är det så viktigt att kommissionen i allt väsentligt trycker på vikten av en fortsatt utvidgning av EU. Visst förekommer det stunder av bristande solidaritet mellan EU-länderna, men oftare står EU-länderna upp för gemensamma beslut, inte minst i utrikespolitiken. Sanktionerna mot Ryssland och Vitryssland är exempel på solidaritet med fokus på att skapa bättre förutsättningar för fred och säkerhet på hela den europeiska kontinenten.

Anf. 3 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! I dag debatterar vi kommissionens arbetsprogram. Det antogs i december och innehåller de stora politiska prioriteringarna för den nya kommissionen under året. Målet med kommissionens program är att göra skillnad i de stora och övergripande frågorna – de frågor, herr talman, som inte kan avgöras på nationell nivå, frågor som behöver gränsöverskridande samarbete.

I dessa tider när mycket av det arbete vi gör och de frågor vi brottas med här i riksdagen, precis som i alla andra nationella parlament, handlar om konflikter och människor på flykt finns det bara ett sätt att närma sig dessa frågor, och det är samarbete.

Det var precis på det sättet som Europa valde att närma sig och att enas efter andra världskriget. Det var en tid när Europa var härjat. Extremismen hade skövlat åtskilliga liv. Människor hade flytt, gömt sig och dödats. Det var en tid när de goda krafterna segrade och Europas länder och ledare insåg att en världsdel som samarbetar har mycket bättre förutsättningar att erbjuda sina medborgare ett liv i fred under goda omständigheter.

Jag tycker att detta är viktigt att ha i åtanke, herr talman, när vi debatterar kommissionens arbetsprogram i dag. Syftet är ju just att nå en bättre värld, ett bättre Europa, och inte bara Europa utan också Europas grannskap.

De frågor vi debatterar är övergripande. När det kommer till själva ärendehandlingen i varje specifik fråga är det sedan sakutskotten och EU-nämnden som behandlar detta, och därför är det en något övergripande debatt i dag.

Jag kommer i mitt anförande att lyfta upp några specifika frågor. Det är klart att det inte går att i ett anförande här i kammaren lyfta upp ett helt program. Det är alldeles för många frågor som skulle komma upp i så fall, och jag skulle ta kollegornas tid i anspråk.

Jag vill också säga i det här sammanhanget att vi, precis som övriga allianspartier, står helt bakom utskottets förslag i utlåtandet och yrkar bifall till detta.

Vilka frågor vill jag lyfta upp? En fråga handlar om det så kallade utstationeringsdirektivet, som vi i Alliansen tar upp i vårt särskilda yttrande. Det är viktigt just för att det ska finnas en gemensam arbetsmarknad för Europas medborgare så att de kan arbeta i andra länder, sändas ut och veta att det finns trygghet. Det handlar om sociala rättigheter och ekonomiska rättigheter, det vill säga lön, semester, arbets säkerhet – helt enkelt ett skydd för arbetstagarna. Detta behöver vi mer av. Varje land kan inte klara sig självt. Det finns ett samarbete. Det har lett fram till att Europa har blivit mycket bättre i dag än vad Europa var när EU bildades.

En annan fråga jag vill lyfta upp är inte omnämnd med speciellt många rader i utlåtandet. Den handlar om antibiotikaresistensen. Antibiotikaresistensen är en fråga som är av världsnaturklass. Här kan EU göra skillnad. I de fall bakterierna blir helt resistenta mot de läkemedel som finns i dag råder en stor risk för att isolering och avståndstagande åter får fäste. Här kan EU göra skillnad dels för ett samarbete över de medicinska gränserna med regler för förskrivning, dels för forskning, utveckling och utbildning för att hitta nya medel och sätt att behandla och övervinna de antibiotikaresistenta bakterierna.

En annan fråga jag vill lyfta upp är det östliga partnerskapet. Östliga partnerskapet tillkom för några år sedan på initiativ av Sverige och Polen. Syftet var att stödja de östliga länderna för att det också där ska bli en positiv utveckling av demokrati, arbetsmarknad och inflytande.

Jag säger detta på grund av den situation som råder i Ukraina i dag. När befolkningen i Ukraina högt och tydligt på Majdan framförde önskemål om att närma sig EU reagerade Ryssland. Ryssland reagerade så kraftigt att de ryska aggressionerna fortfarande kvarstår. EU har inte lämnat Ukraina. EU står fast vid sina principer och stöder Ukraina enhälligt med hjälp av bland annat sanktioner mot Ryssland. Detta visar också i praktisk handling hur EU kan arbeta för att stödja fred och demokrati.

Jag vill även lyfta upp en annan fråga som civilutskottet har med i sitt yttrande. Jag nämner civilutskottet här därför att samtliga utskott i riksdagen har beretts möjlighet att yttra sig till utrikesutskottet. Civilutskottet tog fram ytterligare en fråga som kan tyckas liten, men den är viktig. Den handlar om varje lands rätt att självt utse regelverk för hur styrelseledamöter ska utses. EU har framfört tankar om könskvotering när ledamöter i bolagsstyrelser ska utses. Från moderat håll och inom Alliansen säger vi att det är en fråga som ska avgöras på nationell nivå. Det är ingenting som ska avgöras av EU. Det är en viktig princip. Frågor som vinner på ett gemensamt arbete och gemensamma överenskommelser ska också avgöras på den gemensamma nivån, övriga frågor på den nationella nivån. Detta är också vad civilutskottet har yttrat.

Sedan har vi frågan om migrationspolitiken och flyktingkrisen. Precis som Pyy Niemi har sagt tidigare ställer sig Moderaterna och jag helt bakom beskrivningen. Vi delar uppfattningen att Europa måste samarbeta.

Jag har anmält åtta minuter, och nu överskrider jag tiden. Tyvärr, herr talman, kommer jag att överskrida tiden en kort stund därför att frågan är angelägen.

Europa behöver samarbeta när det gäller flyktingar. Europa ska fortsätta att vara en kontinent som erbjuder människor som flyr en fristad. Vi ska räcka ut en hjälpare hand för de personer som är i behov av skydd. För att detta ska vara möjligt måste Europa samarbeta. 160 000 människor söker hjälp. Ett enskilt land kan inte erbjuda den hjälpen, men Europa som kontinent kan samarbeta och vara en fristad. Detta är en viktig medmänsklig fråga. Vi får inte glömma bort att det var just medmänskligheten som gjorde att EU bildades en gång i tiden.

Anf. 4 BIRGITTA OHLSSON (L):

Herr talman! I dag ska vi debattera EU-kommissionens arbetsprogram för 2016. Jag vill inledningsvis påminna kammaren om att den stora klassiska debatten om Europapolitik kommer lite längre fram under våren.

Liberalerna är det svenska riksdagsparti som vill gå längst i Europasamarbetet genom att fördjupa, utvidga och binda oss samman ännu mer när det handlar om EU:s grunder i fråga om demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. Jag vill kort inleda med ett par ord om det europeiska läget just nu.

EU-samarbetet befinner sig i den djupaste kris vi någonsin har sett i EU:s historia. När det grymma kriget rasar i Syrien och 60 miljoner befinner sig på flykt borde fler länder än Sverige, Tyskland och Österrike ha visat ledarskap och genuin solidaritet. Ansvar och solidaritet är kollektiv i en union.

När demokratin i världen går tillbaka för nionde året i rad borde vi kunna förvänta oss mer av EU-länderna. Vi borde kunna förvänta oss att samtliga skulle hylla pressfrihet, öppenhet och mänskliga rättigheter. Tvärtom skämmer EU-länder som Ungern och Polen ut unionen genom att trampa på det fria ordet och attackera de grundläggande friheterna.

Den svenska regeringen har varit märkligt tyst när grannländer nedrustat friheten. Också i Pyry Niemis tal lyste detta kraftfullt med sin frånvaro.

När vi borde ha lärt oss av vår europeiska historia, när vi har lärt oss så mycket om högerextremism, rasism och de olika nyanserna av brunt, när vi har sett hur de onda och destruktiva krafterna har vuxit på europeisk mark, samtidigt som våldsbejakande islamistiska extremister har utfört brutala terroråd i Paris och Köpenhamn, borde Europa ha agerat mycket annorlunda.

Under dessa tuffa tider behövs mer samarbete, inte mindre. Vi ska minnas att EU har vuxit genom tidigare kriser i historien. Framför allt behövs mer gränsöverskridande samarbete i de frågor som inte kan lösas nation för nation.

Den fria rörligheten i EU har gett oss ökat välstånd, bättre företagsklimat och större möjligheter för människor. Det är bra. Men tyvärr är det inte bara EU-medborgare, turister och hårt arbetande människor som drar nytta av gränssamarbetet, utan också kriminella ligor utnyttjar de öppna gränserna.

Vi ser hur den grova kriminaliteten år för år har förstärkts på många håll i Europa trots att EU har försökt att göra motstånd. Vi har sett vad som

händer när säkerheten brister och hur det drabbar de allra mest utsatta människorna, hur hallickar cyniskt kör runt traffickingoffer på groteska turnéer där kvinnor och flickor tvingas sälja sig i land efter land. Det är slaveri av vår tid i Europa.

Vi ser hur vapen sprids över gränserna, och det är lätt för unga människor att köpa narkotika, för att inte tala om islamismens, Daishs och andra terroristgruppers ökade verksamhet och cyniska terrorism i Europa.

I dag bor, som nämndes tidigare, en halv miljard människor i EU. Det ska jämföras med dryga 300 miljoner medborgare i USA. För oss liberaler är det självklart att EU på samma sätt som USA behöver federala myndigheter.

Herr talman! Det är därför nödvändigt att på sikt inrätta ett europeiskt FBI. Det är omöjligt för någon polismyndighet på nationell nivå att utreda grova brott som utförs över en hel kontinent. Det gör att miljoner brottsoffer i dag ofta står utan upprättelse och att brottslingar i många fall kan springa fritt på Europas gator.

Vi liberaler vill därför att det europeiska rättssamarbetet stärks. Det är därför vi har skrivit ett särskilt yttrande på den fronten. Det gäller polisen, det gäller säkerhetspolisen och det gäller åklagare.

För att stoppa den gränsöverskridande och grova brottsligheten behöver EU:s åklagarsamarbete Eurojust utvecklas till en europeisk åklagarmyndighet, där också den europeiska polisstyrkan kan delta i utredningar. Det handlar om att stoppa människohandel, penningtvätt, narkotikasmuggling och fusk med bidragspengar.

Kommissionens förslag om en EU-gemensam åklagarmyndighet för att utreda bedrägerier med EU-medel är ett steg i rätt riktning. Man kan hoppas att Eppo kommer att bli ett skarpare vapen mot svindlare i hela Europa.

Jag tycker att det är beklagligt att inte fler partier i denna kammare tycker att det är bra att vi samarbetar mer på denna front och vill förstärka det samarbetet. Vi liberaler hoppas att den här åklagarmyndigheten i framtiden ska få ett mycket bredare mandat. Det behövs för ett säkrare och mer stabilt Europa.

Anf. 5 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets utlåtande rörande EU-kommissionens arbetsprogram för 2016, ett program som fått namnet Dags för nya tag. En något hurtig rubrik, kan tyckas, men efter ett eländigt 2015 med långsam ekonomisk återhämtning, stor oro i vår omvärld, fler människor på flykt än på flera decennier och terrorattacker på europeisk mark bedömer EU-kommissionen att det är dags att agera annorlunda – att ta nya tag. Det är en välkommen insikt.

Herr talman! Kommissionen poängterar att flyktingkrisen och migrationstrycket på de externa gränserna är den mest akuta prioriteringen för EU i dag. Instabilitet, krig och konflikter i EU:s närområde innebär att frågan kommer att fortsätta dominera den politiska agendan under kommande år.

Kommissionen vill därför rätta till brister och svagheter i Dublinsystemet. Men ett system som så totalt har havererat kräver mer än korrigerig. Det krävs en ny modell. Framför oss ligger nu ett viktigt arbete som den här kammaren kommer att få anledning att återkomma till.

I rapporten betonas att bättre skydd måste ges till människor som flytt till ”säkra” grannländer. Det är viktigt. Men när kriget i Syrien snart går in på sitt sjätte år räcker det inte att ge skydd. Det handlar om att kunna ge människor hopp. Det handlar om att kunna ge människor en meningsfull tillvaro. Och så länge de inte har rätt att arbeta för att tjäna sitt uppehälle och så länge barn går utan skolgång, ja, då kommer människor att ge sig av i hoppet om en bättre framtid i Europa. Som Hédi Fried uttryckte det på Förintelsens minnesdag: Det handlar inte bara om att överleva. Det handlar om att leva.

Därför krävs det nya tag när det gäller EU:s insatser som inte fokuserar enbart på det humanitära och kortsiktiga utan på långsiktiga och hållbara lösningar för att kunna skapa arbete och framtid. Här krävs mer. Här krävs, precis som utrikesutskottet framför i detta utlåtande, ett bredare omtag gällande utveckling och migration. Här krävs nya tag.

Herr talman! De senaste dagarna har vi sett fruktansvärda bilder på hur al-Asad och Putin bombar sönder Aleppo och hur människor i desperation och för att överleva flyr mot en stängd turkisk gräns. Vi har kunnat läsa om hur Islamiska staten kopplar ett stadigt grepp om det laglösa och sönderfallna Libyen. Rysslands krigföring i Ukraina pågår alltjämt. Ja, EU:s närområde är allt annat än fredligt. Det är allt annat än stabilt.

Den nya europeiska grannskapspolitiken blir därmed ett viktigt försök till stabilisering. Men grannskapspolitiken har blivit alltmer komplicerad. Det finns stora skillnader mellan grannskapen, stora skillnader mellan vårt förhållande till länderna i öst och det till länderna i syd och stora skillnader mellan länder. Därför är det också välkommet att EU-kommissionen i sin rapport äntligen talar om att skraddarsydda lösningar måste till för att nå stabilitet. I vårt brokiga grannskap går det inte längre att köra approachen ”one size fits all”.

En allt självsäkrare och mer aggressiv rysk utrikespolitik leder till stora utmaningar för många av länderna i regionen. En öppnare ekonomi och frihandel med EU ses av Ryssland tyvärr bara som ett hot mot den egna makten snarare än som en möjlighet för regionen att utvecklas mot välstånd och stabilitet.

När det gäller det södra grannskapet har hoppet som tändes i Nordafrika och Mellanöstern under den arabiska våren omvandlats till osäkerhet och oro.

Tunisien är en ljuspunkt, men det är ett land i stort behov av stöd från EU för att framgångsrikt kunna fortsätta på den väg det har valt – den demokratiska. Mörka krafter hotar denna positiva utveckling. Vi ska inte låta dessa krafter vinna!

EU måste finnas med i det fortsatta demokratiska byggandet. Det är nu vi måste vara konkret närvarande. EU har varit en viktig aktör och måste fortsätta spela en aktiv roll som säkerhetspolitisk och ekonomisk partner till Tunisien. Detta tror jag är en nyckel för grannskapspolitiken i söder.

Det är välkommet att regeringen beslutat att öppna en ambassad i Tunis. Detta har vi kristdemokrater drivit länge, för Sverige och EU har en viktig roll att spela i sitt grannskap; det råder det inget tvivel om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget att lägga kommissionens arbetsprogram för 2016 till handlingarna, och jag yrkar avslag på reservationerna.

Låt oss nu alla göra en insats för att detta inte ska stanna vid fina ord! Låt oss med handling visa att vi på allvar vill se ”nya tag” – nya tag som leder till välstånd, säkerhet och stabilitet och som resulterar i en bättre insats än den vi såg EU-samarbetet leverera 2015!

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Kommissionens
arbetsprogram 2016*

Anf. 6 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman och riksdagsledamöter! 2015 var ett år av stora prövningar för vår del av världen, men där fanns också ljusglimtar som väckte hopp.

Vid klimatoppmötet i Paris nådde vi fram till en historisk överenskommelse om ett nytt globalt bindande klimatavtal. Avtalet är en milstolpe för världen. Det stora arbetet ligger framför oss, men ansträngningarna i Paris ökar avsevärt våra möjligheter att nå en globalt hållbar utveckling.

Flyktingkrisen har varit och fortsätter vara en dominerande fråga för EU. 60 miljoner människor är på flykt i världen. 1 miljon sökte asyl i EU förra året. Det har visat på stora behov av att stärka EU:s gemensamma system för migration och asyl.

Den oroliga omvärlden med konflikter i EU:s både södra och östra grannskap understryker vikten av en aktiv, sammanhållen utrikespolitik för fred och säkerhet i vårt närområde.

Terroristattackerna i Paris sätter ytterligare fokus på hur utvecklingen i vår omvärld också är knuten till vår säkerhet och framtid i EU och understryker vikten av EU-samordning, EU-samarbete, EU-solidaritet, aktiv samverkan och klok terrorbekämpning. Inom det område jag vanligen ansvarar för i regeringen handlar det till exempel om att utbyta erfarenheter av hur man förebygger radikalisering.

Den ekonomiska återhämtningen i Europa fortsätter, och de sociala frågorna har fått ökat fokus i EU-arbetet. Att EU-institutionerna och Grekland slutligen nådde en konstruktiv process kring Greklands framtid i landets mycket svåra ekonomiska och akuta finansiella situation visar styrka.

Klimatet, migrations- och utrikespolitiken, arbetsmarknad och jämställdhet kommer att vara fokus för mitt anförande.

Herr talman! I december lyckades världen som sagt komma överens om ett globalt klimatavtal och en ny universell dagordning för hållbar utveckling. Nu har startskottet gått för ett kraftigt ökat klimatarbete för alla världens länder. Det svåra arbetet med att minska utsläppen återstår.

Sverige och EU ska visa ledarskap genom konkreta åtgärder på hemmaplan i bred samverkan med alla samhällsaktörer. Det nya globala avtalet slår fast att temperaturökningen ska hållas väl under två grader och att vi ska sträva efter att begränsa den till 1,5 grader. För att nå målet ska länderna successivt skärpa sina åtaganden.

För att EU ska kunna leva upp till detta och vara ett föredöme globalt måste vi ha en sammanhållen och ambitiös klimat-, energi- och miljöpolitik. Den europeiska energunionen ska bidra till att skapa ett energisystem som är uppbyggt för att klara av att hålla den globala temperaturökningen under två grader. För att nå klimat- och energimålen till 2030 måste alla kommande EU-förslag utformas i linje med EU:s långsiktiga klimatmål.

Sverige spelar en stor roll. I sitt utlåtande understryker riksdagen likt regeringen vikten av ambitiösa mål på miljö-, energi- och klimatområdet. Sverige har satt upp målet att bli ett av världens första fossilfria välfärds-länder, och vi vill att fler länder i EU antar samma utmaning. Om EU

lyckas vara världsledande i omställningen till ett hållbart samhälle kommer det också att innebära stora konkurrensfördelar och stärka vår ekonomiska utveckling.

När hela världen samtidigt söker efter smarta transportsätt, grön energi och resurssnåla tekniker är det de företag och länder som finner och kan kommersialisera dem först som vinner.

Herr talman! Antalet människor på flykt i världen är det största sedan andra världskriget. EU:s solidaritet och förmåga till ansvarstagande är satt på prov. Utmaningarna är stora och komplexa, men inte oöverkomliga. EU:s mottagande av omkring 1 miljon personer under 2015 motsvarar endast 2 promille av EU:s befolkning. Siffrorna gör det tydligt: Kan vi fördela ansvaret gemensamt klarar vi att hjälpa.

Om alla medlemsländer hade tagit samma ansvar för flyktingmottagandet som Sverige skulle EU kunna erbjuda säkerhet och trygghet för dem som flytt från krig och förföljelse. Därför ska ansvaret för att ta emot asylsökande delas solidariskt av alla EU:s medlemsstater. Att så inte sker i dag försvårar allvarligt läget för EU, för länderna och för människor på flykt. Det vi ser i EU är inte i första hand en flyktingkris – det är en ansvarskris.

Under 2015 fattade EU flera viktiga beslut för att hantera den akuta situationen och stärka det existerande asylsystemet, men mycket återstår. Den gemensamma asyl- och migrationspolitiken måste förnyas. Vi behöver ett nytt, långsiktigt och gemensamt asylsystem inom EU, där medlemsstaterna solidariskt delar på ansvaret att ta emot människor i behov av skydd. De beslut EU gemensamt har fattat för ett bättre mottagande bör genomföras omgående, och gränssamarbetet måste stärkas så att kontrollen av de yttre gränserna kan garanteras och mottagandet kan ske organiserat.

Bara under förra året drunknade 3 700 människor i Medelhavet på sin väg till Europa för att söka asyl. En tredjedel av dem var barn. Det är en helt ohållbar situation, och därför driver Sverige på för lagliga vägar in i EU för att söka asyl.

De länder som gör det största arbetet med att ta emot människor i dagens flyktingsituation är länderna i EU:s och krisens absoluta närhet. EU har intresse och ansvar för att stödja demokrati, stabilitet och ekonomisk utveckling i sitt grannskap. EU behöver öka ansträngningarna för att komma åt roten till oroligheterna genom att verka för fred där krisen nu sprids, i Syrien, Irak, Jemen och Libyen. EU måste också förstärka sin politik och utveckla relationerna med länderna inom det östliga partnerskapet, Mellanöstern och Nordafrika och stå upp för länders rätt att fatta demokratiska och suveräna beslut och välja sin egen framtid. EU ska bevara och skydda den europeiska säkerhetsordningen, vilken utmanas av Rysslands aggression mot Ukraina.

EU:s samarbete med Turkiet är viktigt. Det är angeläget att Turkiet och EU kan visa på konkreta framsteg i genomförandet av den gemensamma handlingsplanen om migration och de ömsesidiga åtagandena. Men utvecklingen i landet när det gäller mänskliga rättigheter är mycket oroande. Det är centralt att EU inte gör avkall på sina värderingar i samarbetet med Turkiet. Samarbetet ska bygga på den formella EU-anslutningsprocessen, som gör det möjligt att ställa tydliga krav på Turkiet. Det krävs en omedelbart återupptagen vapenvila mellan den turkiska regeringen och PKK så att våldet upphör och fredsprocessen på allvar kan återupptas.

Sverige verkar för ett aktivt EU i fredsprocessen i Mellanöstern och för att genomföra EU:s ställningstaganden med målet om en tvåstatslösning där Israel och Palestina kan leva sida vid sida i fred och säkerhet. Rådsslutsatserna från 2009 och 2014 är fortsatt vägledande för de svenska ståndpunkterna och omfattar alla så kallade slutstatusfrågor som gränser, säkerhet, flyktingar, Jerusalems status samt vatten- och naturresurser. EU gör en tydlig åtskillnad mellan Israel inom 1967 års internationellt erkända gränsdragningar och bosättningar i Palestina. Det är inte förenligt med folkrätten att bygga bosättningar på ockuperat område.

Herr talman! Den ekonomiska krisen har utmanat sammanhållningen i Europa. För att skapa ett sammanhållet EU som är både ekonomiskt starkt och socialt hållbart krävs nu ekonomisk utveckling och ökad konkurrenskraft i kombination med solidaritet.

Den fria rörligheten är en hörnsten i EU-samarbetet och ska gå hand i hand med social trygghet, ett högt arbetstagar skydd och goda arbetsvillkor för alla arbetstagare, oavsett var de kommer från. För att utnyttja potentialen i den inre marknaden är det viktigt att människor vågar söka sig till andra medlemsstater för att arbeta och samtidigt vara säkra på att deras sociala rättigheter tas till vara. Regeringen har framgångsrikt verkat för att de sociala frågorna ska få en större roll i EU-samarbetet. Sociala frågor finns nu högt upp på EU:s dagordning, och kommissionen lyfter ämnen som lika lön för lika arbete och sociala rättigheter.

Herr talman! I en tid då högerextrema och populistiska vindar blåser i Europa och våra gemensamma grundläggande värden utmanas måste EU stå upp för mänskliga rättigheter, demokrati, rättsstatens principer och jämställdhet. Det är viktigt i EU:s agerande internationellt, och det är också viktigt när EU-kommissionen agerar inom EU.

Jag vill nämna att Ungern vid flera tillfällen de senaste åren kritiserats för att brista i respekt för rättsstatens principer. Jag vill därtill i mitt anförande nämna att vi sett en oroande utveckling i Polen. Sverige välkomnar kommissionens beslut att inleda en strukturerad dialog med den polska regeringen inom ramverket för att förebygga hot mot rättsstaten i EU. Kommissionen har, som väktare av EU:s fördrag, en skyldighet att följa utvecklingen i medlemsstaterna. Alla medlemsstater har ett ansvar att leva upp till EU:s grundläggande värden i enlighet med EU:s fördrag.

Sverige har en feministisk regering och arbetar för ett jämställt EU med samma fri- och rättigheter för alla människor. I kommissionens arbetsprogram lyfter man vikten av att motarbeta strukturer som begränsar kvinnors frihet, och man uppmärksammar i olika delar diskriminering, till exempel, som nämnts, på grund av funktionsnedsättning. Detta välkomnar Sverige, och vi kommer att vara pådrivande.

Regeringen arbetar bland annat för att EU-initiativet Ny start för arbetande föräldrar får en jämställd och modern föräldraledighet som utgångspunkt. För att säkra ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor bör initiativet också fånga upp andra viktiga aspekter såsom tillgång till högkvalitativ förskola med rimliga avgifter. Sverige driver även på för att lyfta arbetet mot våld mot kvinnor i väpnade konflikter och vill understryka betydelsen av att det nu har utsetts en jämställdhetsrådgivare i EU:s utrikes-tjänst.

I flera europeiska länder hotas i dag hbtq-personers rättigheter genom kränkningar och diskriminering. EU behöver ta krafttag för att motverka denna utveckling, och det är positivt att kommissionen har tagit initiativ till en handlingsplan för att främja lika rättigheter för hbtq-personer. Sverige välkomnar särskilt att kommissionen fortsatt driver på för ett antagande av det viktiga antidiskrimineringsdirektivet.

Herr talman! Utfallet av folkomröstningen om Storbritanniens EU-medlemskap kommer att ha stor betydelse för EU:s utveckling under de kommande åren. Storbritannien är en viktig partner för Sverige i EU-samarbetet, och det är av strategiskt intresse för oss att landet förblir medlem i EU. Signalerna är fortsatt, från såväl Storbritannien som EU-institutionerna och medlemsstaterna, att alla eftersträvar att en överenskommelse nås inom kort. Om Europeiska rådet når en överenskommelse kan vi vänta oss en folkomröstning i sommar. Sveriges utgångspunkter i processen har varit att värna ett väl fungerande EU, att grundläggande principer inte urvattnas och att processen ska leda till reformer som gynnar alla medlemsländer och stärker EU i dess helhet.

Herr talman! Låt mig avsluta med att innerligt välkomna att det, att döma av utrikesutskottets utlåtande i stort, finns en stor politisk samstämmighet i hållningen till kommissionens arbetsprogram. Kommissionsordförande Juncker har varit tydlig med att EU ska fokusera på ekonomisk utveckling och sysselsättning och att EU ska ta mer ansvar och hantera flyktningmottagandet solidariskt med gemensamma lösningar. Det är bra, men mer behöver göras. Regeringen arbetar aktivt för att EU ska behålla sitt fokus på en ambitiös klimatpolitik, en solidarisk och rättssäker migrations- och asylpolitik, ett jämställt samhälle som står upp för mänskliga fri- och rättigheter och fler jobb på en europeisk arbetsmarknad med rättvisa arbetsvillkor.

I detta anförande instämde Pyry Niemi (S).

Anf. 7 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Gustav Fridolin tog upp flera angelägna frågor. Jag ska hålla mig till en av dem, nämligen flyktingfrågan. Den ser jag som en av de absolut viktigaste frågorna på EU:s agenda i dag.

Hur ska EU kunna bidra för att skydda de människor som har behov – de som söker asyl och har asylskäl? Jag tänker här på Dublinförordningen, som ofta nämns. Man säger att den har havererat. Det är naturligtvis allvarligt.

Därför vill jag fråga Gustav Fridolin hur regeringen arbetar för att Dublinförordningen inte ska haverera, utan att alla EU-länder, precis som kommissionen anger, ska samarbeta för att EU med kraft och styrka ska kunna erbjuda skydd åt dem som har behov av det.

Anf. 8 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Stort tack för frågan, Margareta Cederfelt, och för understrykandet av vikten av att vi diskuterar dessa frågor och hittar vägar framåt.

Det går att ifrågasätta att det är just Dublinförordningen som garanterar att vi får en fungerande migrationspolitik i EU där alla länder tar ansvar. Självfallet ska de regler vi har följas, men det är lika självklart att man när

man ställs inför en allvarlig kris, som världen just nu gör med den största flyktingkrisen sedan andra världskriget, måste kunna justera reglerna så att de fungerar i denna kris.

Jag tror att det har blivit uppenbart för många inom EU, i alla fall i stor utsträckning för oss, att det vi i dag behöver är en solidarisk flyktingpolitik där alla EU:s medlemsländer tar ett stort ansvar.

Dublinförordningen innebär i grunden att det är de länder som själva har det största mottagandet, alltså störst antal som söker asyl i just det landet, som ska ta ansvaret. Dublinförordningen innehåller ingen fungerande omfördelningsmekanism.

Svaret på frågan om vad regeringen har gjort är att vi under året har varit väldigt pådrivande för att få till en omfördelningsmekanism. Den kan ligga till grund för en kommande solidarisk flyktingpolitik där alla EU:s medlemsländer som inte har detta i dag bygger upp ett fungerande mottagande och där alla medlemsländer är med och tar ansvar. Men då måste de regler som finns i dag kunna omprövas och nya regler tas fram.

Anf. 9 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det som utbildningsministern nämnde, nämligen att det behövs en översyn av regelverket och möjligheterna för att kunna hantera flyktingsituationen.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det är en kris nu. Det är människor som står och faller och som flyr för sina liv. Det tar tid att göra nya överenskommelser. Dublinförordningen finns. Det finns också överenskommelser som ska förbättras och som handlar om europeiska asylsystem och om att stärka Europeiska stödkontoret för asylfrågor.

Men vad gör regeringen mer explicit? Det skulle vara intressant att höra mer om detta, för det är människor som står och knackar på dörren till Europa nu för att söka sig en fristad. Frågan kan inte vänta: Vad gör regeringen?

Anf. 10 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Svaret på frågan är att regeringen har en agenda i två delar som sammanfaller. Den ena delen handlar om vad vi som medlemsland gör för att de människor som kommit till vårt land och som har behov av skydd ska få det. Där är det oerhört viktigt att Sverige fortsätter att vara ett land som står upp för den internationella rätten och asylrättens regler och som behandlar de asylansökningar som görs i Sverige utifrån en individuell prövning.

Jag har hört här i kammaren att det finns förslag om att Sverige ska upphöra att behandla asylansökningar, men om något EU-land skulle bete sig på det sättet skulle det allvarligt försämra förutsättningarna för att få till en fungerande solidaritet inom EU.

Den andra delen är att se till att den enskilda individuella asylprövningen kombineras med ett system där alla EU:s medlemsländer tar ansvar. Vi har ansökt om att vara med i den omfördelningsmekanism som finns inom EU och som vi har drivit fram. Den svenska regeringen har varit pådrivande bakom det beslutet.

Nu arbetar vi tillsammans med länder som har liknande ståndpunkter som vår, och vi har ett gott samarbete med EU-kommissionen för att få till ett nytt regelverk för den europeiska migrationspolitiken baserat på ett gemensamt ansvarstagande mellan EU:s medlemsländer där alla är med och delar på ansvaret.

Jag vill understryka det jag sa i mitt anförande. Om alla EU:s medlemsländer hade tagit emot så många flyktingar från Syrien som Sverige hade gjort redan före sommaren, före höstens rubriker om flyktingvåg och flyktingströmmar, hade inte en enda individ behövt vara kvar i de brinnande, svällande flyktinglägren vid Syriens gräns.

Så stort har vårt ansvar varit, och så möjligt skulle det vara för EU att ta ett ansvar för den aktuella situationen. Men det förutsätter att alla medlemsländer är med. Det är det arbetet som vi driver nu.

Anf. 11 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna är av den bestämda uppfattningen att EU är och ska vara det centrala forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

EU:s stora styrka ligger i en utrikespolitik som är baserad på normer och värderingar. Som världens största ekonomi, världens största handelspart och världens största biståndsgivare har EU möjlighet att påverka utvecklingen i världen genom många olika kanaler.

Sveriges regering har prioriterat bort EU-ministerposten. Sveriges regering kallar sig i internationella sammanhang för en oberoende röst. Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet Fridolin: På vilket sätt kan en oberoende röst – en regering utan EU-minister – verka i ett EU-sammanhang och vara med och driva en stark och kraftfull utrikespolitik i en tid då det behövs som mest?

Anf. 12 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Att jag står i den här debatten tror jag understryker det faktum att Sveriges regering har 24 EU-ministrar. Den tiden är förbi då EU kunde betraktas som en enskild angelägenhet för någon politiker att syssla med.

På samma sätt som utrikesutskottet i riksdagen i behandlingen av detta utlåtande lät alla riksdagsledamöter vara med och tycka till om EU-kommissionens arbetsprogram måste alla olika ministrar i en regering vara EU-ministrar.

Jag är ingen Skåneminister i regeringen – i så fall hade jag kandiderat till det. Men vi har ingen Skåneminister, för Skånes politik är Sveriges politik och därför en angelägenhet för alla ministrar i regeringen. På samma sätt är det med de nivåer som är ovanför Sverige, såsom EU. Alla ministrar är ansvariga för EU-frågorna inom sitt område och genom regeringens kollektiva beslutsfattande. Det är anledningen till att jag står här.

När det gäller Sveriges oberoende i den internationella politiken finns det ett sådant. Sverige är ett alliansfritt land. Sverige är ett land som står upp för mänskliga rättigheter och uttrycker sådant som andra länder ibland avstår från att uttrycka.

Jag tycker att det var ganska tydligt i det anförande jag hade. Jag tror inte att alla EU-länders regeringar hade haft anföranden som handlar om

hbtq-personers rättigheter och om vikten av att motverka diskriminering av funktionsnedsatta och vikten av jämställdhet.

Det ligger ett oberoende i att kunna stå upp för dessa frågor, men oberoendet står inte i motsats till en sammanhållen gemensam EU-linje i framför allt utrikespolitiken, vilket jag också framhöll i mitt anförande. Det finns en styrka i att kunna stå upp med en tydlig röst och kunna samordna sig med andra. Där finns ingen motsättning.

Anf. 13 SOFIA DAMM (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Vi är överens om mycket i utlåtandet, men när det gäller vår syn på Sveriges oberoende skiljer sig våra meningar åt. Jag menar att vi är högst beroende av varandra i den tid vi lever i. När vi talar med en ensam röst är vi inte starka utan tvärtom ganska svaga.

Jag vill återgå till det som med rätta har dominerat den här debatten, nämligen flyktingsituationen. I den rapport som vi har tagit del av och som vi har tyckt till om lägger kommissionen fram en del förslag om det man menar är nya krafttag.

Margareta Cederfelt var inne på Dublinförordningen, men kommissionen presenterar även förslag om gränskontroller och lagliga vägar. Jag vill därför fråga statsrådet: Var står regeringen när det gäller att skapa lagliga vägar, då budskapen om detta inte har varit så starka, framför allt inte i EU-nämnden, och när det gäller en EU-ledd gränskontroll?

Anf. 14 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Den svenska rösten är aldrig ensam, men den är beredd att uttrycka det som människor och världen behöver höra. Det innebär att man är beredd att ta konflikter ibland. I det ligger också det svenska oberoendet, som inte står i motsats till en EU-samordning i exempelvis utrikespolitiken.

När det gäller de frågor som Sofia Damm ställer har jag varit pådrivande för att öppna diskussionen om lagliga vägar. Vi har lyckats putta diskussionen i EU till att handla om ifall det ska finnas lagliga vägar. När Sverige började driva detta var det i en kontext där få i EU ens svarade på de utlåtanden som den nya regeringen gjorde. Det fanns med i Stefan Löfvens första regeringsförklaring. Nu handlar det om hur de lagliga vägarna ska utformas och se ut.

Vi tror på lagliga vägar där man får en laglig väg in i EU för att söka asyl. Vi har tittat på olika modeller för detta. Maria Ferm är utsedd till regeringens utredare utifrån den överenskommelse om migrationspolitiken som regeringen gjort med bland andra Kristdemokraterna för att se hur lagliga vägar kan utformas framöver.

Som jag nämnde i mitt anförande är det av största vikt att vi börjar arbetet med lagliga vägar som kan leda till ett organiserat mottagande. Varje steg med gränskontroller – det är självklart att EU måste skydda sin yttre gräns i det samarbete som vi har – måste kombineras med att man har fungerande lagliga vägar, för att människor som söker asyl ska ha möjlighet att komma in i EU och få en individuell prövning.

Det är viktigt inte minst utifrån den beräkning som jag slutade mitt replikskifte med Margareta Cederfelt med: Det vi ser är absolut inte en flyktingkris. EU skulle ha alla möjligheter att klara mottagandet av dem

som har sökt och av många fler människor som i dag faktiskt behöver skydd från krig och förföljelse om alla EU:s medlemsländer tar ansvar. Men då måste man kombinera en ny flyktingpolitik med både gränskontroller och lagliga vägar.

Anf. 15 BIRGITTA OHLSSON (L) replik:

Herr talman! Jag ska inte gå in i diskussionen om huruvida en regering behöver ha en Europaminister eller inte. Men jag kan konstatera att det har funnits sådana tidigare, och flera av dem har talat mycket tydligt om hbtq-personers rättigheter, feminism, mänskliga rättigheter och annat, så det kan vara en viss effekt att ha en person som jobbar tydligt med detta i Bryssel.

”The fall of the Berlin Wall makes for nice pictures. But it all started in the shipyards.” Det är ett citat från Lech Wałęsa, som var den första postkommunistiska presidenten i Polen och en känd fackföreningsman, som faktiskt nio år innan Berlinmuren föll startade kampen mot kommunismen och det socialistiska förtrycket i Polen.

Jag är glad att statsrådet hade några rader om Polen i sitt anförande, för det är enormt viktigt att det kommer upp. Vi ser en polsk tragedi, med en regering som för en vulgär nationalistisk politik som är populistisk och antieuropeisk och kör rakt mot ett dike just nu.

Jag är väldigt förvånad över att den rödgröna regeringen har haft en ganska tyst röst just i fallet Polen och faktiskt också i fallet Ungern under hösten. Det har mest handlat om meningsutbyten i denna kammare, där några av oss har diskuterat med Margot Wallström och lämnat in skriftliga frågor. Mot den bakgrunden är det ändå positivt att regeringen vill att EU-kommissionen ska granska vad som händer i landet just nu.

Men jag är intresserad av hur långt den rödgröna regeringen är beredd att gå mot länder som bryter mot EU:s grundläggande värderingar om demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. Det handlar om att granska och syna men faktiskt också att straffa.

Jag vill veta vad utbildningsminister Gustav Fridolins syn är när det handlar om att våga införa ekonomiska sanktioner mot länder som trampar på EU:s grund.

Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Låt mig först motsäga den verklighetsbeskrivning som Birgitta Ohlsson gör. Jag delar inte beskrivningen av att den svenska regeringen skulle vara tyst om utvecklingen i vare sig Polen eller Ungern. Såväl utrikesministern som för den delen andra ministrarna som har ett aktivt utbyte med länder, till exempel kulturministern, har varit mycket aktiva i diskussionerna om vikten av yttrandefrihet, vikten av organisationsfrihet och vikten av att man upprätthåller EU:s grundläggande värden och de grundläggande demokratiska värden som är under diskussion.

Frågan som Birgitta Ohlsson ställer är hur långt regeringen är beredd att gå. Jag tror nog att riksdagen förstår att det i det känsliga läge som vi är i nu – där Sverige välkomnar en granskning av Polen utifrån kommissionens uppdrag som väktare av EU:s fördrag – vore olyckligt att ha en diskussion i varje EU-parlament om vilka straffmekanismer enskilda regeringar skulle vilja använda mot ett enskilt land under tiden en sådan granskning pågår.

Jag konstaterar att EU-fördraget innehåller ett antal mekanismer för att hantera det man uppfattar som brott mot EU:s grundläggande värden, och Sverige är såklart principiellt berett att använda de mekanismerna utifrån den arbetsordning som finns. Just nu är vi i skedet att EU-kommissionen gör den granskning som vi välkomnar.

Prot. 2015/16:65

10 februari

Kommissionens
arbetsprogram 2016

Anf. 17 BIRGITTA OHLSSON (L) replik:

Herr talman! Det var ett svagt svar, utbildningsminister Gustav Fridolin. Om du hade följt den debatt som har förekommit bland EU-ministrarna i Europa de senaste fem åren hade du noterat att ekonomiska sanktioner har varit en mycket levande politisk fråga, där många faktiskt har vågat tycka och tänka fritt och utveckla sina åsikter.

Vi kan nu konstatera att Polen i strukturfondsstöd fram till 2020 i långtidsbudgeten ska ta emot 640 miljarder kronor, så Polen var den stora vinnaren. Det är samtidigt ett land som struntar i flyktingsolidaritet och som nu går långt i att utmana pressfriheten och det fria ordet.

Det är inte heller vilket land som helst, utan det är ett av EU:s största länder, med nästan 40 miljoner invånare. Det har varit en lång och tydlig debatt kring inte bara politiska sanktioner utan också ekonomiska sanktioner.

Vill den rödgröna regeringen vara den tydliga rösten för frihet i världen måste man också våga diskutera det. Ska EU-länder kunna inkassera 640 miljarder kronor under så lång tid och samtidigt strunta i varför man byggde den här unionen och dess värderingar? Där måste Gustav Fridolin kunna vara tydlig. Är du bredd att våga lyfta den frågan? Jag säger inte att det skulle genomföras i dag eller i övermorgon. Men vågar du tycka att man ska gå vidare, så att det inte bara blir en ganska feg debatt, som vi har haft om Ungern på europeisk nivå, utan att man också vågar ta i med hårdhandskarna? Money talks – det vet vi i EU-politiken.

Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik:

Herr talman! Låt mig, också som svar på den förra repliken från Birgitta Ohlsson, understryka att jag tycker att Birgitta Ohlsson gjorde ett mycket gott arbete som EU-minister i den föregående regeringen. I det arbetet ingick också att såsom regeringsföreträdare uttrycka sig på det sätt som man ser är det bästa för att uppnå största möjliga resultat, i det här fallet för de mänskliga rättigheterna i den granskning som görs av Polen, och vi har också i det sammanhanget diskuterat Ungern. Jag tror inte att det hör dit att använda hot i riksdagens kammare för att vinna inrikespolitiska poäng. Jag är övertygad om att Birgitta Ohlsson aldrig sysslade med sådant under sin tid som EU-minister, och det tänker inte heller jag göra.

Vi har ett ömsesidigt beroende av varandra inom EU. Det är själva poängen med EU och det som gör att EU kan ha verktyg i den här typen av situationer. Där finns mekanismer för att till exempel använda ekonomiska verktyg när länder bryter mot regler som EU-fördraget är byggt på.

Vi är självklart beredda att använda de mekanismerna om en sådan situation uppstår. Men i det läge som vi är i nu pågår det i fallet Polen en granskning, i och med en dialog med kommissionen. Det pågår också en dialog inom ramen för Venedigkommissionens arbete i Europarådet som har inletts på Polens begäran. Det viktiga nu är att Polen följer de rekommendationer som till exempel Venedigkommissionen kommer fram till.

Prot. 2015/16:65
10 februari

-----

*Kommissionens
arbetsprogram 2016*

Det är den process som vi är i nu. Principiella ställningstaganden till de mekanismer som finns i EU-fördraget har vi, men i fallet Polen inväntar vi dialogen och vad den leder fram till.

Anf. 19 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Jag vill bara yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 2 i ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

*Lag om fritidsbåtar
och vattenskotrar*

§ 7 Lag om fritidsbåtar och vattenskotrar

Trafikuskottets betänkande 2015/16:TU8

Lag om fritidsbåtar och vattenskotrar (prop. 2015/16:64)
föredrogs.

Anf. 20 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! Jag vill inledningsvis säga att vi i Vänsterpartiet stöder regeringens förslag till ny lag om fritidsbåtar och vattenskotrar.

Under de 20 år som har gått sedan den nuvarande lagen trädde i kraft har mycket hänt på området, inte minst vad gäller miljö- och säkerhetskrav. Det är också positivt att det nu är på gång att det ska bli förarbevis och åldersgräns för vattenskotrar, även om det inte tas upp i just det här sammanhanget. Det är något som Vänsterpartiet har kämpat för länge, då vattenskotrarna ställer till mycket problem och även olyckor. Det är viktigt att reglera dem just när det gäller säkerhetsaspekter.

Men det skulle också behöva säkerställas att vattenskotrarna inte påverkar vattenfaunan. Djurlivet tar skada av det kraftiga undervattensbuller som vattenskotrarna förorsakar. I samband med att det ska tas fram en ny lag för vattenskotrar och fritidsbåtar vore det lämpligt att redan från början lyssna på Havs- och vattenmyndigheten, som påtalar att undervattensbullret har negativ påverkan på livet i havet. Det är en ny aspekt som man kanske inte tänker på i första hand.

Vi brer ut oss mycket på jorden. Det här är en av många störningar som vi orsakar djurlivet.

Enligt många forskare är vi nu inne i antropocen, en ny tidsålder efter holocen, där det är människan som är den starkaste geologiska kraften. Med detta menas att vi påverkar naturen mer än naturen påverkar sig själv. Till exempel fraktar vi lika mycket grus och sand som hela världshaven med våra lastbilar när vi bygger väg, betonghus med mera.

Detta föranleder att vi måste bli planetskötare, som miljöprofessorn Johan Rockström myntade i sitt Sommarprogram i år, som var det Sommarprogram som hade flest lyssnare i år. Att bli planetskötare innebär att vi helt enkelt måste samverka med naturen. Vi måste fundera på hur den fungerar och bygga samhället i samverkan med naturen.

Detta nyår upptäckte jag för första gången hur stressade fåglarna var vid fyrverkerierna. Det är inte bara tama djur som blir stressade utan även de vilda djuren. Vi tar en mycket stor plats i naturen.

I och med klimatförändringarna kommer samtidigt ekosystemen att ha svårare att samverka. Arter kommer att övervintra på olika nya sätt, och olika arter får nya levnadsmönster eftersom de anpassar sig på olika sätt till uppvärmningen. Detta skapar förskjutningar i ekosystemet. Hela livs- väven på jorden är ett nätverk av olika arter. Detta minskar så att säga resiliensen, det vill säga motståndskraften i ekosystemen. Detta kommer i slutändan att drabba oss själva. Det kan till exempel röra vårt eget brukande av naturen.

När olika arter blir stressade, minskar i antal eller kanske dör ut kommer vi till exempel att få minska vårt skördeuttag från haven. Detta kan röra såväl fiske som andra födokällor och ge stora problem för oss själva. Vi lever trots allt av naturen, även om vi har glömt bort det eftersom vi lever i en civilisation där vi inte har kontakt med den källa som vi hämtar våra resurser ifrån.

I samband med att den nya lagen tas fram borde man därför ställa krav på att vattenskotrarna inte ska bidra till skadligt undervattensbuller. Det är inte rätt att här hänvisa till att det inte får läggas en börda på branschen. Vi måste faktiskt bygga ihop ekonomi och ekologi. De måste vävas ihop till en helhet, så att det blir resilient och hållbart i längden. Vi kan inte fortsätta att tänka på kortsiktig ekonomi, utan vi måste börja tänka på långsiktig resurshushållning så att vi mår bra tillsammans här på jorden både med varandra och med andra arter.

Vi skulle också vilja att det nu samtidigt tas fram föreskrifter för eldrivna vattenskotrar och fritidsbåtar, eftersom de finns att tillgå i dag. Det är viktigt att de också hamnar i regelsystemet så fort som möjligt för att en utveckling av dem ska gynnas.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 21 LARS MEJERN LARSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande 8 om lag om fritidsbåtar och vattenskotrar. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen med anledning av motionen.

Betänkandet avser ett EU-direktiv som ska implementeras i svensk lagstiftning. Lagändringen innehåller regler om konstruktions- och tillverkningskrav för fritidsbåtar och vattenskotrar. Förslaget syftar till att säkerställa att hälsa och säkerhet för personer och egendom eller miljö inte äventyras. Det innebär också kontroll av tillverkare, importörer och andra aktörer på marknaden för att kontrollera efterlevnaden och därmed möjliggöra fri rörlighet inom EU för fritidsbåtar och vattenskotrar.

Det är ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att man inför lagstiftningen utan att införa några speciella tillägg för Sverige. För detta finns det majoritet i utskottet.

Herr talman! Emma Wallrup, Vänstern, har väckt en motion som dessutom avser att minska miljöpåverkan som undervattensbuller och att stimulera till en ökad användning av eldrivna fritidsbåtar och vattenskotrar.

Detta är i sig mycket lovvärt, och många skulle nog uppskatta om det blev tystare både här och där. Som dykare kan jag vittna om att det även skulle uppskattas under ytan.

Utvecklingen går framåt med olika typer av motorer och drivmedel. Länge var utombordsmotorerna de som släppte ut mest föroreningar. Men

nya typer av motorer tas fram, och efter hand som man byter till nya motorer förändras detta.

Vår kollega Suzanne Svensson har roat sig med att leta efter gångbara motorer som skulle kunna fungera som huvudmotorer för fritidsbåtar. Men det var inte någon framgångsrik inventering. Hon blev inte riktigt nöjd med gångtid och kapacitet, som hon uttryckte det.

Suzanne Svensson kommer från en medelstor kustkommun och har även tittat lite på hur det skulle kunna se ut med laddningsställen för fritidsbåtar i hennes kommun. Kommunen har ca 1 700 båtplatser, och många som hyr båtplats kommer från platser utanför Blekinge men har ändå valt att hyra en båtplats i Blekinge på grund av närheten till skärgården och det öppna havet.

Småbåtshamnen där hennes familj har bryggplatser är den största småbåtshamnen. Där finns det 600 platser. Merparten av bryggorna är långa flytbryggor eller fasta bryggor där det finns landel dragen i början av bryggorna.

Hälften av öarna är obebodda – det är det fria friluftslivet som använder dessa öar – och hälften av öarna är bebodda.

Så vad gör man om man befinner sig ute till havs och kör slut på bränslet? Man kan förstås ta med sig en dunk. Men det krävs ändå en rejäl utbyggnad, annars måste jag ställa frågan: Vem får tanka sin båt inför helgen och lämna bryggan? Då kan vän av ordning säga att det går att snabbtanka. Ja, men det bränner ut batteriet fortare.

Slutligen mynnar detta ut i var vi ska satsa resurserna. Var behövs de bäst? Vi diskuterar ofta i utskottet om det ska vara fråga om alla fordonslag eller om vi måste prioritera. Vi brukar konstatera att det är prioritering som gäller.

Herr talman! Jag ser fram emot att få fortsätta att diskutera denna utvecklingsfråga med branschen och i utskottssammanhang, men jag anser att den inte hör hemma i denna lagstiftning.

(Applåder)

Anf. 22 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Sverige är ett av världens mest båttäta länder. Vi har en båt per åtta vuxna i vårt land. Det gör att vi har strax över 900 000 fritidsbåtar i Sverige. Varje år tillbringar ungefär 2 ½ miljon vuxna svenskar någon del av sin sommar i en fritidsbåt. Båten är viktig i vårt land.

Att åka båt är också ett bra sätt att njuta av den fantastiska natur som finns i Sverige och att använda sig av den allemansrätt som få människor på denna planet är förunnade.

Båtlivet är också en miljardindustri i vårt land. Med underleverantörer har ungefär 12 000 personer sin försörjning från båtbranschen.

I sammanhanget kan det vara väl värt att komma ihåg att båtlivet i Sverige sannolikt är, lite beroende på hur man mäter, världens säkraste båtliv. Vi har olika typer av båtliv i världen, och det är därför lite svårt att jämföra alla länder. Men bland de länder som är jämförbara med Sverige kan vi med fog hävda att vi har världens säkraste båtliv. Och inte bara det, det blir också allt färre människor som mister livet på sjön. Det är en bra utveckling på alla sätt och vis.

Herr talman! Den föreliggande propositionen är en följd av EU:s fritidsbåtsdirektiv. Den nya lagen ska säkerställa att fritidsbåtar och vattenskotrar uppfyller goda miljö- och säkerhetskrav men även att vi har en bättre marknads kontroll och bestämmelser om alla aktörers skyldigheter inom båtlivet.

I slutändan innebär det ökad konsumentnytta och ökat konsumentskydd. Det är alltså bra för alla Sveriges båtägare och framtida båtägare att vi får detta på plats.

Jag tycker att det är bra att Emma Wallrup från Vänsterpartiet engagerar sig i miljöfrågorna. Jag välkomnar alla sådana initiativ. Därför är det glädjande att vi har en bra utveckling på området. Båtmotorerna blir allt renare och förorsakar allt mindre buller, vilket inte minst de som njuter av båtlivet tycker är bra. Man vill ha mycket av lugn och ro när man är ute på sjön.

Det är bra att vi får gemensamma regelverk i Europa. Sverige är ett alldeles för litet land för att kunna påverka miljön i det stora. Vi måste få många länder som sluter upp kring just miljökrav, bullerkrav med mera. Det är bra i det som EU har enats om i fritidsbåtsdirektivet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till propositionen och avslag på Vänsterpartiets följdmotion.

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU17
Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte (prop. 2015/16:78)
föredrogs.

Anf. 23 BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Det är bra, för att inte säga helt nödvändigt, att riksdagen på sitt bord i dag har konkreta förslag för att kriminalisera terrorismresor och finansiering av sådana. Moderaterna stöder propositionen. Vi stöder också utskottets förslag, vilket inkluderar ett tillkännagivande om att det ska vara möjligt att återkalla eller tillfälligt dra in passet för den som på sannolika skäl är misstänkt för att förbereda eller påbörja en resa i terrorismsyfte. Det senare är en praktisk åtgärd som kan vara väldigt bra i vissa givna lägen. Det är förvånande för mig att vi inte har regeringspartierna med oss i den saken.

Därutöver yrkar jag bifall till reservation 2, som handlar om att lagstiftningen ska ses över efter två år eftersom vi måste säkerställa att den fungerar effektivt. Den är komplicerad och den är inte helt enkel. Just därför är det viktigt att redan nu bestämma att vi följer upp den.

Herr talman! I början av december diskuterade vi här i kammaren en ny strategi mot terrorism. Den är liksom tidigare strategier en övergripande beskrivning av många olika insatser och åtgärder som görs eller behöver göras för att samhället ska stå starkare mot terrorism. Över tid är det så att

Prot. 2015/16:65
10 februari

-----
*Lag om fritidsbåtar
och vattenskotrar*

*Ett särskilt straff-
ansvar för resor i
terrorismsyfte*

individens, nätverks och olika organisationers sätt att agera på för att leva upp till sina extrema och våldsbejakande idéer förändras. En gemensam nämnare är att man vill skrämma, hota och med våld skapa förutsättningar för att forma samhället efter egna värderingar – vanligtvis långt ifrån sådant som handlar om grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, demokrati och öppenhet.

Jag behöver inte påminna kammaren eller åhörarna om de attentat som i närtid har tagit livet av många oskyldiga människor. Berättelserna och bilderna om fruktansvärd grymhet och total avsaknad av empati och respekt för andra upprör och skrämmer. Det är också terroristernas syfte. Därför ska man naturligtvis inte ge dem för mycket utrymme av den delen.

Det är människor som begår de här dåden, och de är farliga. Samhällets uppgift och vår uppgift här i dag är att arbeta för att förebygga och bekämpa terrorism och terrorister – att ta hotet på allvar.

Bakgrunden till dagens ärende är den rekrytering av personer från Sverige som sker till terrorismverksamhet utomlands. Närmare 300 personer har de senaste åren rest till Syrien eller Irak för att ansluta sig till väpnade grupper. Propagandan och rekryteringsstrategierna via internet är omfattande och uppenbarligen framgångsrika. Vi vet att en del av dem som har åkt är döda. Det är kanske det mindre problemet. Några har återvänt och rest igen. Andra kan tänkas återvända till Sverige med erfarenheter, kunskaper och/eller uppdrag att använda de kunskaperna här eller på något annat håll i världen.

På motsvarande sätt ser det ut i många andra länder. Terrorism verkar över nationsgränserna. Därför krävs det att länder samarbetar. FN har också antagit en bindande resolution om kriminalisering av just terrorismresor. Kammaren diskuterade alldeles nyss kommissionens arbetsprogram; inom EU pågår också ett viktigt arbete för att bekämpa terrorismen.

I dag har vi ett förslag på bordet som har föregåtts av en noggrann beredning. Det är bra. Avvägningarna både vad gäller utformning av lagstiftningen och när det gäller påföljder är viktiga. Det finns invändningar på vissa punkter; det framgår av reservationerna. Vår uppfattning från moderat sida är dock att huvudförslaget är bra. Svårigheterna kommer framför allt att ligga i utredning och bevisning.

Vi anser också att det ligger ett värde i bred enighet när det gäller försvaret av det fria och öppna samhället. Sedan får vi följa upp det hela och se om det är effektivt nog och om vi behöver skärpa till oss i något hörn eller göra någonting annat. Men det är viktigt att nu ta detta steg och få lagstiftningen på plats.

Från moderat sida är vi emellertid bekymrade över att lagstiftningen kan leda till sämre förutsättningar för Säkerhetspolisens underrättelsearbete genom information från signalspaning. Den frågan har diskuterats i ett helt annat sammanhang, vilket vi påminner om i ett särskilt yttrande. Det finns därför ingen anledning att ta det en gång till här.

Vi konstaterar också att detta är fråga om ny lagstiftning som kriminaliserar handlingar i ett tidigt skede och som inkluderar finansiering på ett bredare sätt. Det är inte okomplicerat. Därför finns det anledning att göra som vi gör med tillkännagivandet – att bestämma oss för en uppföljning och översyn relativt snart, så att vi säkerställer att detta, som ändå är väldigt svårt, blir rätt.

Herr talman! Den 10 december var en stor dag. Då gjordes en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna om åtgärder mot terrorism. I den ingick frågan om lagstiftning och straffansvar för resor med terrorismsyfte och en skärpning av straffsatserna för terrorfinansieringsbrottet. Detta är något som vi moderater länge har drivit. Överenskommelsen innehåller fler åtgärder, och några är på gång. Vi moderater kommer noga att följa upp överenskommelsen, och jag är lite bekymrad över några frågor.

Vi är till exempel överens om att hemlig dataavläsning ska utredas och att direktiven ska beslutas om i mars. Samtliga partier i överenskommelsen skulle ges möjligheten att påverka direktiven. Tiden går fort. Vi skriver nu mitten av februari, och det är bara några veckor kvar tills det ska fattas beslut. Ännu har vi inte sett något utkast. Kan regeringens företrädare ge något besked om när direktiven kommer för synpunkter och diskussion?

Vi var också överens om att tydliggöra kommunernas ansvar ”för ett strukturerat och konkret arbete med att förebygga radikaliserings- och rekrytering till våldsbejakande grupper”. Det inkluderar hur man möter återvändare. Man kan följa Aftonbladets serie som har funnits i några dagar nu. Där pekar tidningen på hur det ser ut i praktiken, och man får inse att de här människorna återvänder till just kommunerna. De kommer inte ensamma, utan ibland med barn som har fötts i verksamheten. De har påverkats av händelser som vi inte ens vågar tänka oss in i. De kommer till Tranås, Sveg, Svenljunga, Borås eller Stockholm och hamnar här. Det är alldeles självklart att det är just i kommunerna man då måste ha en beredskap för hur man ska arbeta.

Jag undrar: Vilka åtgärder har regeringen nu vidtagit sedan december för att tydliggöra för kommunerna att de ska bereda detta arbete? Jag vet att det är mycket varierande och fortfarande på ett stadium som inte håller för den verklighet som vi ska möta.

För tids vinnande nöjer jag mig med att ta upp bara två av de punkter som finns i överenskommelsen och där vi väntar på lite aktivitet. Moderaterna kommer också fortsatt att ta arbetet mot terrorism på stort allvar. Vi kommer att följa upp varje del av överenskommelsen, och vi är beredda att göra mer där så behövs. Det är viktigt att samhället står upp starkt mot denna typ av kriminalitet och att vi försvarar det öppna och fria samhället i varje stund och varje dag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottoson (M).

Anf. 24 LAWEN REDAR (S):

Herr talman! Vad gör vi när samma idéer som har försökt utplåna visionen om oss har kommit tillbaka, när det börjar sätta sig i hederliga människors näthinna, när språket plötsligt förändras, när människans vilja till förståelse och tillit alltmer begränsas och när slutsatserna landar i att vi är så pass olika att vi inte längre kan leva sida vid sida med ömsesidig respekt? Vad gör vi när det är pluralismen som blir hotet och inte enfalden, när vi lever så segregerat och ojämnt att stereotypa berättelser blir den andres sanning, när fördomen blir så djupt rotad att vi till slut börjar känna hat och mobiliserar oss mot varandra och blir övertygade om att vi med våld har rätt att utplåna mångfalden?

Det här var det som hände i Norge sommaren 2011. Anders Behring Breivik, som först var engagerad i Fremskrittspartiet och sedan i det mer högerextrema forumet Nordisk.nu blev slutligen radikaliserad i sin ultranationalism till den grad att han utförde Nordens kanske värsta och mest brutala terrordåd i modern tid.

Varför jag tar upp det här, herr talman, är för att terrorattentatet fortfarande kryper in i skinnet på mig. Måltavlan var Arbetarpartiet och AUF, de norska socialdemokraterna, som han hävdade var orsaken till det mångkulturella samhället som skulle bekämpas. 69 personer mördades på Utöya och 110 skottsbadades.

Mycket av Breiviks ideologiska grund går även att utläsa i höstens attentat i Paris.

Platsen där unga hipsters, aktivister, hiphopare och kulturintresserade av olika härkomster och sociala bakgrunder blev måltavla för terroristorganisationen Daishs dåd. Terroristerna riktade inte sitt hat till högerextrema antimuslimistiska krafter i Europa utan mot konsertlokalen Bataclan, känd för att vara Paris progressiva hjärta med besökare av olika härkomster och boende i olika delar av staden.

Slutsatsen av dessa avskyvärda terrordåd är att det är det öppna, demokratiska mångfaldssamhället i sig som verkar utgöra det största hotet mot det totalitära samhälle som terroristorganisationer och terrorister i dag vill skapa. Deras ideologi grundar sig i att mörda dem som agerar för mångfalden eller lever i den. I Syrien och Irak attackerar Daish minoriteter såsom judar, kristna, shiamuslimar, kurder och ezidier i syfte att skapa den så kallade rena staten – en ideologi inte långt ifrån Breiviks eller den svenska högerextremismens.

Därför måste kampen mot terrorismen i dag vara en kamp mot brottet i sig men också dess grundläggande orsaker och ideologi. Internationellt sett handlar det om att bekämpa terroristorganisationerna tills de faller. Det gör vi genom att delta i den internationella koalitionen som bildats i syfte att militärt bekämpa Daish men även Boko Haram. Det gör vi genom att verka för stabilitet och politiska lösningar, inte minst i Irak och Syrien. Och det gör vi genom att ta nationellt ansvar för kontraterrorismen i form av att förebygga, förhindra och försvåra, stoppa finansieringen, deltagandet och stödet till terroristorganisationer.

Här hemma i Sverige handlar det också om en politik för social sammanhållning mot segregation, klyftor och ojämlikhet. Men även om terrorismen faller eller om misstänkta terrorister tillfångatas finns det risk för att dess ideologi överlever. Därför måste ett av de viktigaste inslagen i kontraterrorstrategin vara att utmana terrorgruppernas och terroristernas världsåskådning. I världen i dag innebär det en kamp mot rasismen i alla dess former och värnandet om pluralismen, rättstatsens principer och demokratin.

Herr talman! Vad vi ska diskutera i dag är justitieutskottets betänkande om ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte som syftar till att skapa en effektiv straffrättslig lagstiftning för att kunna motverka terrorismbrottet. Genom de förslag som finns i betänkandet uppfyller Sverige dels de krav som ställs i FN:s säkerhetsråds resolution 2178 om utländska terrorstridande, dels vad som följer av Financial Action Task Forces rekommendationer om finansiering av terrorism.

Lagstiftning på området är helt nödvändigt då lagen om straff för of-fentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet, också kallad rekryteringslagen, samt lagen om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, finansieringslagen, inte räcker till. För att tillgodose åtagandet i resolutionen men även rekommendationerna behövs alltså nykriminalisering och andra lagändringar.

Det som föreslås i betänkandet är följande:

För det första föreslås en ny straffbestämmelse som ska införas i rekryteringslagen och som ska omfatta den som tar emot instruktioner och utbildning i avsikt att använda dem för särskilt allvarlig brottslighet, om instruktionerna syftar till att främja sådan brottslighet och personen på något sätt agerar i form av att ta emot den typen av utbildning. Självutbildning, deltagande i utbildning i humanitär rätt eller mottagande inom ramen för en militärtjänst omfattas inte av straffansvaret, och det är viktigt att betona.

För det andra föreslås ytterligare en straffbestämmelse i rekryteringslagen där regeringen vill kriminalisera gärningen att resa eller påbörja en resa till annat land än det land man är medborgare i, om avsikten är att begå eller förbereda särskilt allvarlig brottslighet eller ta emot instruktioner och utbildning i detta syfte.

För det tredje föreslås en ny straffbestämmelse i finansieringslagen som ska omfatta den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller annan egendom för att användas för resa i terrorismsyfte. Mottagande av pengar eller annan egendom i syfte att främja annans resa ska också kriminaliseras.

För det fjärde föreslås en straffbestämmelse i finansieringslagen beträffande den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas av en person eller sammanslutning av personer som begår särskilt allvarlig brottslighet eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet.

Det framgår slutligen av betänkandet att brotten ska kunna upptas i svensk domstol om brotten begåtts av svensk medborgare utomlands eller av utlänning som befinner sig i Sverige. Brotten är alltså undantagna kravet på dubbel straffbarhet i brottsbalken.

Dessutom ska elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig kameraövervakning få användas i förundersökningen, vilket kommer att underlätta polisens arbete.

Herr talman! Det finns en del reservationer i ärendet som jag skulle vilja kommentera. Den första avser reservation 1 av Vänsterpartiet som för det mesta handlar om de inskränkningar som lagförslaget innebär beträffande grundlagsskyddade rättigheter men även de fri- och rättigheter som skyddas av Europakonventionen.

Mot bakgrund av detta har konstitutionsutskottet haft möjlighet att reda ut frågorna och samtidigt se vad det är som landar i de här betänkligheterna.

Vad de har landat i är att det är angeläget för Sverige att ha en välavvägd lagstiftning för att kunna motverka terrorismen. De har också landat i att vissa begränsningar får göras av våra fri- och rättigheter om begränsningen är proportionell. KU menar att begränsningen av informationsfri-

heten och rörelsefriheten, som det här kommer att handla om, samt ingreppen som görs av den personliga integriteten är nödvändig i förhållande till de fördelar och vinster som kan uppnås med åtgärderna. I övrigt menar både regeringen och KU att föreningsfriheten inte begränsas med lagförslaget.

Reservation 9 av Liberalerna och Sverigedemokraterna avser kriminalisering av förberedelse av resa. Jag yrkar avslag på reservationen med motiveringen att det inte behövs ett försöksbrott då betänkandet i sig innebär en kriminalisering i ett tidigt stadium. Betänkandets förslag skulle innebära att vi exempelvis ska kunna stoppa människor som befinner sig på en flygbuss, medan Liberalerna och Sverigedemokraterna vill göra det kriminaliserat redan att köpa biljetten. Det är ett exempel på hur långtgående skillnaderna är. Men de är ändå inte så jättestora, för vad som här måste bedömas är proportionaliteten i det vi kriminaliserar, hur långtgående det ska vara. För att kunna upprätthålla principen mellan våra grundlagsfästa friheter och den kriminalisering vi vill göra kan vi inte gå hur långt som helst, men vi går ändå väldigt långt i det här förslaget.

Avslutningsvis vill jag kommentera tillkännagivandet av Moderaterna, Sverigedemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna om återkallelse eller tillfälligt indragande av pass. Partierna hävdar att de vill öka möjligheten att återkalla eller tillfälligt dra in passet för den som på sannolika skäl är misstänkt för att förbereda eller ha påbörjat en resa i terrorismsyfte.

Här yrkar jag avslag främst för att partiernas förslag är mjukare än den befintliga lagstiftningen. Den som på sannolika skäl är misstänkt för att ha påbörjat en resa med terrorismsyfte går ju med lagförslaget att häkta. Alternativet är att personen kan få passet beslagttaget, vilket utgör ett alternativ till häktning. Dessutom har regeringen överlämnat en proposition med förslag om åtgärder mot missbruk av svenska pass. Därför saknas det enligt min mening anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande i frågan.

Herr talman! Med betänkandet avser vi att förhindra terrorismen. Det gör vi genom att stå upp för det samhälle med demokrati och mångfald som vi alla värnar om, men samtidigt också genom att bistå vår rättsstat med de verktyg som krävs för att bekämpa brottsligheten.

Därför yrkar jag bifall till förslaget till beslut i betänkandet. Jag ställer mig bakom reservation 13, även om jag inte kommer att yrka bifall till den, och yrkar avslag på alla andra reservationer.

(Applåder)

I detta anförande instämde Arhe Hamednaca (S).

Anf. 25 BEATRICE ASK (M) replik:

Herr talman! Det kan förefalla lite märkligt att begära replik när vi i huvudsak är överens om propositionen, men det finns flera saker att fundera över i detta allvarliga ämne.

Problemet är att göra verkstad och säkerställa att vi faktiskt stoppar människor från att resa och rekryteras. Vi kan ha en stor debatt om orsaker, samband och allt det långsiktiga, men den praktiska frågan hur vi stoppar människor från att ge sig iväg är värd att fundera över.

Det är riktigt att det finns regler där man kan återkalla pass och häkta. Men det är ett stort problem att samhället verkar rätt handlingsförlamat när det gäller att faktiskt ingripa. När en ung människa är på väg och föräldrarna står där och vill ha någons hjälp att göra något vore det radikala att ta passet direkt. Det går att göra mer på detta område, och det är det vi signalerar.

När det gäller kommunerna, vad planerar regeringen för att säkerställa att det händer något? Vi har listor på personer som har rest iväg och kommer tillbaka. Vi vet att det föds barn i dessa terroristläger som kommer att följa med föräldrarna tillbaka till Sverige. Det kommer att bli en radikal utmaning.

I december var vi överens om att det skulle göras mer för att säkerställa att kommunerna vet hur de ska jobba. Men det har inte hänt något. När kan vi förvänta oss ett resultat i denna fråga?

Anf. 26 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Det känns bra att många av oss är angelägna om att komma till rätta med denna problematik – och framför allt att vi ser den.

När det gäller arbetet i kommunerna är det mycket som ska till. Den tidigare regeringen tillsatte en samordnare som arbetar med frågorna. Vi har utökat samordnarens mandat och resurser så att denne ska kunna arbeta vidare med frågan.

Utredaren har lagt fram ett förslag om en nationell stödlinje för anhöriga så att de kan kontakta någon och få hjälp om något inte verkar stämma med barnen.

Kommunerna följs också upp av samordnaren med medarbetare i syfte att lägga fram kommunala planer för hur man ska tackla dessa utmaningar.

I mångt och mycket krävs en polisär insats. Säpo har god kontakt med de olika distrikten i polisorganisationen för att kunna tackla dessa utmaningar. Vi förstärker i och med denna lagstiftning möjligheten till utredning, hemlig avlyssning och så vidare för att polisen ska känna att man har mandat att reda ut.

Mycket arbete görs, och kommunerna är på gång. Vissa kommuner har kommit längre i arbetet, men vi ska självklart följa upp så att samtliga kommuner tar frågan på allvar och tar fram kommunala strategier för att kunna hantera frågan.

Anf. 27 BEATRICE ASK (M) replik:

Herr talman! Det är utmärkt att det ska göras något. Jag vill se konkreta initiativ i praktiken. Vi har rapporter om personer som både har kommit tillbaka och vänt och som ställer till det i närsamhället när de återvänder. Detta är otroligt angeläget. Det är inte till att fundera över några planer, utan det är till att börja arbeta.

Jag håller med om att polisen har en viktig uppgift. Problemet är att svensk polis går på knäna, och man har begärt resurser.

När det gäller just den fråga vi nu behandlar har polisen i sitt remissvar understrukit att man är bekymrad över att säkerhetspolisen inte kommer att få tillräckligt med underrättelseinformation för att klara sitt uppdrag. Då kommer den lokala polisen, som ofta ska hålla ögonen öppna, nämligen inte att ha den information som krävs.

Detta måste vi vara observanta på, och det inkluderar det jag lyfte upp om hemlig dataavläsning, att kunna läsa av information och kommunikation på ett sådant sätt att man har underlag för det konkreta arbetet.

Vad jag efterlyser är lite mer verkstad när det gäller det vi har kommit överens om att åstadkomma, och en av oppositionens uppgifter är att jaga regeringen så att vi punkt för punkt genomför det vi har kommit överens om. Det lär nämligen dyka upp nya bekymmer som vi behöver ta tag i därutöver.

Anf. 28 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Jag vill inte göra en konfliktfråga av detta, men när vi talar om verkstad är det viktigt att påminna sig om att regeringen kom till ett tomt bord på området när den tillträdde, bortsett från den samordnare som tillsattes av den tidigare regeringen.

Därefter har vi arbetat kraftfullt i frågan. Det har tagits fram en nationell plan för att försöka bekämpa terrorism, och vi har samarbetat med borgerligheten och andra partier för att hitta åtgärder för att bekämpa terrorism.

I dag kriminaliserar vi resandet, vilket gör att återvändandet förhoppningsvis inte kommer att vara ett stort problem. Men vi kommer självklart att titta närmare på hur denna lagstiftning implementeras i arbetet.

Det här är *ett* sätt att gå vidare i arbetet, men vi stannar inte där. Vi fortsätter att utveckla, och det kommer att läggas fler åtgärder och förslag på riksdagens bord. Det kan borgerligheten och inte minst Beatrice Ask definitivt förvänta sig av oss.

Anf. 29 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Jag står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall bara till reservationerna 11 och 14.

Det är ingen hemlighet att Sverigedemokraterna efterfrågar lagskärpningar när det gäller det mesta inom justitieutskottets beredningsområde. Kraftigt skärpta straff och utökade befogenheter för hela rättsväsendet är centralt. På sikt, i regering, vill vi ha en tillsättning av en polischef som vill och vågar göra sitt jobb, tar tuffa beslut och inte viker sig för en vänsterliberal opinion, ofta orkestrerad av våra vänsterliberala medier.

Vi har länge tjatat om riktiga livstidsstraff, kraftigt skärpta straff för våldsbrott, sexualbrott, tillgreppsbrott, såsom inbrott, och mycket annat.

Vi har föreslagit ökade befogenheter för att stävja upplopp som existerar på grund av att de sju andra partierna har hållit våra gränser helt öppna för kriminella och för invandring.

Vi vill se möjlighet till undantagstillstånd i förorter och på andra platser. Vi vill ha en lymmellagstiftning och tillåta användning av vattenkanoner, gummikulor, tårgas och så vidare för att visa dem som försöker bygga upp parallella samhällen vem som bestämmer i vårt land.

År ut och år in har vi tjatat om utvisning av kriminella utlänningar, både genom utlänningslagen och lagen om särskild utlänningskontroll. Alla andra sju partier har varit nöjda med en ordning där en överväldigande majoritet av de kriminella utlänningarna får stanna i landet. De senaste uppgifterna visar att 83 procent av de utlänningar som begår brott och hamnar i fängelse i Sverige får stanna.

Vi har tjatat och tjatat och tjatat. Det är inte nog med att de andra sju partierna har röstat emot våra förslag. De har även debatterat mot oss och försvarat en ordning där mördare kommer undan med två tre år i fängelse, ibland för att de är unga. De har försvarat en ordning där grova våldtäktsmän inte blir utvisade trots domar på fem år – detta hände nyligen i Ludvika – där knivmördare kommer ut på obevakad permission efter tio månader och så vidare.

I en del av dessa frågor har vi nu fått med oss andra partier. Det finns många exempel, och vi återkommer till dem i senare debatter. Bland annat gäller det ungdomsrabatten för 18–21-åringar. Här får vi förhoppningsvis en majoritet i utskottet.

Men i dag handlar det alltså om terrorresorna. Jag roade mig med att söka på ”terrorresor” på riksdagens hemsida. För år 2012 fick jag två träffar, en i en interpellation och en i ett protokoll med anledning av interpellationen. Det var jag som ställde den interpellationen till dåvarande regering. Det fanns inget annat, inga motioner eller någonting. Det enda parti som tog upp frågan var Sverigedemokraterna.

Jag frågade då om regeringen ansåg att ”dagens lagstiftning gällande så kallade terrorresor är tillräcklig”. På grund av förhinder kunde jag inte närvara vid den debatten.

År 2013 ställde jag samma interpellation igen. Även detta år var det bara SD som tog upp frågan om terrorresor.

Vad sas då i denna interpellationsdebatt i april 2013?

Jo, alliansregeringen menade att ”den svenska lagstiftningen i sig är förhållandevis väl utformad och inte på något sätt sticker ut i negativ riktning i den internationella gemenskapen”.

I sitt tredje inlägg sas från regeringen: ”Däremot kan man göra som vi har valt att göra i Sverige: ha tydliga lagregler som förbjuder uppmaning till, rekrytering till och finansiering av den här typen av verksamhet. Det tror jag ändå fångar in de problem Kent Ekeröth och jag är överens om att vi behöver arbeta med. Jag tycker inte att våra erfarenheter så här långt visar på att det skulle vara fel. Mitt budskap är alltså att det inte i första hand är lagstiftningsåtgärder jag tror behövs.”

I det avslutande inlägget sas från regeringen i april 2013: ”Vår lagstiftning tar väldigt mycket sikte på just dessa aktörer, vilket jag tror är oerhört viktigt. Jag menar att den lagstiftningen är riktig och väl fyller sin funktion.”

Herr talman! Jag citerar denna debatt som hölls i april 2013, som var på väg att hållas i december 2012, just för att visa på ett genomgående problem i Sverige med de andra partierna. Det finns en bristande förmåga till analys av verkligheten, ärligt talat.

Den arabiska våren, när medierna slog upp den myten, hyllades unisont av de andra sju partierna och medierna. Anledningen till att man gjorde det med den arabiska våren, och till exempel terrorresorna som ingen reagerade på, invandringen och mycket annat, menar jag har sin grund i en kombination av snällism och naivitet. De två går ofta hand i hand.

Sverigedemokraterna förutsåg på ett tidigt stadium allt detta. Det gäller inte minst problemen med terrorresorna. Vi försökte få till en förändring, men vi talade för döva öron.

Jag fortsätter min lilla sökning på riksdagens hemsida. År 2014 var det fortfarande rätt skralt med förslag. Detta år hakade dock Kristdemokraterna på med en motion på området, och SD uppmärksammade såklart det för tredje året i riksdagen.

Hösten 2015 exploderade intresset för terrorresor. Då lade helt plötsligt alla allianspartier fram en gemensam motion, och det kom lite enskilda motioner. Vi lade fram ett flertal motioner i flera olika utskott.

Herr talman! Vad vi kan konstatera är att Sverigedemokraterna har varit väldigt förutseende när det gäller detta, och det har inte de andra partierna. De rödgröna gjorde i likhet med Alliansen heller ingenting under den förra regeringen. Det var inte några motioner eller något agerande för att skärpa lagen.

Hade de rödgröna velat göra det så hade vi haft ett tillkännagivande under den förra regeringen, men det hade vi inte. Jag misstänker att det hade varit svårt, eftersom Vänsterpartiet inte är intresserat av att göra något över huvud taget. Miljöpartiet på den tiden hade med största sannolikhet inte heller varit intresserat av att göra någonting.

Nåväl, sent ska syndaren vakna. Men det är bättre än att inte vakna alls. Som framgår av betänkandet välkomnar vi att det äntligen ligger ett förslag på riksdagens bord. Förslaget innebär, som tidigare talare har varit inne på, att det införs ett straffansvar för dem som tar emot utbildning, påbörjar en resa och ett finansieringsbrott för den som finansierar en resa eller som finansierar en person eller en sammanslutning.

Förslaget är bra och tar många bra steg framåt, men det fattas enligt Sverigedemokraterna en del saker. Vi har sju reservationer i betänkandet, och alltså sju förslag som majoriteten inte stöder.

Bland de förslagen är höjda straff. Det är ganska vanligt att höra från Sverigedemokraterna. Vi vill höja straffen både för normalgraden och för grovt brott, och vi vill att undantaget för ringa brott ska tas bort. Det finns remissinstanser som håller med oss där.

Vi stöder också en reservation om att en kriminalisering av medverkan i andra stödfunktioner inom en terrorstämplad organisation ska ingå. Det gör vi av den enkla anledningen att vi har haft det förslaget i tidigare motioner.

Reservation 9, som jag inte yrkade bifall till, handlar om kriminalisering av förberedelse av resa. Vi stöder reservationen i betänkandet av samma anledning. Det står i det särskilda yttrandet. Vi har haft tidigare motioner som har behandlat exakt samma sak.

Vi vill också se en utökning av kriminalisering av propaganda för terrorism. Det förslaget har vi också lagt fram tidigare. Vi menar att det bör utredas. Det finns andra länder i vår närhet, till exempel Tyskland, som har en sådan lagstiftning där vi kan se hur en utvidgning kan ske. Det gäller till exempel att oaktsamhet kan vara tillräckligt eller att specifika organisationer eller symboler kan förbjudas.

Vi har även en reservation om hemliga tvångsmedel. Säkerhetspolisen och vanliga polisen bör ha möjlighet att använda preventiva tvångsåtgärder och inhämta elektronisk kommunikation även för normalgraden av de föreslagna brotten.

Utöver de reservationer som jag nämnde har vi de två som jag yrkade bifall till, nämligen de som handlar om resor till en persons medborgarskapsland samt att dra tillbaka medborgarskap för terrorister. Jag ska avslutningsvis beröra dem lite kort.

Regeringen vill alltså i propositionen inte kriminalisera terrorresor som går till en persons medborgarskapsland. Varför? Jo, deras resonemang är att rätten att resa in i ett land utgör en grundläggande fri- och rättighet och att ”den inte kan inskränkas”. Det intressanta är att regeringen samtidigt erkänner att ”Även om en sådan straffbestämmelse inte uttryckligen förbjuder någon att resa in i sitt medborgarskapsland skulle kriminaliseringen innebära en handlingsregel med motsvarande innebörd.”

Det stämmer inte, precis som de själva säger. Det hindrar inte någon inresa. Det handlar om att straffa någon. Det finns ingenting i internationella regler eller konventioner som förhindrar det. Det är någonting som vi konstaterade i utskottet. Andra länder i EU ser det på samma sätt som Sverigedemokraterna. Man kan straffa människor även om de åker till sitt eget medborgarskapsland. Det är egentligen inte så konstigt.

Tänk er själva: En syrisk medborgare invandrar till Sverige och får sin hemvist eller medborgarskap här. Personen beslutar sig för att göra en så kallad terrorresa till Syrien. Då menar de andra partierna, och inte minst regeringen, att en sådan person vid återvändande inte ska straffas enligt reglerna. En fullfjädrad terrorist ska alltså få kaffe och bullar av välfärdsstaten Sverige när han kommer hem för att de andra politikerna i denna kammare som vanligt övertolkar till de kriminellas fördel.

Det gör inte Sverigedemokraterna. Därför anser vi självfallet att det ska vara kriminaliserat om man gör en terrorresa även om det är till ens eget medborgarskapsland. Det verkar vara flera andra länder i Europa som stöder den tanken.

Slutligen finns ett SD-förslag som är lanserat sedan tidigare om att dra tillbaka medborgarskap för terrorister. Jag vet att Morgan Johansson redan har sagt nej till det i en frågestund. Han tyckte att det var ett jättekonstigt förslag. Härondagen röstade man i Frankrike igenom ett sådant, och man har sedan tidigare gjort det i Storbritannien. Så konstigt var det inte.

Inget av de andra partierna stöder heller detta förslag. Man vill alltså behålla dem som invandrat till Sverige och sedan begår terrorhandlingar. Varför, kan man undra? Samma sorts problem ser vi generellt sett beträffande utvisning, som jag var inne på i början av anförandet. Utvisning används alldeles för sällan i detta land. För SD är det rätt självklart att man ska kunna dra tillbaka medborgarskapet och slänga ut dessa personer ur landet fortast möjligt efter avtjänat straff, och helst att de avtjänar straffet i sitt hemland eller något annat land.

Herr talman! Det blev ett långt anförande, men det får det vara värt ibland. Sammanfattningsvis kan jag väl säga att det var på tiden att någonting händer och att SD visade vägen. Vi vill gå längre, som jag har redogjort för här. Det kommer inte att hända i dag. Men jag är ganska säker på att vi till slut, precis som med många andra av SD-förslagen genom åren, kommer att få se de andra politikerna anpassa sig till våra förslag igen. Det är givetvis något som vi välkomnar.

Anf. 30 BEATRICE ASK (M) replik:

Herr talman! Jag tycker nästan att det är lite roligt att lyssna på Kent Ekeröth av det enkla skälet att i varje anförande i varje typ av ärendebatt är temat att Sverigedemokraterna alltid har tyckt rätt och alltid har lagt fram alla förslag tidigare än någon annan, och över huvud taget är det ingen som lyssnar på dem. Det är faktiskt inte sant.

Det är intressant med den historiska exposén. När det gäller terroristresorna har det pågått en diskussion. Också jag har läst på vad vi hade för interpellationsdebatter under den förra mandatperioden. Svensk lagstiftning mot terrorism avviker i ett generellt perspektiv inte i negativ riktning. Det är helt korrekt. Vi har en ganska långtgående lagstiftning sedan ganska många år tillbaka, vilket jag också påpekade i det interpellationssvaret.

När det sedan gäller frågan om terroristresor, eller resor för att strida utomlands, har vi i Sverige ganska många historiska erfarenheter. Det finns svårigheter i avgränsningarna. Jag deltog i ganska många diskussioner med många olika partiföreträdare om hur man ska se på det.

Det uppdrag som sedan blev det förslag som vi har i dag har en andra del som handlar om ett vidare perspektiv på resor för att delta i strid utomlands som är om möjligt mer komplicerat. Det är en frågeställning som man måste se på.

Jag tycker att historia är intressant och att det är jättespännande att läsa riksdagens protokoll. Men nu handlar det om vad vi gör här och nu! Jag måste säga att det är lite märkligt med förslag som till exempel det om medborgarskap, där Sverigedemokraterna tycker att man ska ta ifrån folk deras medborgarskap till och med om de är statslösa. Var ska vi göra av dem? Jag läser i förslaget att det bör upprättas avtal med andra länder dit man kan skicka folk. *Vem* skulle vi upprätta avtal med?

Det är så orealistiskt. Det är inte ens vettigt. Det tycker jag är en svaghet ni borde arbeta lite mer med, Kent Ekeröth, eftersom ni enligt er egen uppfattning har rätt i alla frågor.

Anf. 31 KENT EKERÖTH (SD) replik:

Fru talman! Jag vill poängtera, Beatrice Ask, att jag tycker att mycket av det ni i Moderaterna har gjort – framför allt sedan ni hamnade i opposition – är bra. Ni gjorde också mycket bra i regeringen; ni skärpte vissa lagar, även om det inte var tillräckligt, och ni hade rätt ambitioner på många sätt. Om jag får säga det tycker jag också att Beatrice Ask var en rätt bra minister i den regeringen. Det finns ganska många ministrar i den regeringen jag inte är så glad på, kan jag säga, men Beatrice Ask är kanske inte en av dem jag främst tänker på. Det kan vi konstatera.

Jag vill dock ändå ha historien rätt. När det gäller att gå upp i en talarstol och kritisera regeringen för att ha agerat för lite, för sent och så vidare kan jag hålla med om det i vissa fall, men historiken är de facto att den förra regeringen var ganska nöjd med terrorreglerna. Under åtta år hände ingenting med dem. Sedan förstår jag att det är en process ibland, men Alliansen satt ändå i regeringsställning i åtta år. Det tycker jag att de som tittar på debatten och hör vad Alliansen och Moderaterna säger ska ha i åtanke.

När det gäller Sverigedemokraternas förslag om att göra folk statslösa är det som sagt ett förslag där vi hämtat inspiration från Storbritannien. Där finns detta lagförslag. Det finns flera anledningar till att vi vill kunna

göra någon statslös. Bland annat har personen då ingen rättighet att rösta och påverka i det här landet, vilket i sig är viktigt. Om man inte kan utvisa dessa personer får man hålla dem inlåsta tills de antingen lämnar självmant efter avtjänat straff, eller också ska de hållas inlåsta. De ska dock inte gå fria i Sverige. Det är en central princip.

När det gäller det realistiska i att hitta något land att utvisa dem till får vi ju se. Jag tror inte alls att det är omöjligt. Det slöts avtal mellan Gaddafi och Italien tidigare om att stänga gränsen för invandrare, och i dag skickar man fångar från Norge till andra länder för att de ska avtjäna sina fängelsestraff där. Ingenting är omöjligt, och man måste åtminstone försöka.

Anf. 32 BEATRICE ASK (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska tacka för komplimangen.

När det gäller om det finns länder man kan sluta avtal med skulle jag vilja se de länderna. Jag skulle också vilja se om det är förenligt med de internationella konventioner vi har undertecknat att sluta avtal med de länder som möjligen skulle kunna tänka sig att ta emot den typ av personer vi diskuterar. Jag tycker alltså fortfarande att det är helt orealistiskt.

Det hände ingenting under Alliansens tid, säger Kent Ekeroth. Det är faktiskt inte sant. Vi förstärkte polisens resurser, vilket var helt nödvändigt. Det är återigen en situation inom svensk polis där resurserna är otillräckliga. Vi säkerställde att polisen till slut ändå fick tillgång till underrättelseinformation via signalspaning. Vi permanentade de hemliga tvångsmedlen. Vi lade fast de första handlingsstrategierna vad gäller terrorism. Jag kan göra listan väldigt lång.

Visst gjorde vi en hel del, men man kan alltid göra mer. Det intressanta är dock här och nu, och det är skälet till att jag i mitt anförande lyfte upp den överenskommelse som är gjord med regeringen och där det finns nya saker att faktiskt bocka av. Vi måste till exempel få in hemlig dataavläsning. Den utredningen måste tillsättas, för vi måste ha underlag för det. Jag är bekymrad över att polisen förmodligen har fått sämre förutsättningar att utreda de brott som kan begås när folk reser iväg till Syrien, Irak och andra ställen. Det finns en rad sådana saker vi måste arbeta med.

Problemet är dock att ni fokuserar så mycket på historia och så lite på den dagsaktuella situationen, Kent Ekeroth. Det vore naturligtvis frestande att fråga hur ni tänker hantera de människor som återvänder. Jag tror att svaret är att de ska utredas och lagföras, och där är vi helt överens. Men det finns massor av problem man måste ta tag i för att se till att få underlag och att dessa personer faktiskt hanteras på ett vettigt sätt. En och annan kanske inte heller har begått något brott – det kan vara barn som behöver stöd för att överleva.

Anf. 33 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! När jag sa att ingenting hände syftade jag just på terrorresande. Jag syftade inte på det andra Beatrice Ask tog upp och som är bra saker alliansregeringen gjorde. Det nämnde jag också i min första replik.

Det finns bra saker alliansregeringen gjorde, och det var sådant som vi när vi satt i riksdagen också stödde i stor utsträckning. Det gäller detta med att permanenta hemliga tvångsmedel och allt vad det nu är. Det stödde vi, för vi tyckte att det var bra förslag. Jag hänvisade dock till vad den här debatten handlar om, nämligen terrorresorna. Där gjordes tyvärr inte så

mycket som hade kunnat göras. Det är helt korrekt att man ofta kan göra mer – det gäller allting – men i det här fallet tycker jag ändå, vilket framgick av den debatt vi hade med regeringen vid den tiden, att det gjordes för lite.

När det sedan gäller om det är realistiskt eller inte med sådana avtal återstår det ju att se. Det är nämligen ingen som har testat. Vi menar att man ska testa, och vi menar när det gäller utvisning generellt sett att man måste ha fler avtal med fler länder för att kunna utvisa människor dit och låta dem avtjäna straffet där. Det är något vi har efterfrågat i flera år och i flera olika motioner.

Detta är centralt för Sverigedemokraterna. Vi anser inte att terrorister ska vara medborgare i vårt land, och vi anser inte att folk som har invandrat hit ska få förmånen att stanna. Vi anser inte att man bara för att man råkar vara medborgare i Syrien *och* i Sverige, eller kanske har sin hemvist här, ska kunna åka till Syrien och få terroristutbildning – träna och hålla på – och sedan komma tillbaka till Sverige och slippa straffansvar när man kommer hit.

Jag kan inte förstå att inget av de andra sju partierna stöder detta. Jag hade förväntat mig att Alliansen, eller åtminstone något parti i Alliansen, skulle se vitsen med att de ska åka fast även om de till exempel råkar vara medborgare i Syrien. Det ser vi som helt naturligt. Varför skulle svenska folket acceptera att dessa personer inte får något straff bara för att de råkar vara medborgare i Syrien? Det förstår inte jag.

Anf. 34 MATS PERTOFT (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande. Jag står fast vid vår reservation från S och MP, men för tids vinnande avstår jag från att yrka bifall till den.

Jag är väldigt glad att vi i dag faktiskt kan ta beslut i frågan om finansiering av terrorresor. Jag är glad att vi i botten har en bred blocköverskridande överenskommelse om detta och att vi gemensamt kan gå vidare i denna fråga. Det är nämligen väldigt viktigt, också för just rättsmedvetandet i vårt samhälle, att vi kan skapa lagar som stämmer med den avsky många av oss känner inför terrorism.

Detta gäller oberoende av var denna terrorism kommer ifrån. I dag diskuterar vi Daish/Isis väldigt mycket, men vi ska inte glömma all annan terrorism. Min kollega Lawen tog upp Breivik och det fruktansvärda terrordådet. Längre tillbaka kan vi se terrorism från olika ideologiska sidor som vi inte får glömma. Det måste kunna beivras oberoende av var terroristerna kommer ifrån och var de hör hemma, över hela världen. Därför är det viktigt att vi tar dessa beslut i dag.

Det är dock också viktigt att vi balanserar. Riksdagens och även regeringens uppgift är nämligen att se till att vi hittar det ord och den balans jag i dag ofta saknar i den svenska debatten. Vi har i Sverige ett unikt ord som jag är väldigt stolt över och som lär ha sina anor från vikingatiden. Det är ordet ”lagom”. Det där mjödkruset man skickade runt i ringen skulle räcka lite till alla. Det handlar om att balansera ytterligheterna, och det tycker jag görs på ett bra och professionellt sätt i detta betänkande.

Detta är svåra frågor. Det handlar om att kriminalisera sådant vi tidigare inte har kriminaliserat, som till exempel resande, finansiering av resande och så vidare. Det gäller de bitar där vi går vidare och där det krävs

en balans mellan våra grundlagsskyddade rättigheter, våra individuella rättigheter och det kriminella. Att hitta denna balans är inte lätt. Jag tycker att det i betänkandet finns väldigt bra resonemang om till exempel straffmått. Det är väldigt klokt och visar just på denna svårighet. Man har landat rätt. Då är det viktigt att vi inte trillar i de här fallgroparna. Vi hörde tidigare i debatten att de finns de som alltid tycker att det görs för lite och att vi ska bura in vem som helst. Det här har lyfts fram hela tiden och om och om igen, även när det kanske inte var befogat. Då är det viktigt att vi faktiskt står kvar och skyddar de grundläggande rättigheterna, håller fast vid den svenska grundlagen och ser problematiken.

Vi kan inte heller låta bli att nu gå vidare och faktiskt straffbelägga dessa saker, för det skulle också vara svårt. Jag kan mycket väl hålla med om att det finns grundläggande orsaker bakom terror. Det finns fattigdom, förtvivlan och orättvisor. Det finns också en rädsla för att inskränka de grundlagsskyddade mänskliga rättigheterna. Men samtidigt måste vi här gå vidare och tydligt visa att det här inte är acceptabelt i Sverige. Det är just den balansgången som jag menar är viktig. Därför är det bra att vi har nått den här blocköverskridande enigheten.

Sedan kan det hända att vi måste gå vidare. Olika utredningar är på gång. Vi ska vara ödmjuka i den här frågan, och det är viktigt att inte sväva ut och agera för snabbt, för med sådana här komplicerade frågor blir det lätt fel.

Jag hoppas att vi så långt som det är möjligt kan bevara den blocköverskridande enigheten och visa tydligt att Sverige inte är ett land i kaos. I dag låter det i den allmänna debatten som om samhället skulle befinna sig i sönderfall. Vissa krafter vill att det ska se ut så. Det är just så terrorkrafterna fungerar. Terrorns ideologi handlar om att provocera fram ett samhälle i sönderfall där de extrema krafterna kan ta över och servera så kallade enkla lösningar. Men rättssamhället finns i Sverige. Vi bidrar i dag till ett ytterligare steg i detta. Vi tydliggör detta och motsvarar på ett balanserat sätt den debatt vi har i Sverige.

Det är det här som är det viktiga – att möta de extrema krafterna med lagstiftning och sunt förnuft och att hitta balansen. Det menar jag att denna proposition och utskottets betänkande gör.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 35 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! En lagstiftning för att kriminalisera terrorresor är efterlängtat. Tillsammans har sex av riksdagspartierna tagit ett antal steg på vägen för att stoppa terrorismen både här och i andra länder. Jag vill tacka regeringen för att den, i det här fallet, har rott detta i hamn på ett bra sätt. Vi förde gemensamma samtal där alla gav och tog i en konstruktiv anda.

I en värld där demokratins stabilitet utsätts för våldsamma vindar från olika håll är det viktigt att vi tar vårt ansvar som politiker på allvar och finner lösningar på svåra problem. Terrorism är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, mot det fria utövandet av mänskliga rättigheter och mot den ekonomiska och sociala utvecklingen. Vi måste göra allt vi kan för att motverka terrorism, men det är samtidigt viktigt att lagstiftningen på området är väl avvägd.

En utgångspunkt vid utformningen av sådan lagstiftning är att vi måste följa Sveriges internationella förpliktelser när det gäller såväl åtaganden att kriminalisera vissa gärningar som åtaganden till skydd för mänskliga rättigheter. Det kan vara lockande att ta i med hårdhandskarna i viljan att skydda medborgarna och samtidigt straffa dem som gör sig skyldiga till brott, men här är det vårt ansvar som politiker att ta ett steg tillbaka, räkna till tio och ta ett par djupa andetag. Vi ska straffa dem som vill förstöra vårt samhälle men samtidigt vara försiktiga så att vi inte tar fram en lagstiftning som förstör samhället på ett annat sätt.

Fru talman! Det finns några saker som denna proposition saknar, och en av dessa, tycker jag, är ett barnperspektiv. Många som reser till andra länder för att ansluta sig till terrororganisationer är fortfarande barn. För några dagar sedan läste vi nyheter om hur barn följer med sina föräldrar och lever ett farligt liv i terroristernas läger. Det finns också de som är precis på väg att bli vuxna, 16–17-åringar, som av vänner eller på internet lockats att ansluta sig till en blodig kamp som riskerar att sluta i ett förstört liv både för dem, för deras föräldrar och för terrorgruppernas offer.

Det sägs att föräldrar aldrig slutar att oroa sig för sina barn. När ett barn föds börjar en oro som aldrig försvinner. Maktlösheten som tonårsföräldrar kan känna när barnen på allvar börjar växa upp kan vara stor, även om det bara handlar om att han eller hon står och hänger vid närmaste korvkiosk. Men hur känns det att ha ett barn som försvinner ifrån en in i en bubbla av en våldsam ideologi? Det måste vara ännu svårare. Att vara förälder till ett barn som dessutom tar steget att resa från Sverige och åka till ett land där han eller hon riskerar att begå fruktansvärda brott och själv bli misshandlad eller dödad måste vara nära nog outhärdligt.

Centerpartiet vill att barnperspektivet ska finnas i alla beslut som tas. Som det är i dag har föräldrar få möjligheter att stoppa sitt barn om det har bestämt sig för att lämna Sverige för att ansluta sig till en terrorgrupp. Vi vill därför se över möjligheterna att kräva föräldrarnas skriftliga tillstånd för att ett barn ska kunna åka utomlands.

Vissa kanske skulle invända att möjligheten för barn att resa handlar om barnets frihet och att barnet självt måste få bestämma om det ska åka utomlands eller inte, men jag håller inte riktigt med. Visst finns det resor som barn ska kunna göra utan att varje gång ha föräldrarnas skriftliga tillstånd. Ett krav på underskrift från föräldern är inte menat att stoppa unga som bor i Öresundsregionen från att resa till skolan eller en tioåring som ska åka på klassresa till Åland. En lagstiftning måste ta höjd för det här. Däremot är det viktigt att föräldrar får en möjlighet att säga stopp om en ung människa är på väg att förstöra sitt liv.

Utskottet har hänvisat till att en passansökan som huvudregel ska avslås om ansökan avser pass för barn under 18 år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande. Det kan hinna hända mycket på de år som ett pass är giltigt. I tonåren är det många som går igenom faser som föräldrarna himlar med ögonen åt. Att man däremot radikaliserar och ger sig iväg för att strida militärt i andra länder är inget att himla med ögonen åt. Det är något de flesta föräldrar skulle ta på största allvar, och de skulle ha en vilja att stoppa barnet från att åka. Vi måste ge dem den makten.

Att en vårdnadshavare kan begära att ett utfärdat pass återkallas är bra, men mellan Sverige och ett antal länder råder passfrihet. Det tycker förstås jag som centerpartist är bra, men det innebär samtidigt att vägen för unga

människor som vill resa ut ur Sverige utan en orolig förälders tillåtelse står öppen. Ett krav på skriftligt tillstånd från föräldern skulle skapa ett extra hinder för unga människor som vill lämna Sverige för att begå våldsamma handlingar.

Fru talman! Det terrorhot som världen sedan början av 2000-talet har sett växa måste tas på största allvar. Det finns ett otal teorier kring varför den islamistiska terrorn växer – från utanförskap till rasism, från snedvriden religiös åskådning till frustrerade unga mäns ilska och från ideologi till tron på domedagen eller ett nytt kalifat.

Allt som egentligen krävs för terrorism är att någon eller några brinner för en idé och att de ser våldet som en del i strategin för att förverkliga den idén.

Den som begår terrorbrott till exempel i Sverige kommer vi i de allra flesta fall att kunna spåra upp och straffa, men den här lagstiftningen är menad att träffa dem som väljer att begå brott i länder som inte sällan är i sönderfall. I länder där samhället inte längre fungerar som vanligt och där hela byar kanske jämnas med marken och inte ett vittne finns vid liv kommer saken i ett annat läge.

Att vi nu kriminaliserar terrorresor är bra, men det finns en överhängande risk att lagstiftningen blir svår att tillämpa i praktiken. Justitiekanslern har i sitt remissvar flaggat för just detta och särskilt pekat på att beviskraven kan tänkas bli svåra att uppfylla. I min värld är Justitiekanslerns oro för att möjligheterna till lagföring är begränsade oerhört allvarlig och så även att man ifrågasätter värdet av kriminaliseringen. Justitiekanslerns oro bör tas på stort allvar, liksom följderna av om Justitiekanslern visar sig ha rätt. Därför är vårt förslag om att genomföra en översyn inom ett par år inte en så dum idé.

Jag vill inte stå här om två år och debattera varför inte en enda person har dömts enligt den lagstiftning vi nu tillsammans varit med om att ta fram. Jag vill inte stå här och undra hur många som har dött i onödan för att vi inte lyckades spetsa till lagstiftningen mot terrorismresor ordentligt. Om vi kommer till den punkten vill jag hellre vara tryggt förvissad om att en översyn är på gång och att vi är hack i häl på dem som väljer att med våld förstöra livet för oskyldiga människor både här och i andra länder.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 2 om en översyn av lagstiftningen. Jag vill även yrka bifall till reservation 12 under punkt 10 om vårdnadshavares tillstånd för minderårigas utlandsresor.

(Applåder)

Anf. 36 LINDA SNECKER (V):

Fru talman! Terrorism är ett oerhört stort hot mot den fria demokratin. Det är ett hot oavsett om det sker i Syrien, i Paris eller i Trollhättan. Det är ett hot mot demokratin, mot vårt sätt att leva våra liv som vi vill, mot att älska vem vi vill, bo var vi vill och tycka vad vi vill. Eftersom terrorism är ett så stort hot behövs det en effektiv och smart lagstiftning som är enkel att tillämpa.

Men vad vi ser i dag är tyvärr en framstressad symbolpolitik, en symbolpolitik som ropar efter hårdare tag. Det är lätt att det blir så när det sker allvarliga händelser runt om i världen. Men de hårdare tagen kommer inte att hindra någon från att resa och begå dessa fruktansvärda handlingar.

Det kan nästan låta som att vi i Sverige i dag inte har en lagstiftning som förbjuder terrorism. Men så är ju inte fallet. Vi har en lagstiftning. Den är lite krånglig att använda och förstå. Därför vore det lämpligare att utreda den befintliga lagstiftningen så att den kan implementeras i rättssväsendet på ett bättre sätt.

Trots att lagstiftningen är krånglig och kanske lite svår att använda dömdes för några månader sedan två män till livstids fängelse vid Göteborgs tingsrätt för just terrorism. Vi har alltså en lagstiftning som fungerar. I juni kommer det en utredning om just straffansvar. Låt oss invänta den innan vi lagstiftar om enbart hårdare tag.

Det här förslaget till beslut som vi debatterar i dag är problematiskt på många sätt. Det handlar om att kriminalisera finansiering, utbildning och resor. Problemet är att man kommer att kriminalisera människors helt vardagliga handlingar. Jag ska nämna några exempel.

Mormor bestämmer sig för att ge pengar till sitt barnbarn. Mormodern kan då bli kriminell om det visar sig att barnbarnet har kompisar eller Facebookvänner som har andra kompisar som är med i olika föreningar som man i Sverige kan tolka som terrorism. Då kan mormodern bli den som har utfört en kriminell handling, oavsett vad hennes tanke var med att ge pengar till sitt barnbarn. Detta låter väldigt krångligt och inte rättssäkert, och det är precis vad det inte är.

Vad som också kommer att kriminaliseras är utbildning. Men ingens i förslaget som vi debatterar i dag står det vad utbildning egentligen är för något. Det enda som förklaras är att det ska finnas en utbildare och en mottagare. Så ser det mesta av all kommunikation på internet ut i dag. Det är en som skickar ett budskap och en annan som tar emot det. Det är så vi gör när vi mejlar, är ute på Facebook eller när vi twittrar.

Jag tror inte att det är meningen, men det kan vara så att om man är inne på Youtube och sedan öppnar fel sorts mejl kan det tolkas som att man har genomgått en utbildning i terrorism. Jag tror att vi egentligen inte vill ha en lagstiftning som ska fungera på det här rättsosäkra sättet.

Också resor i terrorismsyfte kommer att kriminaliseras. En person som har bestämt sig för att åka ned och ansluta sig till Daish kan på flygbussen till Arlanda ångra sig och kliva av den. Den personen kan ändå dömas för brott eftersom förberedelser nu kommer att kriminaliseras. Även den som inte utför själva brottet kan straffas. Det här är inte bra. Det kommer att innebära att fler kan komma att dömas för brott som de inte har begått. Det är inte heller rättssäkert, och det är Vänsterpartiets största kritik mot propositionen.

Det här leder inte till lagar som är enkla att förstå och använda. Terrorism är redan förbjudet, och det finns en lagstiftning för det. Men i stället för att förbättra och utreda den skickar man upp ett symboliskt knyt-nävsslag för att visa handlingskraft.

Vi har också en politisk debatt som bara fokuserar på straffskalor. Hur mycket längre straff ska vi ha för olika slags brott? Det finns ingenting som bevisar, vare sig i nationell eller internationell forskning, att längre straff innebär färre brott. Ändå är det detta som den politiska debatten fokuserar på.

Det är därför som vi i Vänsterpartiet vill avslå förslaget i propositionen. Jag vill yrka bifall till reservation 1.

Jag vill avsluta med att hänvisa till Lagrådet, en av de tyngsta remissinstanserna till det här förslaget. Lagrådet menar att regeringen hade en alltför bokstavstrogen tolkning när man skrev lagförslaget. Vi i Vänsterpartiet kan inte göra annat än att hålla med.

(Applåder)

Anf. 37 BEATRICE ASK (M) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet när Linda Snecker från Vänsterpartiet påstod att detta är en framstressad lagstiftning. Vi har tidigare i dag fått kritik för att det har gått alldeles för sakta, men Vänsterpartiet tycker att det här har stressats fram. Sanningen är ju den att frågan har utretts i laga ordning. Förslaget har remitterats enligt alla traditioner och regler som vi har och beretts på ett sakligt sätt. Någon framstressad lagstiftning ligger inte på riksdagens bord. Däremot är den komplicerad, och avvägningarna kan vara besvärliga.

Det är märkvärdigt att Vänsterpartiet bara ser problem. Nu ska stackars mormor som ger presenter till sitt barnbarn bli kriminell. Man ska inte kunna ångra sig om man har påbörjat en resa och allt vad det nu var. När man tillämpar lagstiftningen dömer man utifrån proportionalitet och utifrån regelverket.

Men inte med ett ord ger Linda Snecker besked om vad Vänsterpartiet vill göra för att stoppa att människor beger sig utomlands för att begå terrorhandlingar. Det är nästan 300 personer som har rest från Sverige och som kan förmodas delta i grymheter som vi nästan bara kan ana. Vad vill Vänsterpartiet göra?

Ni kallar det för att vi kastar fram ett hafsigt förslag, men det är ju inte sant. Finns det något besked från Vänsterpartiet om vad ni vill göra? Ni hoppade av en överenskommelse med ett batteri av olika åtgärder som inte var enbart repressiva utan som även gällde att ta itu med orsaker och att arbeta bredare. Det ville ni inte vara med om. Och nu röstar ni emot en lagstiftning som faktiskt ett helt världssamfund har begärt att Sverige ska lagstifta om.

Anf. 38 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet tycker inte att det här är ett bra förslag. Det är inte en bra lagstiftning. Detta kommer inte att motverka att människor åker i väg, och det är faktiskt syftet med lagstiftningen. Syftet med lagstiftningen är att skapa en effektiv rättslig lagstiftning för att kunna motverka terrorism. Vad den däremot gör är att den ökar längden på olika fängelsestraff som man kan dömas till om man skulle bli lagförd i Sverige.

Vi tycker väl egentligen inte att det är en framstressad lagstiftning på det sättet, Beatrice Ask. Förslaget har remitterats, och det har fått otroligt mycket kritik från olika remissinstanser, från Åklagarmyndigheten, från Säpo och från Justitiekanslern. Vi har också hört andra ledamöter i dag lyfta fram att det finns problem med lagförslaget.

Vänsterpartiet var med länge i överenskommelsen, diskuterade och lade fram många konkreta förslag till hur man kunde utforma politiken för att bättre stoppa terrorism. Vi var inte med ända till slutet, och det kanske

irriterar vissa, men det handlar också om att stå upp för det som man tycker är rätt.

Det vi tycker är rätt är att vi inte kan kriminalisera den fria tanken. Vi kan inte ha en lagstiftning som är otroligt krånglig att förstå. Problemet är att vi har väldigt få fällande domar och svårigheter att hitta bevisning. Det är där problematiken ligger, och det är därför vi föreslår att se över befintlig lagstiftning och göra den enklare att använda i rättsväsendet. Då kan vi komma till rätta med det oerhört stora problemet med terrorism.

Anf. 39 BEATRICE ASK (M) replik:

Fru talman! Då är vi i alla fall klara över att det inte är framstressat, och det är väl bra. Det är inget hafsverk utan gediget bearbetat, så gott man nu kan bearbeta en lagstiftning. Vi kan naturligtvis ha ett väldigt långsiktigt arbete och ändå hamna fel.

Det här motverkar inte terrorism, säger Linda Snecker från Vänsterpartiet. Nej, men det kan stoppa personer som är på väg att begå terrorhandlingar, och det är värt väldigt mycket. En enda terrorist kan åstadkomma väldigt mycket skada. Om vi kan hindra någon enda eller några från att åka iväg är mycket vunnet. Att ringa in det är naturligtvis en komplicerad uppgift, men jag vågar påstå att remissinstanserna i huvudsak är med på vagnen. Man har bidragit med synpunkter. Linda Snecker nämner Säkerhetspolisen. Deras bekymmer är snarast hur man ska klara av det under rättelsearbete som behövs för att kunna lagföra och ha rätt informationer. Det handlar inte om att man inte vill ha den där lagstiftningen.

Den seriösa invändning som finns är att det kan vara så att det finns personer som drar sig för att prata med polisen om att de misstänker att en ung person ska resa, då de är rädda för kriminalisering. Det är en riktig invändning som man måste bedöma och avväga. Men man måste se att den här lagstiftningen kan förhindra en och annan grymhet. Det är det den ska användas till. Och den är som sagt inget hafsverk.

Men Vänsterpartiet vill inte vara med. Jag deltog i förhandlingarna, och de där många förslagen måste jag säga att jag inte uppfattade. Jag ska dock gå tillbaka i anteckningarna och läsa på. Vi kanske kommer att behöva ytterligare åtgärder framöver. Men jag kommer inte ihåg några förslag som lades fram av Vänsterpartiet.

Anf. 40 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Beatrice för replikerna. Om hon är osäker tror jag att det vore bra att gå tillbaka till plattformen och titta vad som egentligen hände under förhandlingen. Jag var inte med, men de rapporter jag har tagit del av innehåller bra förslag från andra partier, men också väldigt bra förslag från Vänsterpartiet. Vi har gått en lång väg. Vi har varit väldigt kompromissvilliga vad gäller att komma åt den oerhört allvarliga utveckling som just nu sker i vårt samhälle och som har skett under en längre tid.

I och med konflikterna med Daish belyses detta extra mycket i samhällsdebatten just nu. Det är det jag menar med symbolpolitik – här gäller det för alla partier att få snygga tidningsrubriker och synas i debatten för att visa att de tar det här på allvar. Det är en framstressad symbolpolitik. Det kanske inte var så stressigt när man skrev fram själva lagförslaget. Men det betyder inte att vi tycker att det är bra.

Vad jag inte förstår är varför nästan alla partier tror att man kommer till rätta med terrorism bara man gör straffen längre – bara vi sätter människor i fängelse lite längre kommer saker och ting att lösa sig. Det verkliga problemet är egentligen att hitta bevisningen. Det är jättesvårt att hitta bevisning av krigsbrott, mord och hemskheter som skett i andra länder. Det är oerhört svårt för lagstiftningen och för rättsväsendet att hitta beviskrav. Här har vi en stor problematik, och vi måste fortsätta att prata över partigränserna om hur vi kommer till rätta med beviskraven. Jag läser ur en reservation från de borgerliga partierna: ”Det finns en risk för att den lagstiftning som föreslås blir svår att tillämpa i praktiken och att det blir svårt att fullgöra beviskraven.” Detta ska vi lösa.

Anf. 41 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Jag begärde ordet av två anledningar, men jag tar bara en av frågorna till att börja med.

FN:s säkerhetsresolution begär av nationalstaterna att de ska vidta åtgärder i syfte att bekämpa terrorismen. Det ålägger nationalstaterna gemensamt att agera mot den terrorism som råder i världen för att kunna tackla de globala utmaningar som finns. Hur menar Vänsterpartiet att Sverige ska ställa sig till FN:s säkerhetsresolutioner, som vi gemensamt antar för att kunna tackla globala utmaningar? Hur ska man annars agera som stat om det här åläggs oss? Ska vi strunta i de gemensamma åtagandena?

Anf. 42 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Lawen för frågan. Vår största kritik mot det här lagförslaget går ut på att det innebär en kriminalisering av den fria tanken. Detta gäller människors vardagliga handlingar. Någonting som människor kanske kommer att göra men som de ändå inte gör kommer att bli kriminaliserat. Till exempel kan det handla om att kliva på flygbussen men sedan ångra sig och kliva av.

Den nya lagstiftningen hjälper inte mot problemet med det låga antalet fällande domar och svårigheten att hitta bevisning. Vi kommer inte åt det problemet. Det hjälper inte att bryta eller minska den rörelsefrihet och informationsfrihet som vi enligt Europakonventionen och regeringsformen har rätt till. Det finns otroligt mycket mer förebyggande åtgärder vi i stället kan vidta.

Jag tror, Lawen Redar, att du och jag är väldigt överens om grundproblematiken med terrorism – varför den finns och vilka yttringar den tar sig. Men vi har lite olika sätt att angripa frågan hur vi ska lösa det hela.

FN:s säkerhetsråd är en tung instans som vi självklart ska luta oss mot. Men i det här fallet blir det en balansgång mellan å ena sidan FN:s rekommendationer och å andra sidan människors rörelsefrihet enligt Europakonventionen och regeringsformen. Jag tycker att Europakonventionen och regeringsformen väger tyngre i arbetet med att motverka terrorism.

Anf. 43 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Jag ställer mig kritisk till Vänsterpartiets hållning. Jag trodde att motionen mest landade i slutsatsen att det görs inskränkningar avseende de demokratiska friheter och rättigheter vi har enligt vår grundlag och de åtaganden vi har enligt Europakonventionen. Men i dag hävdar

man att den här lagstiftningen inte är nödvändig, och det måste jag ställa mig väldigt kritisk till.

Det handlar inte om att begränsa den fria tanken. Det är inte det som framgår av den lag vi i dag ska klubba igenom. Nej, det som framgår med tydlighet är att vi har ett problem med unga människor som radikaliseras och uppmanas att resa till många olika länder för att strida och begå krigsbrott och terrorbrott. Detta måste åtgärdas, och det menar vi kan göras genom att förändra den lagstiftning vi har i dag för att begränsa möjligheten till resandet i sig. Ja, det är en inskränkning av rörelsefriheten. Men detta har vi vägt av, och även konstitutionsutskottet har sagt att det är proportionerligt – därav mitt ställningstagande.

Min nästa fråga till Vänsterpartiet är: Menar man på allvar att den här lagstiftningen inte är nödvändig? Hur ska vi då kunna komma till rätta med att människor försöker resa i syfte att begå terrorbrott? Hur ska vi begränsa det? Det här är ett steg i den riktningen. Hävdar Vänsterpartiet någonting annat?

Anf. 44 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Vi menar att den lagstiftning som finns i dag är effektiv, om än svår att förstå – den ligger i olika lagrum och det är svårt att få en samlad överblick. Den fungerar, men den kan göras bättre.

KU hade en stor debatt den 3 februari om åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot extremism. Regeringen skriver i skrivelsen att det i dag sammantaget ”finns goda möjligheter att lagföra den som på olika sätt deltar i en väpnad konflikt”. Och det går inte att tolka terrorism på annat sätt än som just väpnad konflikt. Vi har terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen. Jag tror att de kan göras bättre, men det sätt som regeringen föreslår är inte det rätta sättet. De nya förslag som finns gällande sådant som resor och utbildning begränsar människors vardag mer än de motverkar terrorism.

Resor är som sagt inte förbjudna i sak. Men de lagar vi har i dag i Sverige, folkrätten, de mänskliga rättigheterna och Europakonventionen – allt det sammantaget – uppmuntrar inte direkt folk att resa ut och strida för olika väpnade grupper.

Det går att göra mer. Vänsterpartiet ser oerhört allvarligt på den samhällsutveckling som sker i dag. Men just de här förslagen till lagändringar och till åtgärder tror vi inte är den rätta vägen att gå. Vi måste arbeta på andra sätt, och det är en mycket större och längre debatt än vad vi har möjlighet till i dag.

Anf. 45 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet sa att det stora problemet var att det är svårt att hitta bevisning när det gäller terrorism. Men om jag minns rätt har Vänsterpartiet i alla år som jag har suttit i justitieutskottet i princip varit emot alla lagar och initiativ som kan säkerställa bevisning: hemlig avlyssning, signalspaning och vad det nu kan vara. Det gäller alla de här verktygen, bland annat det som Säkerhetspolisen säger sig vilja ha. Det handlar om att man ska kunna använda signalspaning vid förundersökning, till exempel.

De här förslagen har Vänsterpartiet varit emot i alla år. Sedan står Vänsterpartiet och pratar om att vi måste ha bättre sätt att hitta bevisning. Hur går det ihop? Det är den första frågan.

Den andra frågan handlar om att Vänsterpartiet kör den vanliga parollen att högre straff inte hjälper. Låt oss ta ett hypotetiskt exempel! Om det inte fanns några straff för någonting över huvud taget i Sverige, skulle Vänsterpartiet fortfarande stå och säga att högre straff inte hjälper? Eller hjälper högre straff om straffen är för låga? Om man inte skulle ha några straff över huvud taget i Sverige skulle väl till och med Vänsterpartiet säga att högre straff hjälper. Då hade de accepterat premissen att högre straff hjälper om vi har för låga straff. Det vi ska diskutera är: Har vi för låga straff i Sverige?

Högre straff hjälper om vi har för låga straff. Det ligger liksom i sakens natur. Menar Vänsterpartiet att straffen är tillräckliga så som det ser ut i dag i Sverige eller så som det ser ut i dag för terroristbrott, till exempel som det är i den här lagstiftningen?

De två svaren skulle jag vilja ha. Framför allt undrar jag över det som Vänsterpartiet sa om att det är svårt att hitta bevisning, för ni har motverkat det i alla år.

Anf. 46 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Återigen börjar Kent Ekeroth med någon hittepådebatt i något parallellt universum, där han ställer olika saker mot varandra som vi inte ens debatterar i dag, som inte ens är på tapeten.

Men jag är inte förvånad. Du är för hemliga tvångsmedel. Du vill övervaka mer. Du vill straffa mer. Du vill göra mer. Samtidigt är du emot alla myndigheter i hela Sverige. Du stod här i talarstolen och kallade polisens högsta chef för någon vänsterliberal som driver något slags hemlig agenda. Du kritiserar ständigt myndigheter, och nu vill du ge myndigheter mer befogenheter att gå in i människors liv och att gå in i människors vardag.

Det här, Kent Ekeroth, är hittepåpolitik. Det här är inte seriöst. Du står alltid och kritiserar med motiveringen att myndigheter har någon annan agenda och att det finns ett politiskt korrekt samhälle där man aldrig får säga sanningen. Du älskar att recensera andra. Du älskar att peka på hur andra partier har skött sig samtidigt som du är otroligt glad över att andra partier har gått just Sverigedemokraternas väg i fråga om olika lagstiftningar. Hur ska du ha det egentligen? Hur ska du ha det, Kent Ekeroth?

Bevisningen är ett stort problem. Ja, det är den, och den debatten måste vi ha. Men vad är det som har ändrats på senare tid? Datainspektionen är väldigt kritisk till SOU 2005:38. Det är problematiskt att myndigheter ska få placera trojaner i människors datorer. Och varför ska flera människor övervakas när brotten bevisligen inte minskar för att övervakningen ökar och straffen blir längre? Svara på det!

Anf. 47 KENT EKEROTH (SD) replik:

Fru talman! Det blir lustigt när Linda Snecker säger att jag pratar om någon annan debatt. Det var ju Linda Snecker som i den här debatten, i ett replikskifte precis före mitt, talade om svårigheten att hitta bevisning. Det var Vänsterpartiet självt som sa det.

Hur menar Vänsterpartiet att man ska hitta bevisningen? Hur ska man hitta bevisning om man inte ska få använda hemliga tvångsmedel, om man inte ska få använda signalspaning och det ena med det tredje? Hur ska bevisningen hittas? Har Vänsterpartiet något nytt magiskt trick för detta som ingen känner till? Säkerhetspolisen och alla rättsvårdande myndigheter skulle kanske ha del av den här underbara idén, som aldrig någon har talat om. Hur vill Vänsterpartiet att man ska samla bevisning om Vänsterpartiet samtidigt vill förbjuda alla sätt att samla bevisning på?

Jag bad om svar på den frågan. Jag fick inget. Hur menar Vänsterpartiet att man ska göra? Ni är emot tvångsmedel. Ni är emot signalspaning. Ni är emot allt det här. Hur menar ni att man ska samla in bevisningen? Det har ni absolut ingen aning om – ja, den frågan kan jag svara på.

Jag kommer inte ens ihåg vad Vänsterpartiet frågade, om jag ska vara helt ärlig, för det var mycket fluff i början. Men den här frågan skulle jag vilja ha svar på. Ni har inga svar på den. Ni säger att ni vill ha bevisning, och ni motverkar precis allting som har med inhämtning av bevisning att göra.

Anf. 48 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Det är återigen en recension av hur man är i talarstolen. Det här är väldigt konstigt, Kent. Du misstror polisen. Du ifrågasätter den högsta polischefen. Du tror att samtliga myndigheter i Sverige har en dold agenda när det gäller hur de vill göra. De går i något ledband som kallas för PK-samhället och kommer alltid att motverka det som Sverigedemokraterna står för, nämligen att i varenda fråga peka ut dem som kommer från ett annat land. Det är er enda politiska mission. Ändå vill du ge polisen mer befogenheter. Du verkar vilja ge polisen mer resurser. Polisen ska kunna göra mer, övervaka mer, gå in i människors datorer och lyssna på våra telefonsamtal. Där har man inte någon gömd agenda som kommer att göra Sverige till något politiskt korrekt socialdemokratiskt samhälle, som är det värsta du vet.

Nej, det här är inte seriöst, Kent Ekeröth. Det är inte seriöst att föra debatten på det sättet. Du kan inte misstro våra myndigheter och samtidigt vilja ge dem otroligt mycket mer befogenheter. Det är inte så man för en seriös politisk debatt. Och det är inte den som jag tycker att du tillhör den här gången.

Anf. 49 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag vill först och främst få fört till protokollet att vi kommer att yrka bifall till reservation 2 och reservation 6 i justitiekottets betänkande om terrorismresor.

Bakgrunden till förslagen är naturligtvis den oerhört hemska situationen och utvecklingen i Mellanöstern. Jag saknar lite grann bakgrunden till att vi har kommit till den här situationen, fru talman.

Jag lyssnar naturligtvis på kollegorna. Vänsterpartiet säger: Nej, vi har redan en effektiv lagstiftning. Hur kommer det sig att vi har en enda lagakraftvunnen dom sedan 2005? Det är en enda lagakraftvunnen dom när det gäller finansiering av terrorism. Nej, lagen är absolut inte effektiv.

FN:s säkerhetsråd – några har varit inne på det – har faktiskt den 24 september beslutat om denna resolution, som är bindande. Men även här

väljer uppenbarligen Vänsterpartiet att ställa sig utanför. De menar att vi inte behöver införa detta. De yrkar avslag på det.

Behövs de här åtgärderna? Är det redan kriminaliserat att resa från Arlanda till Istanbul och vidare till Damaskus, eller via Beirut? Nej, det är inte det, fru talman. Det är det som är luckan i lagstiftningen. Det är därför vi i eftermiddag förhoppningsvis ska kriminalisera det.

Om det finns bevisning som styrker att jag avser att åka till Istanbul och via Beirut till Syrien för att ansluta mig till Islamiska staten för att stötta dem indirekt eller direkt och delta i deras terroraktioner ska det vara kriminaliserat. Säkerhetspolisen ska kunna stoppa mig på Arlanda, Linda Snecker. Det kan de inte göra i dag. De ska också kunna haffa mig om jag kommer tillbaka överlevande och har tagit emot utbildning i terroristträning. Det är inte kriminaliserat i dag, fru talman.

Det är dessa luckor som en bred majoritet i Sveriges riksdag i dag faktiskt försöker åtgärda med denna FN-resolution.

Händelserna i Paris och jakten på terrorister i Belgien visar att Europa måste bli effektivare och tuffare. Det gäller inte bara att skärpa synen på terrorresor och straff. Det handlar också om att arbeta för att förebygga och förhindra terrorism, radikaliserings och extremism.

Vi hade bara för några veckor sedan en debatt med konstitutionsutskottet där jag deltog. Där fokuserade vi på åtgärder mot extremism och radikaliserings. Men lyssnar man på debatten här kan det låta som att vi bara pratar om straffskärpningar, och det är inte sant.

Socialdemokraternas ledamot menar att man kom till ett tomt bord. Jag känner igen argumentet; jag har ju hört den linjen några gånger från Anders Ygeman och Morgan Johansson. Jag kan säga att jag saknar dem i den här debatten med tanke på att de har ägnat ett helt år minst, från december 2014 till december 2015, åt att torgföra sina ambitioner i uttalanden och presskonferenser, och så dyker de inte upp när det faktiskt gäller.

Det här är det första politiska beslutet i Sveriges riksdag när det gäller lagförslag kring terrorism, ett och ett halvt år efter att denna regering har tillträtt. Det är det första och hittills enda förslaget som har kommit till Sveriges riksdag, fru talman. Det är en viktig dag, och vi från Liberalerna välkomnar att vi i dag kan göra detta ställningstagande.

Det fanns naturligtvis en strategi mot terrorism, framtagna 2012. Men den baserades på att 20 personer reste. Det är självklart att den måste revideras när vi är uppe i 300–350 personer. Det är självklart att den ska revideras när vi har minst 126 personer som har kommit tillbaka till Sverige, och där stora tunga kommuner som Malmö, Göteborg, Stockholm och inte minst Örebro, som har ett stort problem, inte vet hur man ska hantera återvändare.

Det här är också det första politiska beslutet som är en del i den överenskommelse som Liberalerna aktivt medverkade till. Vi välkomnar flera av de här förslagen, men vi har också sagt i betänkandet att vi gärna vill gå längre på några punkter.

Det gäller till exempel översyn av straffskalor när det gäller terrorism i större skala. Denna lagstiftning träffar just den aktuella resan, men om jag sitter på ett kontor, i en förening eller på en skola och samlar in, uppmanar och organiserar fem eller tio som ska åka eller utbildas och förser dem med uniformer och annan materiel så träffas inte de brotten med det här förslaget, anser vi. Det är Liberalernas tolkning.

Vi har också sagt att även förberedelse till terrorismresa ska kunna straffas. Jag vet att man har argumenterat emot detta. Jag vet att man inte vill följa FN-resolutionen fullt ut, för där sägs det faktiskt att även förberedelse ska kriminaliseras. Jag lyssnade ordentligt på Anders Ygeman när han senast besökte justitieutskottet efter överläggningar med EU-kommissionen, där man faktiskt har denna punkt uppe på agendan igen, så vi får väl följa den frågan.

Majoriteten i utskottet står också bakom ett av våra liberala yrkanden om att göra det lite enklare för domstols- och rättsväsendet att tillfälligt återkalla eller dra in pass vid misstanke om terrorism. I höstas när det här var uppe sa utskottet nej. I dag får jag höra från Socialdemokraterna att det är överflödigt och inte behövs.

Jag vet inte hur många gånger jag har sett inrikesministern stå i TV4 och SVT eller skriva artiklar där han säger att nu ska vi även skärpa passreglerna och göra det svårare för terrorister att åka, och nu ska det bli enklare att dra in passen. Och så hänvisar man här, fru talman, till propositionen om missbruk av pass som tillsattes av alliansregeringen. Det står dock inte ett ord i den propositionen om pass kopplat till terrorism, fru talman, och då passar det väl bra att ta upp det i det här sammanhanget när vi pratar om terrorresor.

Vi tycker att det är en brist. Vi välkomnar att vi förhoppningsvis i dag kan skicka ett tillkännagivande till regeringen om att se över regelverket kring möjligheten att enklare dra in pass. Skärpt lag räcker inte.

Liberalerna har också avsatt mer resurser till åklagare i vår skuggbudget. Linda Snecker, Lawen Redar med flera: Varför röstade ni nej i höstas när vi lade mer pengar till enheten för krigsbrott och folkmord? Varför röstade ni nej när vi lade mer resurser för att dubbla kapaciteten för riksenheten för säkerhetsmål, nämligen terrorism? Det är definitivt att förebygga, förhindra och motverka att personer över huvud taget åker, men det handlar också om att ha bättre beredskap när de kommer tillbaka.

Som flera har varit inne på: Ska vi få effektivitet i detta måste vi ha bättre bevis, och ska vi få bättre bevis behövs det bättre åklagarkapacitet. Vi återkommer i denna fråga.

(Applåder)

Anf. 50 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Liberalerna efterfrågar ministrarnas närvaro. Jag hoppas att det är helt okej att en ung ledamot också kan sitta på svaren på de frågor som ledamoten Haddad har.

Nu är diskussionen uppe, och det som främst lyftes fram i anförandet är passen, och jag vet att det förmodligen kommer ett tillkännagivande om detta i dag. Teknikaliteten i den här frågan är sådan att det som samtliga partier som vill skicka ett tillkännagivande till regeringen gör här är att mjuka upp den lagstiftning som vi redan har. Så som det ser ut i dagsläget kan den som på sannolika skäl är misstänkt för att ha påbörjat en resa i terrorismsyfte häktas. Alternativet till det är att passet kan beslagtas.

Det som föreslås med det här tillkännagivandet är bara att dra in passet. Min fråga till ledamoten är därför: Varför vill man mildra detta? Det är ju det som tillkännagivandet i sig kommer att innebära.

Anf. 51 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Ett mycket kort svar: Det är inte sant.

Vi vill inte ta bort eller ändra någonting, utan vi vill komplettera nuvarande lagstiftning och se över och pröva möjligheten att göra det lite lättare för rättsväsendet att kunna återkalla eller tillfälligt dra in pass. Redan i och med denna kriminalisering inträder ju möjligheten, kriminaliseringsföretsättningarna, ännu tydligare. Då vill vi att man ska titta på det här, och det är bra att vi i dag gör ett tillkännagivande.

Frågan kan skickas tillbaka till Lawen Redar: Vad menade ditt parti och regeringen och Anders Ygeman när man återkommande sa att man ska göra det enklare att dra in pass för terrorister, om möjligheten redan finns?

Anf. 52 LAWEN REDAR (S) replik:

Fru talman! Det som regeringen har gjort är att överlämna en proposition med förslag till åtgärder kring missbruk av svenska pass. Det är ju det som är det stora problemet här: att med detta fenomen som pågår i världen finns det ett stort antal svenska pass som är på fri fot, om man får beteckna det så. Detta innebär att människor kan komma tillbaka till Sverige med falska pass eller att de innehar pass som inte ens är deras egna, och det måste vi göra någonting åt.

Fortfarande är det så att ledamoten föreslår någonting som man nu förklarar är en komplettering. Jag hävdar att huvudsaken när det gäller det stora problemet med människor som radikaliseras och vill lämna landet måste vara att vi kan ingripa i deras rörelsefrihet, vilket vi gör med en potentiell häktning eller eventuellt genom att beslagta passet under en längre tid.

Jag ser inte det här som en åtgärd som innebär en komplettering, utan det är snarare en mildring av den lagstiftning som vi redan har. Därför är fortfarande min fråga: Varför detta lagförslag?

Anf. 53 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Inrikesministern och inte minst Morgan Johansson har gjort en stor show av terrorismfrågan under hela 2015 och har återkommande stått i tv, skrivit i medierna och även sagt här i debatterna att nu ska vi göra det ännu svårare för terrorister att resa härifrån. Därför är det anmärkningsvärt att det i själva passpropositionen, som Lawen Redar hänvisar till, inte står ett ord om terrorism. Det är andra saker som människosmuggling, missbruk, försäljning och den svarta marknaden – en annan problematik.

Dessutom var det inte ens er regering utan alliansregeringen som tillsatte den och det innan terroristfrågan var på tapeten. Trots detta har det varenda gång tagits fram under terrorismparaplyet av Lawen Redars parti och regeringen. På varenda presskonferens om terrorism har man tagit fram den här propositionen, men det står inte ett ord i den om terrorism.

Vi vill göra det lättare för rättsväsendet att dra in pass. Det kan vara byråkratiskt i dag. Ta det här exemplet med 17-åringen från Linköping där samhället, trots föräldrarnas larm, inte agerade. Hon haffades i stället på flygplatsen i Österrike. Varför kunde man inte agera efter en anmälan? De kontaktade ju polisen. De kontaktade ju den här stödtelefonen, som inte ens var bevakad. Vi har föreslagit att det ska vara öppet dygnet runt.

Där skulle man direkt ha kunnat fatta ett beslut om att dra in den här flickans pass, om man nu hade fått den informationen. Nu är det för sent. Därför behöver reglerna ses över.

Anf. 54 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Vi har sett och vi ser fasansfulla terroråd runt omkring i vår omvärld. Ibland kan eller vill vi kanske tro att det är någonting som sker långt borta. Men vi blir smärtsamt påmind när vi ser attentat i Paris och Köpenhamn. Det kan ske även här. Risken för terrorattentat i Sverige är höjd, och Sverige är långt ifrån förskonat. Oavsett var ett terrorattentat genomförs, herr talman, dödas och skadas oskyldiga. En attack på det öppna och demokratiska samhället är en attack också mot oss.

De islamistiska extremisterna för ett krig mot vår civilisation. Det är ett krig mot de värden som vårt samhälle är byggt på. De vill skapa oro, rädsla, osäkerhet, instabilitet och otrygghet i väst såväl som i Mellan-östern.

Vi har sett deras vidriga propagandabilder. Vi har sett hur de halshugger människor och leende håller upp huvudet framför kameror. Kristna förföljs systematiskt. De avrättas när de vägrar konvertera. Homosexuella kastas ut från höghus. Muslimer som vägrar ställa upp på idén om ett kalifat förföljs, torteras och mördas. Exempelen är för fasansfulla för att man riktigt ska kunna förstå vad det är för organisation – för att förstå denna hemska terrorism.

Kristdemokraterna anser att Sverige behöver göra mer i kampen mot Daish. Vi sa redan i somras att vi skulle ställa JAS till förfogande för att bistå den internationella koalitionen om så efterfrågades. Det har efterfrågats av Frankrike. Det har begärts av USA. En del har kritiserat oss för att detta ytterligare kan höja risken för terrorattentat i Sverige, men vi får, herr talman, inte låta rädslan förlama. Likgiltighet är inte ett alternativ. Vi får inte bli den passiva tysta massa som gör detta möjligt. Det är inte acceptabelt. Det får inte råda några som helst tvivel om var Sverige står i dessa frågor. Kampen mot terrorism får aldrig upphöra. Kampen för frihet, öppenhet, demokrati och människovärde måste fortsätta både utomlands och här hemma.

Därför står Kristdemokraterna bakom förslaget till den skärpta lagstiftningen mot terrorism som vi i dag har på riksdagens bord och även den skärpta lagstiftningen mot förberedelse av terrorism. Avgörande i arbetet med att bekämpa och förebygga terrorism är att Säkerhetspolisen och den öppna polisen har tillräckligt med verktyg och resurser. En konsekvens av den lagändring som i dag finns på bordet är att Säkerhetspolisen inte längre kommer att kunna använda sig av signalspaning via Försvarets radioanstalt. Det är ett viktigt redskap i Säkerhetspolisens underrättelsearbete mot terrorism. Denna signalspaning får inte ske samtidigt som det pågår en förundersökning, vilket är anledningen till att Säkerhetspolisen inte längre kan använda sig av signalspaning.

Vi kristdemokrater befarar att Säkerhetspolisens möjligheter att bedriva ett effektivt underrättelsearbete kommer att påverkas negativt. Det är viktigt att Säpo har de redskap som krävs för att bedriva ett effektivt underrättelsearbete. Det är viktigt att bevis kan säkras så att personer kan lagföras och dömas för de brott som begåtts.

När kammaren behandlade frågan om Sveriges strategi mot terrorism lyfte Kristdemokraterna fram problemet i en reservation. Vi står förstas kvar vid den ståndpunkten, och vi utvecklar vår ståndpunkt i ett särskilt yttrande. Vi är fast beslutna att Säpo måste ha rätt verktyg i kampen mot terrorism. Detta måste självklart ske på ett rättssäkert sätt.

Vi kristdemokrater ser en risk i att det kan bli svårt att säkra bevis. Därför står vi bakom den reservation som föreslår att lagstiftningen ska ses över så att den kriminalisering som föreslås leder till att fler som begår terroristbrott också kan dömas.

Vi delar regeringens bedömning i budgeten att Säkerhetspolisen behöver ett ökat anslag. I det extraordinära läge som Sverige befinner sig i är det rimligt med en ännu kraftigare höjning. Säpo har redan avvärt flera attentat, men Säpo måste ges större resurser att analysera information som myndigheter har för att kunna förebygga nya attentat i vårt land.

Vi tycker att förslaget i betänkandet är ett viktigt steg i rätt riktning. Det är ingen hemlighet att Kristdemokraterna hade velat gå längre. Vi har exempelvis föreslagit att landsförräderilagstiftningen ska ses över så att IS-krigare eller andra som strider för liknande terrororganisationer ska kunna dömas för förräderi. I betänkandet står vi bakom reservationen som innebär att regeringen bör analysera behovet av ytterligare kriminalisering för att förebygga och förhindra att personer strider för terroristorganisationer utomlands.

Det är viktigt, herr talman, att straffen står i bättre proportion till de fasansfulla brott som begås i Daishs namn. För att bekämpa terrorism räcker det inte med bara hårdare straff. Det handlar inte bara om det. För att få önskad effekt, det vill säga färre som rekryteras och radikaliserats, måste det förebyggande arbetet vässas. För Kristdemokraternas del var det en viktig åtgärd i den överenskommelse som slöts mellan flera partier i december, nämligen att ställa större och högre krav på kommunernas förebyggande arbete. För att motverka rekrytering och radikalisering krävs ett fokuserat och mer offensivt arbete i kommunerna.

Herr talman! Denna fråga har redan varit uppe till debatt i kammaren, och jag förväntar mig konkretion och tydlighet från regeringen om vad som kan krävas och hur planen ser ut för att få till ett ännu mer effektivt arbete i kommunerna.

Jag yrkar bifall till propositionen och reservationerna 2 och 8 i betänkandet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 9 Undantag från mervärdesskatt för vissa posttjänster

Skatteutskottets betänkande 2015/16:SkU15

Undantag från mervärdesskatt för vissa posttjänster (prop. 2015/16:51)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

Näringsutskottets utlåtande 2015/16:NU8
Granskning av meddelande om handel för alla (KOM(2015) 497)
föredrogs.

Anf. 55 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! EU-kommissionen har lagt fram ett meddelande om handel för alla. Det kan synas som en allmängiltig och öppen rubrik på något som kan innehålla mycket självklarheter. Vi är många som tycker att handel egentligen är självklart. Frihandel är självklart, och våra gränser ska bara vara en begränsning när det verkligen behövs. Att kunna flytta tjänster, personer, varor och pengar över gränserna kännetecknar den bästa av världar. Tyvärr ser det inte riktigt ut så överallt.

Sverige bör enligt oss moderater och Alliansen vara den främsta rösten för frihandel och öppenhet inom EU och i världen. Vi ser positivt på kommissionens ambition att inleda fler förhandlingar om handelsavtal med tredjeländer.

Ett av de stora problemen med handel i världen är protektionismen. Protektionismen lägger en våt filt över rörelser som annars skulle fungera alldeles utmärkt; som fungerar när det inte är några störningar. Men protektionismen innebär att skydda sin egen handel och verksamhet från konkurrens. Den sätter igång en snöbollseffekt som inte gör det bättre för människor, snarare tvärtom.

Protektionismen i världen har ökat sedan den stora krisen 2008. Kampen för ökad frihandel måste därför prioriteras. Det sker förändringar inom världshandeln. Den har övergått från att tidigare ha varit mycket fokuserad på fysiska produkter till att bli mer och mer tjänsteintensiv. En tjänst hänger alltid ihop med en människa. Den hänger alltid ihop med en individ som gör någonting. Då måste gränserna också vara öppna.

Tullmurar inom jordbruks- och industriområdet, liksom handelshinder på tjänsteområdet, måste därför bekämpas. Barriärer och nationell särlagstiftning som hindrar utvecklingen för den digitala gränsöverskridande handeln bör motarbetas. Handeln bör därutöver utgöra ett verktyg i kampen för bättre miljö.

Ja, grön handel är någonting som världen behöver se mer av. Många gånger säger man att det bästa sättet att göra världen grönare är att handla mindre. Nej, det bästa sättet är väl att handla grönt – eller hur?

Det här hänger också ihop med energi som går över gränserna. Vi ser ju att Europa har blivit mer beroende av bland annat rysk gas och olja. Därför menar vi i Alliansen att när EU förhandlar frihandelsavtal bör det ingå ett särskilt energikapitel.

Livsmedelsexporten hänger ihop med livsmedelsimporten. Vill vi att Sverige ska vara en nation som kan exportera livsmedel – bra livsmedel, kvalitetssäkra livsmedel – måste vi också vara öppna för att köpa från andra håll. Handel bygger på ömsesidighet. Den bygger på överenskommelser, inte på lagstiftning – överenskommelser som man gör frivilligt.

Herr talman! Vi menar att Sverige fortsättningsvis måste ge ett brett och långtgående mandat till kommissionen att förhandla fram ett transatlantiskt frihandelsavtal, det som vanligtvis kallas TTIP. Men under den här

resan, under de här förhandlingarna, har det uppstått diskussion om hur investeringsskyddet i detta och andra handelsavtal bäst bör utformas.

Det är viktigt att såväl enskilda stater som investerande företag känner trygghet i relationen med varandra. Framför allt är denna trygghet viktig för små och medelstora företags möjligheter att söka sig ut på en internationell marknad. Vi vet ju att den som är stor ofta är stark och kan använda sin styrka, om inte fysiskt så i alla fall i kraft av att vara en dominant aktör. Men handel måste utvecklas genom att det blir fler framför allt små och medelstora företag som kan komma ut på en internationell marknad. De är inte stora aktörer som har muskler att sätta sig upp med när de råkar i kriser och tvister med andra, större aktörer. Därför är det väldigt viktigt att det finns skydd för små och medelstora företag – ett investerarskydd.

Det finns en överklagandemekanism. Den kallas ISDS. Den har fungerat alldeles utmärkt sedan andra världskriget. Det finns många i den här kammaren som kan vittna om det. Men det har nu kommit ett förslag från kommissionen att ISDS inte ska vara en del av handelsavtalet mellan EU och USA.

Kommissionen har lagt fram ett annat förslag. Det kallas ICS. Det är ett förslag som vi moderater inte tycker är någon höjdare, minst sagt. ICS kommer att innebära fördröjning av hanteringen. Det försvagar tvistlösningen. Det är ett byråkratiskt system, och det blir en kompetensförsvagning om man ska inrätta en helt ny instans för tvistlösning. Det kommer också att inrättas domare som tillsätts politiskt, vilket vore högst olyckligt.

Ett nytt, komplicerat och politiserat system med en påklistrad tidsram i kombination med domare inom en begränsad ram riskerar att bli både dyrare och av sämre kvalitet än det nuvarande systemet.

Därmed inte sagt att det nuvarande ISDS-systemet inte kan förbättras. Det kan det. Men det finns några argument varför det nya systemet som föreslås inte kommer att fungera.

För det första har USA redan från börjat sagt att man inte är intresserad av ICS.

För det andra händer det någonting häromveckan: Det tyska domarkollegiet fällde ett utslag som säger att det inte finns någon legal basis för att inrätta det nya systemet med en separat domstol. Det innebär att det här förslaget är nedskjutet. Tyskland kan inte och kommer inte att driva det vidare.

Vi står fast vid att kämpa för att det ska finnas en fungerande tvistlösning. Lås oss därför utveckla det ISDS-system som har fungerat i 50–60 år!

Herr talman! Jag yrkar bifall till den alliansgemensamma reservationen 6 samt till den moderata reservationen 3 i betänkandet.

Anf. 56 JOHAN NISSINEN (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Sverigedemokraterna ser positivt på en övergripande handelsstrategi och menar att vissa utvalda delar av åtgärds paketet kan generera positiva effekter för både den europeiska och den svenska marknaden.

Men om vi gör en generell överblick, inte bara över de faktiska förslagen från kommissionen utan även över andra åtgärds paket gällande handel, energi, infrastruktur eller tillväxtskapande åtgärder, ser vi en återkommande problematik gällande finansieringslösningar, ökad användning av

strukturfonder och socioekonomiska projekt samt ständigt kostnadsdrivande lösningar och låtsasjobb. Det återkommande är att förslag som inte ska generera några kostnadsdrivande effekter har lett till det motsatta – särskilt för svenska skattebetalare, enligt vår mening.

Vi ser därmed orimligheten i att generellt försöka driva igenom handelsstrategin, särskilt som förslagen endast är visioner, inte innehåller några konkreta lagstiftningsförslag eller inte är fullt finansiellt förankrade. Förslagen är dessutom inte bindande för riksdagen.

Vi ser även problematiken i kommissionens meddelande att detta inte kommer att belasta statsbudgetarna.

Sverigedemokraternas ståndpunkt är därmed att alla punkter bör ses över gällande dessa noteringar innan beslut tas i frågan. Vi hänvisar även till våra tidigare ställningstaganden gällande en handelspolitik för tillväxt.

Vi har valt att besvara kommissionens prioriterade delar och delge vår ståndpunkt, men vi menar att majoriteten av förslagen är kostnadsdrivande och att det saknas underlag gällande reell konkurrens och nettoeffekter för Sverige och för EU som helhet.

Sverigedemokraterna har en generell positiv syn på den digitala ekonomin, då vi anser att den gynnar svenska företag som helhet. Dock riktar vi kraftig kritik mot att svenska skattebetalare via EU-medel ska subventionera utbyggnaden av europeiska digitala höghastighetsnät, bland annat på den rumänska landsbygden.

Vi ser positivt på ökad handel och på att den styrs mot varor och tjänster, särskilt vad gäller högteknologiska produkter högt upp i värdekedjan. Vi vill dock betona vikten av kvalitet, likvärdiga arbetsvillkor och behovsanpassning vad gäller den generella tjänstehandeln samt av att vissa undantag bör kunna medges.

Herr talman! Sverigedemokraterna ser inga generella problem med att stödja rörlighet för chefer och tjänster i det högre segmentet, men vårt generella ställningstagande är att rörligheten ska vara behovsanpassad. Det gäller även den generella tjänstehandeln.

Vi har en positiv syn på samarbete, handelsavtal och konkurrensneutrala lättnader för europeiska företag, men vi tar ställning först när faktiska förslag finns att tillgå.

Sverigedemokraterna har i ett tidigt skede av förhandlingarna belyst vikten av transparens gällande TTIP-avtalets förhandlande parter. Vi vill i ett tidigt skede kunna redovisa eventuella farhågor från svenska skattebetalare och den svenska marknaden. Vi vill belysa vikten av en sund balans och transparens för att inte olika sektorer eller områden ska ses som olika prioriterade och orsaka osäkerhet för investerare.

Sverigedemokraterna anser att klausulen för tvistlösning mellan stat och investerare behöver uppdateras och insynen förstärkas. Detta föranleder att det allmänna behöver träda in i någon form. En handelsdomstol i någon form skulle kunna vara en lösning om det inte ska vara en fråga för en vanlig domstol. Sverigedemokraterna ställer sig dock negativa till att det skulle vara EU som är bäst lämpat att förändra detta globalt. När det gäller TTIP har dock EU som en av parterna självklart förmågan att genomföra detta.

Sverigedemokraterna anser liksom kommissionen att korruption urholkar rättsstatsprincipen och invånarnas förtroende och därmed bör bekämpas i allra högsta grad.

Gällande en hållbar utveckling vill vi betona och prioritera ett globalt minskat koldioxidläckage.

Sverigedemokraterna ser vikten av goda handelsrelationer och att skapa globala konkurrensneutrala handelsavtal i sin helhet, men ett avtal är inte per automatik optimalt ur svensk synvinkel då sektorerna och faktorerna är många.

Vi ser delvis positivt på att EU tar fram strategier gällande avtal, men vi anser även att EU bör fokusera på den inre marknaden och prioritera lösningar gällande kostnadsdrivande effekter och ständigt ökad byråkrati. Vi noterar även att EU måste ligga i framkant innan övriga globala avtal sluts, till exempel TPP. Vi hänvisar även till våra tidigare ställningstaganden gällande TTIP.

Anf. 57 PETER HELANDER (C):

Herr talman! Det är glädjande att det finns ett starkt stöd för kommissionens arbete med att ta fram en ny handelsstrategi. Frihandel är något positivt för Sverige, EU och världen i stort, och genom historien har handel mellan länder bidragit till välstånd och fred, medan de länder som har begränsat sin handel sakta har fallit samman.

EU är världens största integrerade marknad, och den fria rörligheten för varor och tjänster, människor och kapital har bidragit till tillväxt och jobbskapande, inte minst i Sverige.

Det är lätt att glömma bort att av EU:s 28 medlemsländer var 14 diktaturer när jag själv var tonåring på 70-talet – det är inte så länge sedan – och det inkluderar förutom det forna östblocket också länder som Portugal, Spanien, Grekland och Cypern. Det var inte bättre förr, om nu någon tror det.

Handelsutbytet och de öppna gränserna har inte bara bidragit till tillväxt och välstånd, utan de har också bidragit till fred och säkerhet. Nu när många EU-länder brottas med svaga statsfinanser, hög arbetslöshet och låg tillväxt, samtidigt som människor flyr till Europa från krig och terror, prövas den Europeiska gemenskapen mer än någonsin. Receptet mot detta är inte stängda gränser som motverkar den rörlighet som vi så hårt arbetat för att få fram i Europa. Vad Sverige och EU behöver mer av är det som har gjort våra länder framgångsrika. Vi behöver mer av handel och öppenhet i Europa, inte mindre.

Den utveckling vi ser i Europa nu pekar åt fel håll och kan komma att leda till en nedåtgående spiral som till slut utmanar den goda utveckling vi har haft mot fred och säkerhet i Europa.

Herr talman! Ur öppenhet för människor, idéer och varor föds nytt välstånd. Goda och stabila ekonomier skapas genom fri konkurrens, fri handel och stabila regler.

Sverige är, som de flesta av oss vet, ett exportberoende land, vilket gör att de 101 aviserade åtgärder och initiativ som kommissionen har för avsikt att lägga fram kommer att skapa förutsättningar för att Sverige ska kunna upprätthålla det välfärdssamhälle som vi alla vill ha.

För att det ska finnas ett förtroende för handelspolitiken måste det finnas en transparens i samband med att EU förhandlar. Det är också viktigt att det i handelsförhandlingarna kommer fram åtgärder som stöder en hållbar utveckling, rättvis och etisk handel samt mänskliga rättigheter. I ett framtida handelsavtal måste bestämmelser om korruption finnas med.

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Korruption är en cancersvulst som omöjliggör uppbyggnaden av demokratiska samhällen och måste med kraft bekämpas.

Herr talman! Mitt hemlän Dalarna är ett mycket starkt exportlän med stora företag som ABB i Ludvika, Ovako Steel i Smedjebacken, Stora Enso men också mindre företag som Fiskarhedens sågverk, som kanske inte är så litet, för man omsätter 1 miljard, Morakniv eller Pressmaster i Älvdalen, som gör smarta handverktyg där 85 procent av produktionen går på export. Dessa och andra exportföretag behöver handelsavtal som är öppna, tydliga och förutsägbara och som gör att de kan konkurrera på likvärdiga villkor. Om dessa företag i Dalarna och i övriga Sverige inte får konkurrera fritt på marknaden genom frihandelsavtal kommer det i förlängningen att påverka välfärden i vårt land.

Frihandel är förstås bara en del av möjligheten för företag att överleva i en knivskarp internationell konkurrens. Vi behöver i denna kammare också skapa rätt förutsättningar för innovation, utveckling, etablering och export, som gör att fler företag kan startas och att fler människor kommer i arbete. Det räcker inte bara med frihandelsavtal, utan vi måste också se till att regelförenkla och sänka kostnaderna för våra företag så att fler får ett jobb att gå till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 6.
(Applåder)

Anf. 58 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vi debatterar i dag EU-kommissionens meddelande Handel för alla. Men vad innebär egentligen handel för alla? Är det ens möjligt att uppnå? Kommissionen skriver i meddelandet att man vill ha en ansvarsfull handelspolitik som är till gagn för i princip alla. Men är en sådan politik rättvis? Innebär det att alla parter tjänar lika mycket på politiken, och innebär det att mer likvärdiga och rättvisa villkor skapas?

Makten över handelspolitiken togs över av EU från Sveriges riksdag i samband med att Lissabonfördraget ratificerades 2009.

Handelspolitiken bygger i grunden på obalanser. Starka länder, som i många fall tidigare har varit kolonialländer i historien, ska nu, i stället för att suga ut andra länders tillgångar, handla med de resurser och produkter som andra länder producerar. Konsumenter och medborgare vill också att det ska ske på ett sjyst sätt och att det bidrar till en miljömässigt hållbar värld.

Flera av de avtal som EU nu tecknar med andra länder är bilaterala. Det betyder att de är tecknade mellan EU och en annan eller ett fåtal andra stater. Inom ramen för världshandelsorganisationen WTO tecknar man multilaterala avtal där alla länder ingår. EU-kommissionen säger i sitt meddelande att det är genom bilaterala avtal, som fler länder har möjlighet att ansluta sig till i efterhand, som EU vill sätta standarden för handelsvillkor runt om i världen. I stället för att låta alla länder vara med väljer EU sina partner i syfte att flytta fram sina positioner. Man lyfter också alltmer fram de geopolitiska dimensionerna i handelspolitiken. För handel är en del av länders internationella relationer och därigenom också en del av utrikespolitiken.

När nu de geopolitiska argumenten lyfts fram i EU:s handelspolitik ser vi hur det förstärker och spår på ett ökat spänningsläge i EU:s relationer mot Ryssland men också gentemot starka framväxande ekonomier som de

övriga Briksländerna – Brasilien, Indien, Kina och Sydafrika. Frågan är: Blir det rättvisare regler när EU bestämmer reglerna för alla andra?

EU-kommissionen styrs av storföretagens lobbyister. Men handelsmeddelandet berör inte ens den stora mängd lobbyister som försöker påverka arbetet på EU-kommissionens DG Trade. Enligt en sammanställning som Corporate Europe Observatory har gjort har besökarna på de möten som DG Trade, som ansvarar för handelspolitiken, har haft om handelsavtalet TTIP till 88 procent kommit från storföretagen. Motsvarande siffra för NGO:er, alltså ideella organisationer, är 9 procent. Det är klart det har betydelse. Om nio av tio möten sker med storföretagen är det också deras intressen som lyfts högst upp på den politiska agendan.

Men som en konsekvens av folkligt engagemang och påtryckningar ser vi nu att insynen ökar. Det är bra. Det är trycket utifrån som avgör när lobbyisternas makt ska minska.

År 2013 inledde EU och USA förhandlingar om ett gemensamt handels- och investeringsavtal, kallat TTIP. EU-kommissionens målsättning är att TTIP-förhandlingarna ska vara klara innan president Obama lämnar sitt ämbete i början på 2017, alltså om ungefär ett år. Förhandlingarna har, i likhet med övriga förhandlingar om internationella handelsavtal, präglats av slutenhet, sekretess och brist på insyn. Under trycket av dels läckor, dels civilsamhällets omfattande kritik har EU-kommissionen offentligt gjort delar av innehållet.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till centrala delar av TTIP-avtalet som sammantaget kan innebära försämringar på en rad områden, som jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagarers rättigheter. Vår kritik riktas i huvudsak mot dels de nuvarande förslagen till ISDS-mekanism och regulativt samarbete som tillsammans kan bli ett dubbelläs mot progressiv lagstiftning, dels de nuvarande förslagen om att öppna upp den offentliga sektorn för ytterligare marknadsliberalisering och privatisering.

I samband med TTIP-förhandlingarna har det väckts en debatt om hur systemet med investeringsskydd bäst bör utformas. I dag används väldigt ofta den så kallade ISDS-klausulen. Systemet med investeringsskydd och ISDS finns i många internationella handels- och investeringsavtal. Det inrättades efter andra världskriget i syfte att skydda investerare i handelsavtal med nationer som saknade stabila och fungerande rättssystem. Genom ISDS skyddades företagen mot direkt expropriering. I dag har ISDS dock alltmer kommit att utgöra ett skydd mot indirekt expropriering.

Det handlar således inte längre om att skydda tillgångar som företagen äger utan om att skydda företagens beräknade vinster. Därmed kan företag stämma stater om de anser att nationella lagstiftningar hindrar dem och deras möjligheter att göra vinst. ISDS har därigenom blivit ett effektivt sätt att förhindra progressiv lagstiftning och utgör i förlängningen ett direkt hot mot demokratin i de länder som berörs.

Både EU:s medlemsländer och dess motparter i flera av de handelsavtal som nu förhandlas har stabila och fungerande rättssystem. Då finns ingen anledning att ta upp tvister i internationella domstolar, vilket är fallet med det nuvarande systemet. Det är orimligt att handelsavtal som förhandlats med stater med juridiska system ska innehålla ISDS-klausuler, och därför borde dessa inte ingå i handelsavtal.

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Vänsterpartiet anser att det vore bättre att försöka lösa de enkla handels hinder som finns mellan EU och USA, såsom ett fåtal omotiverade tullar och vissa regelskillnader, i stället för att sjösätta ett jättelikt avregleringsavtal som TTIP de facto är. Avtalets innehåll kan medföra negativa effekter på en mängd områden, och därför tycker vi att regeringen ska verka för att EU lämnar TTIP-förhandlingarna.

EU:s handelsstrategi går alldeles för långt, och det finns en uppenbar risk för att viktiga politikområden som miljöpolitik, konsumenträtt och arbetsrätt kommer att få stå tillbaka till förmån för storföretagens intressen. Med dagens handelspolitik sätts uppgörelser i handelsavtal före staters rätt att lagstifta och reglera. Jag och Vänsterpartiet anser att detta är ett fundamentalt hot mot demokratin. Kommissionens meddelande innebär att handelspolitiken inte förändras i en mer rättvis, solidarisk och miljömedveten riktning.

Parallellt med förhandlingarna om TTIP-avtalet finns flera andra aktuella internationella handelsavtal under förhandling. Dessa avtal riskerar också att påverka demokratiska värderingar och staters rätt att reglera.

Sedan 1975 är den största delen av den tidigare spanska kolonin Västsahara ockuperad av Marocko. Ockupationen har av Internationella domstolen i Haag bedömts vara rättsvidrig. FN vill att det västsahariska folket självt ska få avgöra sin framtid i en folkomröstning. En folkomröstning har dock systematiskt förhalats av ockupationsmakten Marocko.

EU förhandlar just nu med Marocko om ett djupgående och omfattande frihandelsområde. Jag och Vänsterpartiet anser att Sverige bör agera för att alla förhandlingar om handelslättnader och fördjupat samarbete med Marocko bör villkoras med att Marocko respekterar folkrätten och genomför en folkomröstning i Västsahara i enlighet med FN:s beslut.

Näringsutskottet hade nyligen möjligheten att träffa Marockos talman med en liten delegation. Det var uppenbart att talmannen inte delade FN:s beskrivning av ockupationen. Han kallade konsekvent Västsahara för södra Marocko. Samtidigt var det uppenbart att det svensk-marockanska handelsutbytet är väldigt litet och lär förbli så. Trots det har vi med all tydlighet sett att regeringen den senaste tiden har närmat sig den marockanska ockupationsmakten under de senaste officiella besöken.

Vänsterpartiet har flera reservationer på detta område, men för tids vinande yrkar jag bara bifall till reservation 5.

Anf. 59 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Det här var minsann en litania – oj, oj, oj – om hur världens elände kan samlas inom handel. Storföretag – usch, lobbyister – bu, utsugare! Det är ord som jag inte tror att ens Håkan Svennelings ideologiska idol Karl Marx skulle ta i sin mun 2016.

Man kan se vad handel har inneburit för välbefinnandet i världen. Handel har inneburit möjligheter för människor att försörja sig och möjligheter för hantverkare runt om i världen att starta en egen firma och hitta sätt att skaffa kunder på andra sidan gränsen i det land där de bor. Detta är usch och fy när Vänsterpartiet debatterar i en handelsdebatt.

Innan vi går vidare har jag egentligen bara en fråga att ställa till Håkan Svenneling: Finns det över huvud taget någonting som är bra med handel?

Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag bor i en gränsregion i Sverige, ganska nära Norge, där jag var så sent som i helgen. För mig är det uppenbart att när Sverige valde att inte gå i krig med Norge 1905 valde vi en annan väg – en positiv väg där vi insåg att det är bättre att vi har ett grannfolk som vi tycker om.

Norge är i dag Sveriges största handelspartner – Tyskland kan kanske ha hunnit om Norge – och vi har haft ett långvarigt handelsutbyte och långvariga kontakter och internationella relationer med Norge. Jag vågar påstå att både svenskt och norskt välstånd bygger på att vi under lång tid har haft goda relationer.

Men det som är tydligt i det norsk-svenska handelsutbytet under lång tid är att det har varit rättvisa villkor. Det har inte handlat om hur vi såg på Norge under sent 1800-tal – att det är lillebrorslandet som ska vara en del av vår stormakt och där vi ska kunna suga ut deras olja, som vi inte visste att de hade när vi släppte dem fria – utan om att vi handlar med dem och tillsammans utbyter kompetens och produkter.

Detta ser vi dock inte runt om i världen i dag. Vi ser inte att handel alltid är rättvis. Hans Rothenberg relaterar alltid handel till demokrati, mänskliga rättigheter och en massa andra bra saker, men jag ser inte den kopplingen alla gånger. Jag ser att vi har byggt upp ett handelssystem runt om i världen där man ger samma system för olika parter men där rättvisa inte blir möjlig då parternas förutsättningar är fundamentalt olika.

Jag ser ett handelssystem där storföretagen får diktera villkoren och lobbyisterna har en otrolig makt över EU:s handelspolitik. Jag skulle vilja att det var jag och Hans Rothenberg som hade makten här i Sveriges riksdag, inte Europaparlamentet och EU-kommissionen. Då tror jag att vi skulle kunna bygga en bra handelspolitik som gynnar Sveriges intressen och leder till en mer rättvis värld.

Anf. 61 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Tack för svaren, Håkan Svenneling!

Det var ytterst vänligt att önska att jag ska få makten över politiken här i Sveriges riksdag. Jag är inte lika generös tillbaka, men jag håller med om att det vore bra om jag, mitt parti och mina alliansvänner hade makten i Sveriges riksdag. Jag är däremot inte lika övertygad om att det vore bra för Sverige, världen eller handeln om Håkan Svennelings vänsterparti hade makten.

Rättvisa – det är ett ord som det uppenbarligen går att vrida och vända på. Det mest rättvisa måste väl ändå vara när människor kan omsätta eget arbete och egen kunskap till nytta för någon annan.

Att skapa produkter som någon vill ha och tjänster som någon är intresserad av att ta del av leder till arbete, till att man kan försörja sig och till större välstånd. Man kan bygga sin egen välfärd i ett land, och man kan skapa en framtidstro för sig själv. Det är väl det mest rättvisa man kan tänka sig – att det egna arbetet går att omsätta i ett gott liv. Det tycker uppenbarligen inte Vänsterpartiet är rättvist.

Det finns tydligen storföretag som är onda. Jag skulle vilja höra Håkan Svenneling förklara vad det är som gör att ett stort företag är ont medan ett mindre företag inte är det. Var går gränsen för när ett företag växer och går från att vara ett gott företag till ett ont företag?

Vad är det för fel på lobbyister? Mig veterligen är lobbyister människor – människor som har uppfattningar om olika saker, som deklarerar detta och som försöker påverka politiker som Håkan Svenneling, mig och alla som sitter här i kammaren. Det är väl demokrati om något.

Rättvis handel är när man får möjlighet att handla på sjysta villkor, när man inte blir vare sig utsugen, uppskörtad eller illa behandlad. Den rättvisa handeln är den fria handeln. Varför är Håkan Svenneling så rädd för fri handel?

Anf. 62 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! För mig är rättvis demokrati när människor kan välja sina representanter till ett parlament och när detta parlament har möjlighet att lagstifta och reglera utifrån de förutsättningar man vill skapa. Det är inte när storföretagens lobbyister har möjlighet att i förväg, till och med före ledamöterna i parlamentet, få reda på att en ny lag är på gång, sitta med i samråd, påverka och ha krav på att de måste bli lyssnade på innan lagstiftningen ens är på plats.

När lagstiftningen sedan är på plats har de möjlighet att stämma denna och då använda sig av underlag som har tagits fram från det offentliga innan man lagstiftade. Detta innebär att storföretag har en möjlighet att genom ett dubbellås både påverka lagstiftningen innan den är på plats och därefter stämma de stater som har infört den.

Vi ser att villkoren inte är lika. Jag ser också framför mig att det vore bra om vi fick fler små och medelstora företag som handlade runt om i världen – jag har inget problem med det. Men jag ser hur storföretagen i dag dikterar villkoren för handeln runt om i världen. Man gör det genom lobbyism och genom att satsa stora resurser på att påverka makthavare i den riktning man själv vill.

Hans Rothenberg! 63 personer äger mer än halva jordens befolkning – 63 personer! Det är inte en jämn rättvisa i världen när det gäller de resurser vi har.

Ska vi göra något åt det behöver vi regler som styr upp och gör det rättvist, som faktiskt vill att vi skapar en bättre värld och inte suger ut de resurser vi har i vår jord. Då behöver man följa sjysta villkor på arbetsmarknaden genom ILO:s konventioner. Då behöver man ha ett klimatavtal i Paris som är progressivt och framåt. Och då behöver man se till att storföretag inte kan sätta käppar i hjulet.

Anf. 63 SAID ABDU (L):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 6.

Handel och öppenhet skapar otvivelaktigt jobb och välstånd i vårt land och i andra länder. Vi växer tillsammans när frihandeln river murar och låter människor, varor och tjänster korsa gränser. Sveriges resa från fattigdom till välstånd grundlades med frihandel, näringsfrihet och en öppenhet mot vår omvärld. Det är på den grunden vi fortsätter att bygga vårt välstånd.

I dag är Sverige ett av världens mest handelsinriktade länder, med en export som motsvarar nästan hälften av vårt lands bnp. Om jobben ska fortsätta att bli fler måste vi förbli öppna gentemot vår omvärld. Vi liberaler vill fortsätta underlätta för handeln, riva fler handelshinder och stärka

företagens exportmöjligheter, bland annat genom förlängda exportfrämjande insatser.

Frihandel leder till bättre hushållning med resurser och snabbare teknikspridning. Frihandel sporrar företag att förbättra sina varor och tjänster på bästa och billigaste sätt. Så sprids smarta lösningar, till nytta både för människor och för klimatet.

Herr talman! Sverige ska vara den främsta rösten för frihandel och öppenhet inom EU och i världen. EU ska underlätta handeln över gränserna och inte bygga barriärer mot omvärlden som gör att Sverige tappar i konkurrenskraft. EU:s frihandelsavtal ska vara så ambitiösa och heltäckande som möjligt. Sverige ska även i fortsättningen ge ett brett och långtgående mandat till kommissionen att förhandla fram frihandelsavtal med till exempel USA.

Ett frihandelsavtal inom ramen för TTIP, Transatlantic Trade and Investment Partnership, kommer att skapa världens största regionala frihandelsområde. Frihandelsavtalet kommer att skapa ett flertal jobb i Sverige och på andra sidan Atlanten. Redan i dag är Förenta staterna en av Sveriges största handelspartner, med ett sammanlagt handelsutbyte på 110 miljarder kronor år 2012.

Därför följer Liberalerna kommissionens arbete med en övergripande strategi för den gemensamma yttre handelspolitiken mycket nära och med stort intresse.

Herr talman! Det är viktigt att slå vakt om och bidra till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Frihandeln behöver även fortsättningsvis utvecklas så att den sträcker sig bortom unionens gränser, för en alltmer globaliserad värld och marknad.

(Applåder)

Anf. 64 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Målet för handelspolitiken ska och bör vara att uppnå så stor grad av frihandel som möjligt. Varje person och varje enskilt företag måste kunna köpa varor varifrån de önskar, och tydliga, klara regler ska finnas, så att man vet att man gör rätt.

Till skillnad mot någon av mina kristdemokratiska ledamöter i riksdagen anser jag att detta att handla skor inte är speciellt intressant. Det är något som jag i det längsta undviker. Det är en syssla man själv måste göra, och en sko måste sitta bra för att man inte ska skada andra delar av kroppen.

Min inköpsrunda brukar betyda att jag letar upp ett område med ett flertal skoaffärer för att kunna få ett så stort utbud som möjligt. Med åren har jag fått specifika önskemål om mina skor, och det medför att inte alla butiker säljer dem. Mitt sökande kan ta allt längre tid, vilket för mig är slöseri med tid.

I en del undersökningar om mäns köpbeteende säger man att en man i genomsnitt besöker en och en halv affär innan han slår till och handlar. Jag kan konstatera att det när det gäller skor och mig inte stämmer alls. Ju fler skoaffärer, desto bättre för att få rätt typ av sko, med rätt kvalitet och förhoppningsvis rätt pris.

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Som ni förstår av min berättelse är inhandling av skor inte min favoritsysselsättning. Jag till och med undviker det i det allra längsta. Men när jag gör det är jag glad om utbudet av tillverkare av skor är så stort som möjligt, så att jag hittar den vara som jag önskar. Numera är det utbudet inte bara i den lokala skoaffären utan även på nätet samt enkelheten att beställa, få varan och kunna betala den som avgör mitt val av sko. Det vore olyckligt för mig som konsument om tillverkare från alla världens hörn inte har samma möjlighet att sälja sina skor till just den butik där jag går eller på nätet, där jag köper mina skor. Då skulle utbudet och priset se helt annorlunda ut.

Min åsikt är att handel skapar välstånd och att hinder för att varor ska kunna köpas av mig som konsument är att hindra välstånd. Detta tror jag gäller alla typer av varor för både privatpersoner och företag. Frihandel är alltså något som borde vara självklart och vara vägledande för vår strävan. Näthandeln ökar dramatiskt, och de ser inga hinder, inga gränser. Gränser skapar dessutom hinder och problem för företagare och konsumenter.

Hans Rothenberg sa föredömligt något som jag tänker använda också i mitt anförande, att gränser ska vara en begränsning när det verkligen behövs. Det är precis så man tycker att det ska vara.

Frihandel leder till ökat välstånd för såväl Sverige som EU och alla de länder som vi handlar med. En friare världshandel med rättvisare och tydligare spelregler är en förutsättning för att minska klyftorna mellan de fattiga och de rika länderna. Det är en självklarhet att försöka stärka och modernisera de frihandelsavtal som existerar och skapa nya frihandelsavtal.

Vi vet alla att frihandeln har kommit en bra bit på väg. Frihandeln är en oerhört viktig princip att värna om. Sverige är ett exportberoende land som ska vara en tydlig röst inom EU men allra helst inom WTO. Vi kristdemokrater ser att frihandeln är välståndsskapande för alla världens länder.

De företagare som finns runt om i världen mår bra av tydliga, enkla och förutsägbara regler som inte hindrar deras möjlighet till handel över gränser. Exporten står för nästan vart sjunde jobb inom EU, och den siffran kommer med all säkerhet att öka i framtiden. Handeln blir alltmer tjänsteintensiv, och vi måste ta hänsyn till detta i våra avtal. Även sådana branscher som jordbruk och industri har ett stort behov av att alla tullmurar rivs och bekämpas. Vårt jordbruk är under hård press, och alla hinder som snedvrider konkurrensen för våra bönder gentemot övriga länder måste tas bort så snart det är möjligt.

Vi ställer oss som kristdemokrater i huvudsak bakom det som anförs i kommissionens meddelande. Handeln bör vara ett verktyg i kampen för en bättre miljö genom att utöka den gröna frihandeln för miljö- och klimatvänliga varor och tjänster. Fler frihandelsavtal ökar möjligheten till svensk export av bland annat livsmedel.

Kristdemokraterna välkomnar frihandelsavtalet mellan EU och Förenta staterna. Det stärker världsekonomin som helhet men även de svenska företagen och konsumenternas handelsmöjligheter, vilket leder till fler jobb. Vi tycker därför att det är viktigt att regeringen inom EU är pådrivande för ett ambitiöst handelsavtal.

Jag yrkar bifall till reservationen från Alliansen, reservation 6.
(Applåder)

Anf. 65 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! I dag debatterar vi handel för alla. Redan inledningsvis vill jag yrka på att meddelandet läggs till handlingarna, så som förordas i utskottets förslag till beslut.

Med den uttalade ambitionen att öka den svenska exporten och stärka Sveriges roll på den globala arenan har den svenska regeringen det senaste året öppnat nya ambassader på flera håll i världen. I december 2015 togs till exempel beslut om att åter öppna den svenska ambassaden i Manila. Filippinerna blir med sin befolkning om 100 miljoner människor en alltmer intressant marknad för Sverige och EU. Självklart ska Sverige finnas på plats för att främja goda relationer och marknadsföra allt som vi har att erbjuda.

Så sent som häromveckan återöppnades under högtidliga former Sveriges generalkonsulat i New York. Även det är en mycket positiv händelse för Sverige i utlandet.

Turistfrämjandet kommer att växlas upp i bland annat Indien och Kina. Business Sweden öppnar kontor i Singapore – ännu ett exempel på hur Sverige genom medvetet ambassadörskap på bortaplan får nya möjligheter att öka antalet arbetstillfällen här hemma.

Endast genom att konsekvent verka på såväl välkända som nya arenor kan Sverige främja framväxten av fler jobb, samtidigt som kampen för fri och rättvis handel som inte gör avkall på vare sig arbetsrätt, mänskliga rättigheter eller miljökrav kan fortsätta.

Jag vill också i sammanhanget särskilt nämna exportstrategin. Parallellt med de insatser som sker på EU-nivå för att främja ökad handel av-sätter regeringen 130 miljoner i budgeten för 2016 för att genomföra exportstrategin, som i korthet kan sammanfattas på följande sätt.

För det första: Svensk export måste i högre utsträckning nå tillväxtmarknaderna.

För det andra: Fler små och medelstora företag måste våga och vilja exportera.

För det tredje: Svenska varor, tjänster och system måste nå högre upp i förädlingskedjan.

För det fjärde: Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister måste öka.

För det femte: Den globala handeln måste hållas öppen.

Varje uppmärksam lyssnare hör att det rimmar mycket väl med det som gestaltas i kommissionens meddelande om handel för alla.

Som vi har hört i flera av de föregående anförandena finns det en glädjande bred majoritet kring vikten av handel och kanske ännu mer just av fri handel för att främja en positiv utveckling här hemma i Sverige, men också i ett långt större perspektiv.

Europeiska kommissionen konstaterar också att handel är ett av få verktyg att ta till och främja utan att det belastar statsbudgeten – ett skäl så gott som något. Ökad handel stärker sysselsättningen, ökar tillväxten och ökar investeringarna. Sett till att Sverige är ett litet och exportberoende land, men också sett till att exporten från EU står för ett av sju arbetstillfällen, känns kommissionens prioritering av handeln såväl klok som väl avvägd.

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Ambitionen med kommissionens handelspolitik är förbättrade villkor för EU:s invånare, konsumenter, arbetstagare och egenföretagare. Inte nog med det, också små och medelstora företags utveckling ska främjas liksom de fattigaste i världens utvecklingsländer. Tillväxt, jobb och innovationer ska främjas, men på villkor som är förenliga med den europeiska modellen, och därtill möta farhågor från den som upplever sig vara en förlorare på globaliseringen.

Kommissionen slår också fast att EU:s handelspolitik ska präglas av effektivitet och insyn. Det sistnämnda ska uppnås genom till exempel bestämmelser kring små och medelstora företag i framtida handelsavtal. Det nyss nämnda är helt klart förenligt med svenska intressen av balanserade frihandelsavtal som möter högt ställda mål på flera nivåer.

Vi går alla en framtid till mötes där fler frihandelsavtal kommer att präglas av mer insyn. Till exempel har just Sverige drivit på för att det transparensinitiativ som förekommer i TTIP-förhandlingarna ska vara en del av alla kommande avtalsdiskussioner. Det är positivt för alla parter och stämmer särskilt väl med det som granskningsmeddelandet också tar upp, nämligen att såväl handels- som investeringsavtal ska vara värdebaserade. Det innebär i klartext att handel inte ska ske på bekostnad av etik, hållbarhet, mänskliga rättigheter eller rättvisa. Dessutom ska korruption givetvis bekämpas vid varje givet tillfälle.

I det så kallade röret för framtida förhandlingar ligger bland andra Kina, Nya Zeeland och Australien.

Frihandel är i grunden något positivt för Sverige. Sverige har varit, är och kommer även fortsättningsvis såklart att vara en klar, stark och tydlig röst inom såväl EU som WTO för öppen och fri handel. Det är uteslutande viktigt att så långt som möjligt motverka protektionism. Att värna frihandel är klokt ur såväl svensk som global synvinkel. Frihandel är en välståndsskapande kraft. Den handel som sker med stater utanför EU måste ske på öppna och likvärdiga villkor, och fri handel måste också vara rättvis handel.

Vi socialdemokrater har länge värnat frihandel men också konsekvent verkat för bättre villkor av olika slag. Vi ser därför positivt på en reformerad och mer transparent tvistlösning. Transparens är av godo och gynnar såväl jobb som välfärd genom öppna, tydliga och förutsägbara villkor. Handel är dessutom ett utmärkt verktyg i arbetet för att uppnå den rödgröna regeringens mål om att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020.

Därför vill jag också kortfattat beröra den reformerade tvistlösningsmekanismen. Det är väl värt att komma ihåg vilka aktörerna är i sammanhanget som diskuteras, nämligen EU och Förenta staterna. I båda unionerna finns i dagsläget en majoritet av politiska beslutsfattare som verkar för ett frihandelsavtal unionerna emellan. Ingenta part har något intresse av att minska det politiska inflytandet eller frånhända sig beslutsfattande.

Herr talman! Vi ska också komma ihåg att ökad handel också ger ökad kunskap om din handelspartner. Handel ger möjlighet att efterfråga produkter producerade under villkor som innebär radikalt förbättrade livsvillkor för medmänniskor i andra länder.

I fråga om såväl TTIP som TISA är det också viktigt att komma ihåg att något färdigt avtal inte föreligger. Sedan förhandlingsmandaten avgavs har inte mycket i sak hänt. Politiken måste förhålla sig till fakta och till

förhandlad materia. Det som diskuteras på förhand är och förblir hypoteser.

Behöver vi en reformerad tvistlösning? Ja, Sverige och svenska arbetstillfällen är helt klart vinnare på en större öppenhet och mer förutsägbara villkor. Sverige har en historia av relativt bred enighet och uppslutning kring vikten av att värna och utveckla frihandeln. Att det stödet delvis luckras upp inom ramen för TTIP-diskussionen är beklagansvärt.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag påminna kammaren om att Sverige är ett litet och exportberoende land med många styrkor. Suget efter svenska varor och tjänster är stort, både inom Europeiska unionen och utanför den. Det är ett sug som vi ska möta genom en unionsgemensam handelspolitik som inte kohandlar med vare sig demokratiskt fattade beslut, arbetstgares rättigheter eller klimat- och miljömål vare sig här eller någon annanstans.

Många av de svenska styrkorna har berörts. Men det tål att påminnas om att Sverige ligger i framkant i flera avseenden, inte minst i fråga om digital delaktighet.

Jag kommer själv från Gotland, ett län som verkligen är ett föredöme i att prioritera fiberutbyggnad för att underlätta såväl boende som företagan- de både i stad och på landsbygd. Självklart underlättar fiberutbyggnaden också inträdet på nya marknader för små och medelstora företag.

Frihandel är en väg till fler i sysselsättning och ökad tillväxt. Genom öppna processer, där globaliseringens fördelar tas till vara och dess nackdelar kan stävjas, kan frihandelsavtal slutas där långt fler än multinatio- nella företag blir vinnare. Vi är alla vinnare på en fri och rättvis handel. (Applåder)

Anf. 66 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Det var nästan välgörande att höra Hanna Westerén tala om frihandel, speciellt när man jämför med vad en företrädare för ett av partierna i regeringsunderlaget sa för en stund sedan. Här handlar det om att det finns ett sug efter handel med svenska företag och varor. Här var det inte utsugning som gällde, utan här fanns det positiva tongångar. Det uppskattar vi, och det är bra.

När det gäller skillnader mellan moderater och socialdemokrater och mellan Allians och rödgröna på handelsområdet är de inte, som med Väns- terpartiet, djupt ideologiskt särskiljande. Här handlar det mer om teknik, olika lösningar och olika syn på hur man hanterar vissa situationer och vissa företeelser. Det går alltid att diskutera och komma fram till.

Vi kan inte gå runt frågan om tvistlösningsmekanismen, alltså det som kallas ISDS och där kommissionen har lagt fram ett nytt förslag till lös- ning. Som jag nämnde i mitt anförande tidigare sköt det tyska domarkol- legiet ned det förslaget förra veckan. Det kommer inte att finnas någon tysk uppbäckning av detta. Det kommer inte att kunna drivas fram.

Jag skulle därför vilja fråga Hanna Westerén hur regeringen ser på möj- ligheten att driva frågan vidare. Kommer man att gå tillbaka till att Sverige ska driva linjen att det är ISDS och den tvistlösningen som gäller? Finns det någon annan justering man avser att göra? Hur ser helt enkelt Social- demokraterna och regeringen med dess underlag på att förslaget från kom- missionen inte går att genomföra?

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Anf. 67 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Hans Rothenberg sa att vi inte ska gå runt frågan. Nej, tvärtom, och det är just därför jag berörde frågan i mitt anförande. Jag tycker också att den är viktig.

Det stämmer att kartan självklart förändras och ritas om något av det Hans Rothenberg tar upp om Tysklands hållning i frågan om ISDS. Det är dock inte upp till mig att avgöra hur vi ska gå vidare. Självklart kommer detta att bli föremål för diskussioner i EU, och jag är fortfarande en varm anhängare av öppenhet och transparens. Det är min förhoppning att det kommer att vara en del av den fortsatta diskussionen och att det blir en linje Sverige fortsätter att driva.

Anf. 68 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! När det gäller öppenhet och transparens är vi fullkomligt överens. Så ska det vara, och så har det varit med den tvistlösningsmekanism som har funnits i 50–60, snart 70, år – sedan andra världskriget. Det har varit ett system som givit möjligheter att säkra upp när företag går in i andra länder, agerar där, råkar ut för problematik och måste värna och skydda sina egna rättigheter.

Det är ett skydd. Det är ett skydd för svenska företag, stora som små. Det är ett skydd för den som investerar i ett annat land där hemlandets lagar inte gäller. Vi ska vara väldigt glada över att möjligheten har funnits och att den ska finnas framöver. Tvistlösningen har också utvecklats genom åren; den ser inte ut exakt som den gjorde i början av 1950-talet. Så gott som alla frihandelsavtal som har slutits världen över har den här klausulen med.

Nu finns det en stark lobby från vänsterkanten i Europa som har valt att sikta in sig just på tvistlösningen och att det är den som är den ömma punkten. I grunden är man frihandelsovänlig. Man vill inte ha något handelsavtal, för man tycker inte om frihandel. Därför skjuter man in sig på tvistlösningen och börjar säga att den inte är transparent och inte rättvis. Där har tyvärr kommissionen vikt ned sig och därför lagt fram detta förslag.

Jag tycker faktiskt att man från Socialdemokraterna i Sveriges riksdag är svaret skyldig när det gäller att ge en hint om hur Sverige kommer att förhålla sig. Jag har debatterat detta med näringsministern tidigare, men det är faktiskt dags nu. Ni måste ha en idé om huruvida det kommer att vara den gamla ISDS ni värnar om. Vad är det för linje ni kommer att ha?

Anf. 69 HANNA WESTERÉN (S) replik:

Herr talman! Jag vill återvända till ett ord jag har för mig att Hans Rothenberg nämnde både i sitt huvudanförande och i sin replik. Det är ett ord som också kommer upp för mig, och det är ”otillräcklighet”. Det handlar om bedömningen av den nuvarande tvistlösningsmekanismen och att förslaget om en ny har att göra med att den upplevs som otillräcklig. Den är inte tillräckligt öppen och inte tillräckligt transparent.

Vad gäller att vara svaret skyldig är det så att det som föreligger fram till nu är det mandat som har getts av kammaren i förhandlingarna. Det vi måste göra är alltså att följa utvecklingen noga och eventuellt begära nya mandat. Jag vill dock att vi ska komma ihåg att vi är många som är för en fri och rättvis handel. Vi är många som på olika sätt försöker se till att

arbetstillfällena blir fler och premiera företag som sköter sig och utvecklar handeln på olika sätt. Vi är också många som månar om att få inte bara det stora avtalet på plats utan också en tvistlösningsmekanism som är så funktionell och främjande som möjligt.

Jag vill även understryka att jag inte kan komma med vare sig nya löften eller nya utfästelser i den här kammaren. Det handlar i stället om att följa utvecklingen noga och komma ihåg det mandat som har getts hittills.

Anf. 70 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! I dag diskuterar vi alltså EU-kommissionens nya övergripande strategi för den gemensamma yttre handelspolitiken.

Kommissionen har höga ambitioner. Den vill att EU:s handelspolitik bland annat ska syfta till att förbättra villkoren för EU:s invånare, konsumenter, arbetstagare, egenföretagare, små företag, medelstora företag och stora företag liksom villkoren för de fattigaste utvecklingsländerna. Hållbar utveckling ska stödjas, och handeln ska vara rättvis och etisk. Mänskliga rättigheter ska stödjas, korruption bekämpas och så vidare.

Allt detta är förstås mycket angeläget och i linje med regeringens goda ambitioner att handeln ska vara både fri och rättvis. Men för att detta ska bli mer än vackra ord krävs naturligtvis handling. Mycket föreslås också. ”Allt gott åt alla, alltid och överallt” är lätt att säga men inte helt lätt att åstadkomma i praktiken. Intressekonflikter uppstår i alla något så när komplexa sammanhang, och handel är förstås inget undantag.

Hur ska då reglerna utformas för att handeln ska bli rättvis? Alla marknadsaktörer har inte samma möjligheter och villkor, och den globala marknaden är något helt annat än lokala marknader. Självklart går det inte att jämföra transnationella jättekoncerner och små, lokala företag vare sig när det gäller förmåga att konkurrera på olika marknader eller när det gäller förmåga att hävda sina intressen i politiken. Pengar ger makt, och politiken måste balansera och ge röst åt andra än dem som har mycket pengar. Det kallas demokrati.

Det är också viktigt att komma ihåg att den fria handeln egentligen är ganska hotad. Fri handel för vem? Det gäller att utforma regelverk och lagar så att de inte bidrar till att den enes frihet blir den andres ofrihet. Om det till exempel är möjligt att konkurrera med lönedumpning, dåliga arbetsvillkor och sänkta miljökrav uppstår ofrihet för dem som tvingas acceptera sämre hälsa, privatekonomi och levnadsmiljö för att få ett jobb och försörja sig.

Därtill riskerar företag eller länder med högre krav och moral att konkurreras ut. Gemensamma standarder för till exempel miljö, hälsa och djurskydd riskerar att hamna på den lägsta nivån. Även om högre krav bibehålls i ett eller flera länder i ett handelsavtal riskerar den som producerar enligt de högre kraven ändå att slås ut om billigare produkter från länder med lägre krav får säljas i landet. Indirekt minskar således även konsumenternas frihet att välja produkter.

Detta är saker vi måste ha med oss när vi talar om handelsavtal. Det gäller också den fria marknaden – vi går faktiskt mot en blå planekonomi när mer än hälften av all handel sker inom stora koncerner i världen. Det är värt att påminna om.

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

Ja, risken är alltid överhängande att de största och starkaste gynnas när spelreglerna slås fast i till exempel handelsavtal. Ta de omdiskuterade tvistlösningsmekanismer många av er har varit inne på, där handelsavtal har gett företag möjlighet att dra stater inför rätta i speciella skiljedomstolar utanför de ordinarie rättssystemen – och nej, Hans Rothenberg, det har inte varit och är inte transparenta processer även om en del av resultaten har tillkännagetts offentligt efteråt.

De här företagen har kunnat dra stater inför rätta om de anser att staten agerat så att deras investeringar och vinstmöjligheter påverkats negativt. Det har, föga förvånande, visat sig gynna stora företag, framför allt riktigt stora företag. Det har gjorts en genomgång av kända fall fram till 2015 som har visat på det. Det är egentligen inte så förvånande. Små företag har inte de ekonomiska resurser som krävs för att driva process. Och stater förlorar ju självklart, eftersom det är så systemet är upplagt. Det råder obalans. Stater och civila organisationer har inte liknande rätt att dra företag inför rätta, så det råder i detta fall inte likhet inför lagen.

Det är alltså inte förvånande men väldigt viktigt att beakta i det viktiga arbetet med att förverkliga de goda ambitionerna om en fri och rättvis handel och tvistlösningsmekanismer som håller sig inom demokratins ramar och inte skadar miljö och hälsa och möjligheten att lagstifta för att skydda dem mot allt detta.

Närings- och handelspolitik får inte inriktas på att ensidigt tillgodose de företags och branschers intressen som har resurser att göra sig hörda. Medborgarnas, människornas, intressen måste vara högsta prioritet. Det gäller både alla oss som bor i Sverige och alla som bor i andra länder på jorden.

Därför vill jag understryka vikten av politiken för global utveckling, PGU, som Sveriges riksdag beslutade om 2003. Den går ut på att alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar utveckling, något som verkligen ligger vår regering varmt om hjärtat.

FN:s nya mål för global hållbar utveckling är också ett stort steg framåt och en väldigt viktig grund för politiken, inklusive handelspolitiken. Detta verktyg måste inte minst vi i riksdagen och regeringen se till att använda oss av på bästa sätt.

De avtal som EU nu förhandlar om omfattar så mycket mer än handel, och regeringen slår fast att dessa avtal inte får inkräkta på demokratiskt fattade beslut och inte får inskränka möjligheten att fatta sådana i framtiden. Miljö- och hälsoskydd, mänskliga rättigheter och demokrati är värden som inte får underordnas vinstintressen, och Hanna Westerén var också tydlig med detta.

Hans Rothenberg lyfter fram en annan aspekt, säkerhetsaspekten och beroendet av rysk gas och olja, som vi verkligen måste göra oss kvitt av flera skäl. Men lösningen är naturligtvis inte att underlätta för import av klimatvidrig fossilgas och oljesandsprodukter från till exempel Kanada. Där ser vi oroväckande tecken på att man har luckrat upp direktiv i EU för att göra det lättare. Men lösningen är naturligtvis att bygga ut förnybar energi i stor skala och frigöra oss från allt fossilberoende.

Som sagt: Många frågor som återstår att reda ut vad gäller de här handelsavtalen är väldigt viktiga, och ni har varit inne på många här. Den kanske allra allvarligaste som nyligen lyfts fram är de tyska domare och åklagare som ifrågasätter tvistlösningsmekanismer och investerarskyddet

ISDS även i den modifierade form som EU-kommissionen nu föreslår. De menar att systemet inte behövs i EU och USA – det är rättsstater vi har att göra med här – och att det dessutom strider mot EU-rätten, som flera här har varit inne på. Den tunga kritiken måste förstås tas på största allvar, och då måste det få ta den tid som krävs att reda ut hur tvister ska lösas på ett bra sätt.

Låt mig också nämna småföretagarnätverk och organisationer inom olika EU-länder som går samman och nu ställer berättigade och oroliga frågor om hur TTIP kan påverka dem. Det är frågor som måste besvaras innan det går att ta ställning till ett avtal. Jag återkommer till detta i nästa debatt om betänkandet om handelspolitik.

Jag yrkar bifall till att EU-kommissionens meddelande läggs till handlingarna, som föreslås i betänkandet.

Anf. 71 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag håller med om mycket av det som Annika Lillemets säger i sitt anförande. Men i meddelandet från EU-kommissionen som utlåtandet gäller står det att EU vill ingå ett djupgående och omfattande handelsavtal med Marocko, kallat DCFTA.

Min fråga är: Varför vill Miljöpartiet handla mer med Marocko, som inte följer Internationella domstolen i Haags beslut att det ska hållas en folkomröstning om Västsaharas frihet?

Anf. 72 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Som sagt: Handel kan vara både till nytta och till skada. Jag kan inte frågan tillräckligt bra för att säga om det kan vara till mer skada eller nytta och om det är det bästa sättet att lösa frågan.

Det pågår en process i FN nu om Västsahara. Vi väljer helt enkelt att låta den verka och hoppas att problemen går att lösa så att Västsaharas folk får den frihet som alla folk förtjänar.

Anf. 73 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Annika!

Det skulle vara intressant att höra dig resonera lite kring hur du ser på handel kontra demokrati.

I fallet Västsahara hade man en väpnad kamp. Man slöt ett fredsavtal och kom till slutsatsen att nu blir det fred och då låter vi folket ha en folkomröstning om de vill tillhöra Marocko eller att Marocko ska bli en egen stat i form av Västsahara. Det slogs fast av Internationella domstolen i Haag att det är den bästa vägen att gå, och det är den linje som FN driver. Men när EU nu går fram och säger att man är beredd att öppna för handel med Marocko – man hade till och med ett handelsavtal som har åkt på stryk i en första vända i EU-domstolen därför att det innefattade områden som är ockuperade – understöder ju EU den ockupationsmakt som råder. Man undergräver den möjlighet som västsaharierna har att skapa ett eget land och få folkomrösta om landet ska bli en egen demokrati.

Är det verkligen så att EU:s ökade handelsutbyte med Marocko leder till att det blir mer demokrati i Västsahara och att det inte leder till att Marocko som stat blir starkare i sin ockupation?

Anf. 74 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis ingen fråga som lätt låter sig besvaras. Men nu har vi valt att låta FN arbeta på det här sättet. Man driver på inom FN och inom EU och EU driver på inom FN.

Om det inte visar sig vara en framkomlig väg får vi ompröva det. Så får man väl alltid göra i politiken.

Anf. 75 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik på Annika Lillemets. Men jag blev apostroferad så många gånger att det kliade i fingrarna.

Jag måste ändå rätta till lite grann av de missuppfattningar som finns kring tvistlösningsmekanismen. Uppenbarligen har Annika Lillemets och hennes parti, Miljöpartiet, också gått på myten att tvistlösningen är ett sätt för företag att helt utan anledning stämna stater. Det är inte så det fungerar. Det är inte därför den finns till. Det här är ett ömsesidigt tvistlösningsavtal som innebär att stater ska kunna söka skillnad mot ett företag om man vill det. Och ett företag som investerat i en stat ska också kunna försvara sin rätt om det är så att staten ändrar villkoren dramatiskt, vilket händer i vissa fall.

Det finns nationer som får en annan politisk majoritet och som tycker att expropriering, det vill säga nationalisering, förstatligande – konfiskation för att använda ett känt begrepp – är en helt okej metod att använda sig av mot investerande företag. Det är därför tvistlösning finns. Och erfarenheten av tvistlösning genom decennier har visat att det är ungefär jämnt skägg. I det ena fallet utfaller den till företagets fördel och i det andra fallet till nationens fördel.

Det är inte så att företag helt oprovocerat och helt omotiverat kan stämna en stat och utmana dess lagstiftning. Det här är ett sätt för ett annat land med en annan lagstiftning än den som är hemmavid att kunna få sin rätt prövad, och den är ömsesidig. Varför är Annika Lillemets så rädd för detta?

Anf. 76 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Den är inte alls ömsesidig. Det är företag som kan dra stater inför de här skiljedomstolarna. Att stater har fått rätt innebär bara att de har sluppit att betala. Det är ju inte så att de kan få pengar av företagen via skiljedomstolarna. Och det är stora företag som utnyttjar det här systemet.

Det finns också marknadslösningar för det här; det går att försäkra sig mot expropriering och liknande. Och det handlar naturligtvis också om rättsstater. Det är en sak om det hade varit stater där rättssystemet inte fungerar.

För mig är det glasklart att demokrati och demokratiskt fattade beslut är viktigare än att företag ska kunna tjäna pengar på vad som helst.

Låt mig ta det kända exemplet med Philip Morris som stämde Australien när Australien för att skydda folkhälsan införde neutrala cigarettpaket. Processen pågick i fyra år. Australien vann visserligen, och Philip Morris fick inga pengar för att man inte fick sälja tobak på det sätt man ville.

Det fick dock allvarliga konsekvenser. Det hämmade liknande lagstiftning i exempelvis Nya Zeeland. Där hade man en färdig lagstiftning men menade att man inte hade de ekonomiska musklerna att driva en sådan

långvarig process. De har därför avvaktat med sin lagstiftning, vilket jag tycker är fullständigt orimligt.

Jag skickar gärna över den studie där man har gått igenom detta till Hans Rothenberg.

Jag ser inte hur man kan säga att det är på lika villkor. Jag förstår ärligt talat inte hur Hans Rothenberg kan mena det.

Anf. 77 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! En tvist uppstår när två parter har olika uppfattning. Det är inte detsamma som att en stats lagstiftning ska skjutas i sank. Det här är ett sätt att lösa en tvist när en stat träter med ett företag.

Ett företag är en samling av individer och inte något abstrakt. Människor arbetar där och har sin försörjning där. De får sin utkomst av detta, och de betalar skatt. Det är vad företag genererar.

När ett företag i Sverige råkar ut för konkurrensbegränsning, till exempel upphandlingsproblematik, måste företaget kunna försvara sin rätt. I Sverige har vi ett juridiskt system med förvaltningsdomstol och andra instanser som hanterar det. Det är rättssäkert och tryggt. Det finns också ett system internationellt för att hantera det.

Problemet är att när svenska företag, oavsett om de är stora är små, går över gränsen och agerar i ett annat land är de och deras personal mindre skyddade. Arbetstillfällena kan hotas om man inte har en tvistlösningsmekanism.

Erfarenheten visar att det är ungefär jämnt skägg i utfallet, alltså lika många till fördel för nationer som för företag.

Det är en rättssäkerhet som jag som moderat och vi från Alliansen inte kommer att göra avkall på. Det är därför vi har skickat med ett tydligt direktiv till regeringen att stå upp för detta, för svenska arbetstillfällen i utlandet och för en tvistelösning. Det är svenska företag värda.

Anf. 78 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Tysklands största organisation för domare och offentliga åklagare anser som sagt att denna typ av separat rättssystem inte behövs och att det dessutom strider mot EU-rätten.

Låt oss diskutera tvistlösningsmekanism och investeringsskydd. Regeringen har sagt att det kan behövas i någon form men att det inte får inskränka på rätten att fatta demokratiska beslut.

Här skiljer vi oss åt, Hans Rothenberg. Det är intressant att våra ideologiska skillnader kommer i dagen. Det är viktigt för alla som lyssnar på detta.

Demokratiska beslut måste kunna fattas utan att man riskerar att bli stämd. Det finns andra fall, till exempel med försäkringsbolag i Slovenien. Philip Morris är dock det mest kända, och det var upprörande. För mig är det viktigare att staten stiftar lagar för att skydda folkhälsan än att Philip Morris ska få tjäna mer pengar på att sälja tobak till människor.

Jag ser med spänning fram emot det fortsatta arbetet som kommer att behöva ske med tvistlösningsmekanismen. Jag räknar med att det kommer att lösa sig på något bra sätt så att vi får något som är rättssäkert för alla.

Jag förstår inte det där med rättssäkerheten heller. Vi har faktiskt rättssystem i de europeiska länderna och i USA. Är det något som behöver förbättras någonstans ska inte vi andra

kortsluta vår demokrati för det, utan då ska man förbättra där det behövs. Det kan säkert finnas brister i ett eller annat land.

Vi får se, och sedan får vi ta ställning när vi har ett färdigt förslag.

Anf. 79 CARL SCHLYTER (MP):

Herr talman! När man lyssnar på vad kommissionen vill med detta kan man tro att det är guld och gröna skogar. Det ska vara slut på korruption, alla ska tjäna pengar, miljön ska bli bättre, demokratin ska bli bättre och alla problem ska lösas bara vi får en handel för alla.

Det är ju trevligt, men vi som har hållit på med handelspolitik ett tag vet att det ändå uppstår en del intressekonflikter. Därför är det viktigt att vi tar reda på vad som händer med andra intressen när vi försöker handla så fritt som möjligt. Vi måste ju se till att helheten blir guldkant på tillvaron i skogen snarare än att vi väljer skogen eller guldets.

Detta ärende och nästa går in i varandra. Nästa ärende behandlar nämligen en del motioner, varav jag har väckt en, om insyn, transparens och öppenhet och om att förstå vad vi gör när vi godkänner handelsavtal. Det har blivit lite mer komplicerat sedan några av oss var unga eller började med politik.

Jag har tagit med ett traditionellt investeringsavtal, Sveriges avtal med Indien. Det är ett ganska tunt häfte. Jag har också tagit med den moderna sortens handelsavtal. Det är två fulla pärmar. Det är en viss skillnad inte bara i omfång utan även i innehåll. Då är det bra att vi vet vad vi gör när vi godkänner det.

I de 1 600 sidor som avtalet med Kanada omfattar finns det regler för hur Kemikalieinspektionen ska skicka sina förslag innan de har kommit till regeringen till amerikanska myndigheter som ska skicka ut det till amerikanska kemiindustrin som ska granska dem och komma med synpunkter innan Kemi ens publicerar dem för öppen konsultation i Sverige.

Det står hur man ska godkänna varandras olika tester och protokoll, till exempel krocktester. Det är jättebra om vi slipper göra två krocktester för samma bil. Problemet är att de är olika. Europeiska bilar blir säkrare än amerikanska, om man följer de europeiska krocktestprotokollen jämfört med de amerikanska. Ska vi då godkänna varandras vill vi veta vad det får för effekter.

Vad gäller efterbehandling av slaktkroppar av djur är det olika regler i EU och i USA, men vi vill gärna kunna handla med varandra.

Hur ska vi hantera dessa skillnader? Vi måste förstå konsekvenserna av skillnaderna.

Det går inte bara åt ena hållet. Svensk julmust innehåller ett färgämne som till vardags är ofarligt, men köper man den billigaste varianten av denna karamellfärg innehåller den ett cancerogent ämne. Här har Kalifornien striktare gränsvärden än EU, och i Kalifornien vill man ju känna sig trygg med att vår julmust är säker.

När vi ska ställa dessa krav hänvisas det ofta i dokumentet till legitima krav. Detta måste utredas. Vad är ett legitimt krav för att uppnå miljömål? Vad är ett legitimt krav för märkning? Vad är en legitim förväntan hos en investerare att man ska göra något? Man kanske byter regering och skärper en kemikalielag, och då försvinner den legitima förväntan. Ska man då få skadestånd eller inte? Hur påverkar det lagstiftningen?

Allt detta är otroligt viktigt att vi utreder så att vi får en handel för alla för all framtid. Därför är det, apropå nästa ärende, väldigt viktigt att vi gör en konsekvensanalys.

Jag är glad över att utskottet tyckte att det var en bra idé. Man kunde ju ha tillstyrkt motionen, men strunt i det! Jag är glad över att vi har en enhällighet i att vi måste veta vad vi beslutar om i denna komplicerade värld. Därför är jag tacksam för att vi alla är överens om att vi ska ta reda på vad som händer när man går från ett tunt handelsavtal till en lunta.

Herr talman! Detta kommer vi att ha anledning att återkomma till.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
meddelande om
handel för alla*

§ 11 Handelspolitik

Handelspolitik

Näringsutskottets betänkande 2015/16:NU9

Handelspolitik

föredrogs.

Anf. 80 HANS ROTHENBERG (M):

Herr talman! Sedan 1950 har krigen mellan jordens länder blivit allt färre. Enligt en ny studie är orsaken den växande handeln mellan länderna.

Bakom studien står forskare vid Stanford University i Kalifornien. De har granskat utvecklingen i världen efter Napoleonkrigen, det vill säga från 1816 och framåt. De konstaterar att en dramatisk förändring ägde rum efter andra världskrigets slut. Sedan dess har antalet självständiga länder på jorden tredubblats, men de går alltmer sällan i krig med varandra. Antalet dödliga konflikter från 1950-talet till 2000-talet var bara en tiondel så många som under perioden 1816–1949.

Antalet människor som dött i krig mellan länder har också sjunkit radikalt. Efter 2003, då USA invaderade Irak, har i princip inga krig mellan stater utkämpats i världen. Frågan är varför de sistnämnda krigen, de mellanstatliga konflikterna, nästan har försvunnit.

Svaret är enligt forskarna kanske inte riktigt vad man kunde förvänta sig. Den viktigaste faktorn har enligt studien varit den växande internationella handeln. År 1950–2012 växte exportens andel av ländernas bnp från 7 till 25 procent. Dessutom har antalet handelspartner vuxit enormt. Det senare är minst lika viktigt som den totala nivån på handeln.

Enligt forskarnas analys är länder med en omfattande handel inte bara hårt knutna till fredliga förbindelser med sina närmaste allierade. De har också varit mindre benägna att gå i krig över huvud taget, inklusive med sådana länder som de har haft ideologiska konflikter med.

Efter 1945 har militärallianserna varit långt mer bestående. Det har delvis varit en effekt av att världen sedan andra världskriget har gått från att vara multipolär med flera olika maktblock till att vara bipolär med bara två stora maktblock, Nato och dåvarande Warszawapakten.

Detta hade i kombination med kärnvapnens avskräckande inverkan en krigsdämpande effekt. Men det räcker inte som förklaring, menar forskarna. Utan en omfattande handel hade kanske efterkrigstiden varit en period med många fler dödliga konflikter än vad som varit fallet.

Herr talman! Jag tänkte att det kunde vara bra att börja med lite vetenskap. Nu kan vi gå över till vår politiska diskussion. I betänkandet är det ett antal motioner om handel som behandlas. Vi från Moderaterna och Alliansen menar att Sverige och världen behöver mer frihandel och färre murar. Protektionismen är ett av de största hoten mot en väl fungerande världshandel.

Protektionismen är också ett av de största hoten mot svensk export. Sverige ska vara den främsta rösten inom EU och i världen för frihandel och öppenhet. Om EU bygger barriärer mot omvärlden tappar vi konkurrenskraft och skadar vår egen utveckling. Det är värt att tänka på i dessa tider. Vi och våra partier vill underlätta för handel och stärka företagens exportmöjligheter genom att fortsätta att riva handelshinder samtidigt som konsumentskyddet och miljön värnas.

Vår närhet är Norden. Vi lägger i detta sammanhang väldigt stor vikt vid att fördjupa det nordiska samarbetet genom att montera ned gränshinder och underlätta människors möjligheter att röra sig över gränserna. I dessa dagar när det har blivit svårare att åka mellan Sverige och Danmark påverkas givetvis också handeln. Det är någonting som trots rådande läge inte är bra.

Det nordiska samarbetet är unikt till följd av både sin närhet och sin politiska samsyn. Det ska främja ökad konkurrenskraft i en globaliserad värld och vara ett gott exempel. EU:s frihandelsavtal ska vidare vara så ambitiöst och heltäckande som möjligt. Där är WTO:s regelverk redan nu satt under hård press.

Det är då viktigt att slå vakt om och bidra till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Var det någon som kanske tänkte tvistlösningsmekanism där? Det är angeläget att ett så brett och djupt handelsavtal som möjligt snarast kommer på plats mellan Europa och Förenta staterna. Sverige bör där vara en drivande kraft i förhandlingarna.

Herr talman! Det finns många nya intressanta marknader och nya länder som öppnar sig. Varför gör de det? Jo, de har ändrat sina politiska system. De har gått från slutenhet till att öppna sig. Om än icke fullfjädrade demokratier har de i varje fall visat en ambition att öppna sig. Några sådana länder är Kuba och Iran. Det har visat sig att handelsaktioner i det förstnämnda fallet inte har varit så framgångsrika som man från början trodde och i viss mån också hoppades på.

Här finns det en fantastisk möjlighet för Sverige att kunna utveckla sin handel. Det är inte minst med tanke på den persiska diasporan och det inslag som finns av människor som har vuxit upp i dessa länder som kan bidra till att skapa handelsförbindelser.

Livsmedel och tjänster hänger ofta ihop med varandra. Livsmedel är ett område där Sverige har en enorm potential. Men det förutsätter också att vi kan handla livsmedel från andra länder. Handel är ömsesidig. Vill vi sälja våra kålrötter till ett annat land får vi också köpa grisfötter från något annat land. Vi får vara beredda på detta. Det är ett givande och ett tagande, men man betalar däremellan. Det är vad som är handel.

Vi har tidigare kritiserat regeringen för att glömma bort tjänster. Tjänster är i dag en otroligt stor del av värdeinnehållet i det mesta som exporteras. Tjänster måste tas med i större utsträckning och beaktas. Tjänster har

en annan handelslogik. De är ofta knutna till att människor behöver flytta på sig och vara på annan plats och utföra tjänsterna.

Herr talman! Handeln är ett viktigt verktyg i kampen för en bättre miljö. Det går att göra inte genom att enbart skärpa lagstiftningar, utan genom att ta bort tullar och handelshinder kan man även utöka den gröna frihandeln för miljö- och klimatsmarta varor, tjänster och tekniker. Sverige bör därför verka för att ett grönt frihandelsavtal inrättas.

Med en allt oroligare omvärld blir frågor om energisäkerhet allt viktigare. Ökad frihandel inom energi och energiteknik är en förutsättning för att bli av med de europeiska ländernas beroende av bland annat rysk gas och olja, som jag tidigare sagt. Energisäkerhet ska därför prioriteras i handelsförhandlingarna. När EU förhandlar frihandelsavtal bör ett särskilt energikapitel ingå.

Herr talman! Jag ska säga några ord om EU:s inre marknad. EU är världens största integrerade marknad. Den ökade rörligheten för varor, tjänster, människor och kapital som EU möjliggjort har bidragit till tillväxt och jobbskapande inte minst i Sverige. Många länder behöver dock ta krafttag för att sanera sina offentliga finanser och reformera såväl sina arbetsmarknader som sin byråkrati. Det är också någonting som skulle gagna handeln inom Europa.

För att säkerställa unionens långsiktiga överlevnad anser vi att det krävs mer av det som en gång gjorde medlemsländerna framgångsrika, handel och öppenhet. Nationsgränserna betyder allt mindre. Internationellt samarbete är avgörande för möjligheten att skapa god miljö för tillväxt och entreprenörskap.

En av EU:s största förtjänster är att utbyte av varor och tjänster inom Europa befriats från många handelshinder. Låt oss värna om detta. För att den inre marknaden ska utvecklas anser vi vidare att tjänstedirektivet bör breddas och också omfatta ökad rörlighet inom flera sektorer.

Herr talman! Vi från Moderaterna och Alliansen står bakom samtliga våra reservationer. Jag vill här för tids vinning yrka bifall bara till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 81 JOHAN NISSINEN (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 12. Sverigedemokraterna är i grunden positiva till frihandel och globala handelsavtal i sin helhet. Vi anser att Sverige såväl inom EU som i internationella forum som WTO ska verka för en öppen och fri handel och motverka protektionism.

Få saker skulle skada vår industri mer än om våra handelspartner skulle börja begränsa eller på andra sätt förhindra eller fördyra internationell handel. Vi förordar i princip att Sverige för en frihandelsvänlig linje både som nation och inom Europeiska unionen.

Som medlemsland i EU är vi en del av den inre marknaden. Vi är dock i vissa avseenden kritiska till EU-medlemskapet. Men även om villkoren för ett EU-medlemskap bör diskuteras i framtiden ser vi ändå att Sverige kommer att förbli en del av EU:s inre marknad i likhet med Norge och Island.

Sverige som nation måste hela tiden utveckla rätt förutsättningar för att vara ett attraktivt land för industriföretag. Sverigedemokraterna vill verka

för sund konkurrens och därmed icke snedvridande regler både nationellt och globalt. Vi anser inte att stora exportnationer och ekonomiskt tunga nationer ska agera protektionistiskt och ge marknadsstöd och snedvridande subventioner till sin egen industri.

Sverigedemokraterna ser positivt på svensk konkurrenskraft och avser att fortsatt stärka den svenska industrins exportmöjligheter genom goda handelsrelationer och världsledande produkter, särskilt gällande högteknologiska produkter högt upp i värdekedjan.

Herr talman! Sverigedemokraterna är generellt positiva till handelsavtalet mellan EU och USA, det så kallade TTIP-avtalet. Vi tror att detta kommer att stärka den svenska industrin genom borttagande av både tariffära och icke-tariffära handelshinder, men även genom att förebygga tillkomsten av nya handelshinder.

Sverigedemokraterna ser positivt på USA:s uttalade indikationer om transparens, deltagande och ansvarstagande. Vår förhoppning är att framtagna standardiseringar styr mot redan befintliga handelsmekanismer i WTO:s avtal. Avtalet innehåller dock väldigt många faktorer, och komplexiteten är påtaglig när det gäller det tekniska och de icke-tariffära regelhindren.

Sverigedemokraterna ser vikten av att hellre se över de områden som har störst möjlighet till regelsamarbete än att försöka hitta gemensamma nämnare för alla sektorer. Dessutom behövs en förståelse för att vissa regelverk är svåra att samköra på grund av olika myndighetsstrukturer samt olika produktregelverk. Vi anser att en gemensam minsta nämnare gällande de olika sektorerna ska generera avkastning, ökad marknadsintegration och i viss mån skydd av nationella intressen samt att handelsrelationer med tredjeland inte får försämrats.

Gällande utfallet i de olika sektorerna vill vi poängtera att redan framtagna prognoser är just generella uppskattningar. Rapporter som visar vilka sektorer eller olika regioner som gynnas av handelsavtalet är osäkra. Även om vår generella uppfattning är att avtalet i sin helhet är positivt gällande industrins exportmöjligheter vill vi flagga för vissa klausuler i avtalet. Sverigedemokraterna anser att tvistlösningsklausulen ISDS ska tas i största beaktning gällande hur den kommer att utformas i det slutgiltiga avtalet. En tvistlösningsklausul av ren Naftamodell är något som Sverigedemokraterna inte kan ställa sig bakom.

Vi ser brister med dagens traditionella bistånd. Det riskerar att försätta länder i bidragsberoende trots att många utvecklingsländer, särskilt i Afrika, har växande marknader. För att lyfta dessa länder långsiktigt och för att bidragsberoendet ska upphöra behövs också hjälp till självhjälp genom företagande och handel. Sverigedemokraterna vill hjälpa svenska företag att investera mer i utvecklingsländerna. Fler företag och ökat entreprenörskap leder till fler arbetstillfällen och ökade skatteintäkter för biståndsländerna.

Vi vill också främja många små entreprenörer i utvecklingsländer. Det gäller inte minst kvinnor, som det är viktigt att stödja med exempelvis utbildning och mikrolån. Det finns redan i dag exempel på verksamheter som stöder företagsamhet, bland andra Swedfund, Business Sweden, Exportkreditnämnden och Svenska institutet. Detta är något vi vill prioritera och vidareutveckla till ett eget område som vi kallar utvecklingshandel. Att

knyta handel och bistånd närmare varandra är någonting som Nederländerna redan har genomfört.

Prot. 2015/16:65
10 februari

Handelspolitik

Anf. 82 PETER HELANDER (C):

Herr talman! Fri handel och fri rörlighet är en självklar del i den ekonomiska tillväxten i en värld som vill utvecklas och se växande ekonomier och minskande fattigdom. Det kommer mycket gott ur öppna gränser och fri rörlighet, och det är någonting som vi i Centerpartiet vill stärka och se mer av. Ur öppenhet för människor, idéer och varor föds nytt välstånd. Goda och stabila ekonomier skapas genom fri konkurrens, fri handel och stabila spelregler.

För ett exportberoende land som Sverige går det inte att försumma handelns stora betydelse för vårt lands välfärd och vår starka ekonomi. Export av varor, teknik och kunskaper är helt avgörande för Sveriges framtid. Som ett litet land och en liten ekonomi är vi också oerhört importberoende. Tack vare en fungerande handel får vi i Sverige tillgång till teknik och varor som vi inte själva förmår att producera.

Eftersom vi är ett handelsberoende land är det av största vikt att vi inte blir mätta och nöjda. Därför är det viktigt att den svenska näringspolitiken skapar rätt förutsättningar för innovation, utveckling, etablering och export.

För att Sverige ska bli än mer konkurrenskraftigt när det gäller såväl att starta företag som att locka utländska investeringar krävs politiska beslut som minskar kostnaderna för företagen – inte tvärtom. För Centerpartiet är detta en riktning som är ständigt närvarande i vår politik. En ambitiös politik för företagande, entreprenörskap och innovationer är en förutsättning för att skapa jobb.

Den regering vi nu har i Sverige har en vilja och lägger fram sina fina ord, men saknar konkret politik som stärker handeln och näringslivet. Den nyligen presenterade nyindustrialiseringsstrategin är återigen en fluffig strategi som kan adderas till raden av så kallade offensiva satsningar som regeringen har presenterat. Det är satsningar som inte gör någon skillnad i praktiken. Bakom dessa satsningar döljer sig den verkliga politiken, vilket syns i regeringens stora skatthöjningar på jobb och företagande som är direkt skadliga för svensk industri.

Jag skulle dock vilja ta tillfället i akt att berömma regeringen för en sak: Det är bra att man lyfter fram skogens viktiga roll i Sverige och omställningen till en biobaserad samhällsekonomi. Centerpartiet har länge lyft fram skogens roll, och det är bra att regeringen också ser värdet av detta. Men även här måste regeringen konkretisera förslag för att vi inte ska tappa tempo i omställningsarbetet.

Herr talman! För mig råder det ingen tvekan om handelns positiva effekter på sysselsättning och en starkare ekonomi. Det är uppenbart. Men det finns också andra aspekter av handelsutbyte, som jag vill ägna några minuter åt.

År 2015 var på många sätt ett viktigt år för det globala klimatet. Världens länder lyckades enas om ett nytt globalt klimatavtal, och nu är det upp till alla världens länder att agera utifrån detta.

Fattigdomen i många länder är fortfarande ett av världens största problem. Men tack vare frihandel och växande öppenhet i världsekonomin har många länder i framför allt Asien, men även Afrika, fått ekonomisk tillväxt

och spridning av välstånd. Om klimatförändringarna fortsätter kan dock denna ekonomiska utveckling stagnera på grund av översvämningar, torka, jordförstöring, vattenbrist, flyktingströmmar och andra konflikter som kan uppstå.

Ett av hindren för många fattiga länders ekonomiska utveckling är dumpningen av världsmarknadspriserna på livsmedel på grund av att andra länder har statligt subventionerade produktionsstöd. Alltför låga priser har gjort det svårt att investera i moderna jordbruksmetoder, och fattiga länders kapacitet att producera livsmedel och biomassa har därmed inte tagits till vara.

Herr talman! EU är världens största integrerade marknad. Den ökade rörligheten för varor, tjänster, människor och kapital som har möjliggjort tillväxten och jobbskapandet i EU har varit fantastisk. EU och dess medlemsländer står dock inför stora utmaningar. Många medlemsländer brottas med svaga statsfinanser, hög arbetslöshet och låg tillväxt. För att säkerställa unionens långsiktiga överlevnad krävs mer av det som en gång gjorde medlemsländerna starka: handel och öppenhet.

Centerpartiet vill öppna den inre marknaden ytterligare, särskilt när det gäller inrättande av en digital inre marknad med stark nätneutralitet. EU måste också öppna sig mer mot omvärlden och aktivt arbeta för att upprätta fler globala frihandelsavtal.

I många fattiga länder är miljökraven på såväl industri som jordbruk, gruvidrift och andra aktiviteter mycket lågt ställda och utsätter arbetarna, lokalbefolkningen och världssamfundet för stora risker. Vissa verksamheter är så riskfyllda att de inte borde bedrivas, då skadorna av dem är oåterkalleliga. Det handlar inte bara om klimat, markförstöring, utarmning av ekosystem och spridning av miljögifter utan även om utveckling av bakteriell resistens mot läkemedel och antibiotika.

Därför är det en viktig del av frihandeln att offentliga och privata upphandlare höjer sina miljökrav och stöder statsmakterna i utvecklingsländer med att bygga upp miljölagstiftning och tillsynsmyndigheter. Svenska företag kan genom sina investeringar, sin teknik och sitt kunnande ställa krav som bidrar till en hållbar utveckling.

Herr talman! Just nu förhandlas frihandelsavtalet mellan EU och USA, där syftet är att fördjupa det ekonomiska samarbetet mellan dessa två regioner. Centerpartiet är tydligt med att Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal mellan EU och Förenta staterna.

Jag kan rada upp flera fördelar med TTIP. Det främsta syftet är att det ska stimulera både EU:s och USA:s ekonomier genom ökad handel med varor och tjänster och ökade investeringar. Men jag vill också passa på att lyfta fram vikten av ett väl fungerande skydd för miljö, hälsa och djur. USA och EU har till exempel olika kemikalielagstiftningar, och det finns stora skillnader när det gäller reglerna för antibiotikaanvändning. I USA används hormonpreparat och antibiotika för att snabba på och stimulera tillväxt hos djuren. För att vi ska kunna bibehålla sund och säker mat, god miljö och djuretik är det viktigt att den överanvändning av hormoner och antibiotika som finns i USA inte försvagar och luckrar upp reglerna inom EU.

Det är viktigt att framhålla att oavsett med vilken region ett frihandelsavtal förhandlas ska det inte leda till sänkta nivåer vad gäller hälsa, miljö-

och djurskydd och säkerhet. På samma sätt som i dag ska konsumenter och medborgare på båda sidor Atlanten känna sig helt trygga när de väljer varor och tjänster. Frihandel ger konsumenter ökat utbud och lägre priser. Vi i Centerpartiet är övertygade om att frihandel går att förena med ett starkt miljö- och djurskydd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 83 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! I debatten om svensk handelspolitik går vågorna höga nu för tiden, som vi har hört i dag. På ena sidan står Vänsterpartiet upp för en transparent, öppen och rättvis handelspolitik, och på andra sidan, uppfattar jag det som, står Moderaterna som vill ha maximal frihandel, framför allt för storföretagen, som jag tolkar det. Däremellan kan vi rita in de andra partierna i Sverige på en skala. Men frågan är inte längre om man är för eller emot frihandel. Nej, enligt mig handlar frågan om vilken sorts frihandel vi vill ha.

En stor del av debatten handlar om risken för att expropriering av ett företags resurser och tillgångar sker från statens sida. Historiskt sett har det handlat om oron för direkt expropriering, men de senaste årens ISDS-stämningar har handlat om så kallad indirekt expropriering. Direkt expropriering innebär att staten går in och beslagtar privat egendom. Indirekt expropriering innebär att investeraren förblir ägare men att värdet på investeringen, till följd av olika statliga åtgärder, sjunker eller helt försvinner.

Hur begreppet ska tolkas är emellertid omstritt, och det är inte alltid tydligt i vilka fall det rör sig om indirekt expropriering eller statliga åtgärder där företagen inte har rätt till ersättning. Det finns stöd för att investerare ska ha rätt till ersättning för indirekt expropriering både i svensk lagstiftning och i Europakonventionen, men de kommande handelsavtalen innebär att denna rätt till ersättning vid indirekt expropriering stärks. Det kan innebära att staten blir skadeståndsskyldig oftare.

Statliga svenska Vattenfall är inblandat i en sådan tvist. De stämde Tyskland första gången för ett fall som rörde Hamburg och stadens beslut att införa striktare miljökrav på kolkraftverket Moorburg som Vattenfall äger. Fallet slutade med förlikning. Hamburg tvingades dra tillbaka en hel del av sina miljökrav. Men historien slutar inte där. Nu har EU-kommissionen dragit Tyskland inför EU-domstolen för att man inte följde EU:s miljölagstiftning när man gjorde förlikningen med Vattenfall. EU-kommissionen anser nämligen att Tyskland och Vattenfall inte har gjort tillräckligt för att minimera kolkraftverkets negativa effekter på fisklivet i floden Elbe, som kraftverket hämtar sitt kylvatten från.

Detta visar att stämning om indirekt expropriering riskerar att sänka miljökrav och inte följa gällande miljölagstiftning. Därför borde regeringen uppdra åt lämpliga myndigheter att genomföra en strategisk miljökonsekvensanalys av stora handelsavtal såsom CETA, som vi hörde Carl Schlyter tala om förut, och TTIP. Ambitionen i dessa nya handelsavtal är betydligt större i än de tunna, traditionella handelsavtalen med till exempel Indien. CETA-avtalet med Kanada innehåller dessutom många detaljer som är viktiga att studera.

För första gången finns dessutom marknadstillträden beskrivna som så kallade negativlistor, det vill säga att allt per automatik är öppet för konkurrens om det inte finns undantaget i förväg i en definierad lista. Detta skiljer sig från tidigare frihandelsavtal där man i stället anger vad som är öppet för konkurrens, och om någon ny sektor eller tjänst tillkommer som aldrig tidigare funnits i vårt samhälle är det möjligt att reglera den eller avreglera den efter statens eget önskemål.

Vänsterpartiet menar att TTIP-avtalet som förhandlas mellan EU och USA med nuvarande innehåll kan få stora negativa konsekvenser. Vi anser att det vore bättre att försöka lösa de enkla handelshinder som finns, som ett fåtal omotiverade tullar och vissa regelskillnader, i stället för att sjösätta det jättelika avregleringsavtal som TTIP de facto är.

Avtalets innehåll och de negativa effekter det kan medföra på en mängd områden gör att jag uppmanar regeringen att verka för att EU ska lämna TTIP-förhandlingarna.

En central aspekt av förhandlingarna kring TTIP rör samarbete om regleringar, kommande lagstiftning och standarder. EU-kommissionen vill därför upprätta ett så kallat regulativt samarbetsorgan. Det regulativa samarbetsorganet ska bestå av företrädare för EU:s och USA:s tillsynsmyndigheter och fungera som ett forum för samarbete kring nya regler och översyn av redan befintliga regler. I processen ska olika intressenter, så kallade stakeholders, konsulteras, däribland storföretag och företag.

Förebilden för EU-kommissionens förslag till ett regulativt samarbetsorgan finns i USA och heter Office of Information and Regulatory Affairs, OIRA. Det är en enhet som lyder under Vita huset. OIRA inrättades 1980 och har till uppgift att granska lagar och regler innan de implementeras. En rapport från Center for Progressive Reform visar att storföretagens lobbyister regelbundet använder OIRA för att påverka lagstiftning och regelverk i företagsvänlig riktning. Vid upprepade tillfällen har man stoppat progressiv lagstiftning, framför allt inom miljö-, arbetsmiljö- och hälsoområdet.

Enligt kommissionen ska näringslivet redan när en ny lag eller reglering förbereds informeras så att man kan ge förslag på utformning. Om ett företag är missnöjt med effekterna av ett förslag måste den beslutande myndigheten gå med på en dialog med det berörda företaget. Om exempelvis kemikalieindustrin tidigt indikerar att en ny regel kan vara till problem kan den försöka stoppa eller påverka regeln redan på planeringsstadiet.

Nya lagar och regler ska alltid genomgå en konsekvensanalys för att visa hur de påverkar handeln. Alla eventuella handels- eller investeringshinder måste redovisas. Exempel på sådana hinder kan vara strängare miljölagstiftning eller försvar av arbetsrättsliga principer. Näringslivet kan sedan använda samma konsekvensanalyser för att i en överklagan peka på olika handelshinder.

EU-kommissionens förslag om regulativt samarbete innebär att all lagstiftning som näringslivet anser går emot deras intressen kommer att försvåras, förhalas eller till och med stoppas. Om förslaget blir verklighet får företagen stor makt över utformningen av regler, standarder och lagar i såväl EU som USA.

Ett annat avtal, som vi inte har lyft fram så mycket i dag, är det internationella avtalet om handel med tjänster, TISA. Det tog fart under 2013 och pågår fortfarande. Förhandlingarna omfattar i dag 23 parter varav EU är en. I förhandlingarna representerar EU samtliga medlemsstater. Sammantaget omfattar TISA-förhandlingarna mer än 50 länder. Dessa länder står för närmare 70 procent av all handel med tjänster i världen.

Syftet med TISA-avtalet är att minska regleringen och öka privatiseringen av handeln med tjänster. Avtalet omfattar alla tjänster utom flygtransporter och tjänster i statlig verksamhet som polis, militär, domstolar och övrig myndighetsutövning. Målet är att så många tjänsteområden som möjligt ska omfattas av förhandlingarna. I avtalet ingår bland annat den så kallade Ratchetklausulen som innebär att tjänster som en gång privatiserats inte på nytt kan regleras eller göras offentliga igen.

TISA-förhandlingarna inleddes i tysthet och under stor sekretess. Men en läcka via Wikileaks avslöjade att utkastet till TISA-avtalet ska hållas hemliga inte bara under pågående förhandlingar utan även fem år efter att avtalet har undertecknats.

I takt med den växande kritiken från medborgare, fackföreningar och andra sociala rörelser har EU-kommissionen offentliggjort information om avtalet, däribland kommissionens förslag till innehåll.

TISA-förhandlingarna sker vid sidan om de multilaterala förhandlingarna i WTO och stänger därmed ute flera av de stora och snabbt växande tillväxtekonomierna som Brasilien, Kina, Indien och Sydafrika. Därmed kan avtalet leda till fortsatt obalans i världen mellan rika stater i nord och fattigare stater i syd.

Vänsterpartiet är kritiskt till TISA-förhandlingarna. Om avtalet blir verklighet kommer det att öka de globala storföretagens kontroll över offentliga tjänster och därmed hindra nationella regeringars möjlighet till reglering och gemensamt ägande. Avtalet väntas även minska regeringarnas möjligheter att verka för sociala, ekonomiska och miljörelaterade mål, och det riskerar att försvåra nödvändig reglering av finanssektorn och kan bli en katastrof för klimatarbetet. Jag ser därför med stor oro på de följder som ett eventuellt avtal kan få för Sverige, EU och omvärlden.

Mot bakgrund av de stora negativa konsekvenser som TISA-avtalet kan innebära borde den svenska regeringen verka för att EU ska lämna TISA-förhandlingarna.

Utvecklingsländer behöver få tillgång till modern miljöteknik för att kunna bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas. Vänsterpartiet anser att tekniköverföringen skulle gynnas genom en förändrad patentlagstiftning. Innovationer inom förnybar teknik, jordbruk och datamodulering i syfte att förutsäga väder finns ofta koncentrerade hos företag i den rika världen. När utvecklingsländer i dag vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, till exempel genom att bygga vindkraftverk, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. Utvecklingsländerna har i dag helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken och tvingas därför ofta till gammal teknik.

Vänsterpartiet anser därför att riksdagen ska uppmana regeringen att i internationella klimatförhandlingar verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner redan har fått.

Framsteg har gjorts inom ramen för klimatförhandlingarna i Paris. Dessa framsteg är viktiga, men enligt min uppfattning är de otillräckliga för att lösa problemet med en ineffektiv och dyr tekniköverföring till fattiga länder. Avtalstexten nämner inget om att undanröja det mest centrala hindret för tekniköverföringen, det vill säga patent och immaterialrätt. I stället förlitar parterna sig endast på goda intentioner och teknikcentret i Köpenhamn. Det håller inte. När det gäller finansiering finns det ingen konkret siffra angiven i själva avtalstexten, och de 100 miljarder dollar per år som nämns i klimatavtalet är därmed inte folkrättsligt bindande.

Vi har flera reservationer på det här området, men jag vill yrka bifall till reservationerna 4 och 7.

Anf. 84 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Det var intressanta ord som man fick höra: expropriering, lämna förhandlingar, begränsa. Dessa ord hör man i en debatt i Sveriges riksdag när vi talar om hur handeln ska kunna utvecklas, hur handeln ska kunna vara en möjlighet för Sverige att växa, skapa fler jobb, öka välförhållandet och bidra till att bygga vidare på den svenska välfärden.

Det är oerhört viktigt att handelsavtalet med USA genomförs. Vi ska komma ihåg en sak: USA är ett av världens mest protektionistiska länder. Där månar man om sina gränser så mycket att det blir höga tullar på produkter som importeras till USA. Man har kvotbegränsningar och standarder som gör det svårt, näst intill omöjligt, för mindre företag som producerar till exempel garagedörrar att komma in på den marknaden.

Därför är det bra att EU och USA skapar ett frihandelsavtal där man river kvotgränser, sänker tullar och där man skapar gemensamma standarder så att det blir möjligt för fler att komma in på den marknaden.

Jag vill fråga Håkan Svenneling: Varför nämner Vänsterpartiet aldrig i handelsdiskussioner protektionism som något hot, som någonting som är dåligt? Varför nämner ni aldrig att handel kan vara ett redskap för att skapa fred? Som jag nämnde i mitt anförande finns det ju forskning som visar att handel har en fredsbevarande funktion. Varför nämner ni aldrig det? Varför ser ni bara åskvädret som vankas i skyn?

Anf. 85 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Att USA är ett viktigt exportland för Sverige är jag och Hans Rothenberg helt överens om. USA är topp fem i svensk export. Det gör att vi tycker att det är viktigt att man kommer till rätta med de handels hinder som finns mellan Sverige, EU och USA. Man bör verkligen ta tag i de problem som finns och se om det går att hitta bra och lämpliga lösningar så att små och medelstora företag skulle kunna exportera till den amerikanska marknaden och vice versa amerikanska företag exportera till Sverige.

Men det är långt ifrån att sjösätta ett jättelikt avregleringsavtal som TTIP de facto är och som innebär att storföretag kan ifrågasätta alla regler kring miljölagstiftning, arbetsrätt och annat. Det är jag inte beredd att göra.

Det finns exempel inom det amerikanska avtalet Nafta. USA har nu blivit stämt därför att president Obama har beslutat att Keystone XL – den stora oljeledningen som skulle gå genom hela USA – ska stoppas eftersom han har skrivit under klimatavtalet i Paris. Obama säger: Vi kan inte nå våra klimatambitioner om vi samtidigt tillåter oljeledningen. Då åker han

direkt på en stämning. Advokater och jurister är efter honom för att stämna USA för att man har klimatambitioner. Så vill jag inte ha det.

Jag ser med oro på protektionism och på en del länder som betar sig dåligt på marknader runt om i världen. Svenska företag får möta osjysta villkor. Det gäller att vi står upp för svenska värderingar och ser till att frihandel ska råda. Men det gör man inte när man lämnar över makten till storföretagen.

Det finns positiva delar med handel, och jag tror att det på lång sikt kan leda till fred. Men jag är nog inte riktigt så positiv som Hans Rothenberg med att det per automatik ger fred. Där ser jag till exempel EU:s ökade närmande till Iran. Det är en viktig fråga som man bör ta tag i när det gäller mänskliga rättigheter.

Anf. 86 HANS ROTHENBERG (M) replik:

Herr talman! Då var det väl tur att Håkan Svenneling inte föddes hundra år tidigare än vad han gjorde. Då rådde det minsann inte fred i världen. Då var handeln begränsad, och det var en mycket oroligare värld än den som vi i dag lever i.

Jag noterar att Håkan Svenneling sa i sin replik att man skulle kunna lösa några enkla handelshinder med USA. Vad är det för enkla handelshinder? Jo, det är tullar, kvoter och standarder. Det är ju det som hela det här frihandelsavtalet handlar om. Men Håkan Svenneling och Vänsterpartiet vill att EU ska lämna bordet och inte diskutera detta. Kvar kommer det att finnas höga tullar, kvoter och standardbegränsningar. Det kommer inte att finnas några möjligheter att diskutera arbetsrätten.

Många svenska företag är ute i världen och utgör goda exempel. Näringsutskottet var i Sydkorea för inte så länge sedan och såg hur ett av de större svenska företagen var ett föredöme och erbjöd goda arbetsvillkor och föräldraledighet. Detta lämnar man helt utan möjlighet att påverka. Det går inte heller att föra fram konsumenträttsaspekter. Det är ju detta som ett frihandelsavtal innebär.

Och jag vill säga till denna kammare, till herr talmannen och till alla som följer debatten att Sverige kan vara en del av EU och få möjlighet att öppna upp sin marknad mot världens näst största ekonomi, USA. USA får då möjlighet att utan begränsningar handla med EU, och det kan vi få ut fördelar av. Det är någonting som bygger vår framtida välfärd, vårt välstånd och som vi behöver utveckla.

Jag tycker att det är tråkigt att Vänsterpartiet alltid bara ser begränsningar. Varför är ni så rädda för handel?

Anf. 87 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag är absolut inte rädd för handel. Jag har sagt i tidigare debatter att jag gärna skulle köpa mina Converse skor billigare i Sverige jämfört med vad de kostar i dag på grund av tullar. Det är helt orimligt att produkter som i dag är konkurrensutsatta och säljs i så stora delar av världen inte har lägre tullar när man i så stor utsträckning skickar dem mellan Europa och USA.

Men skillnaden med TTIP är att man också inför ett regulativt samarbete. Till och med innan Kemikalieinspektionen ska lägga fram ett förslag till oss politiker ska amerikanska företag ha möjlighet att påverka den lagstiftningen. Om vi skulle lagstifta om någonting här i Sverige som skulle

vara bra för miljön, arbetsrätten eller till och med säga nej till en oljeledning som Obama har gjort, då riskerar vi att bli stämda som stat.

Sverige har aldrig blivit stämt, men vi har varit inblandade i alldeles för många stämningar när det gäller statliga företag, till exempel Vattenfall. Jag är inte beredd att det ska vara så i framtiden.

Hans Rothenberg målar upp en bild av att handeln har lett till att vi i princip har fred i hela världen. Det känns lite apart att använda sig av den typen av ingång i debatten när vi ser vad som händer runt om i världen. Det är riktigt att demokratiska stater inte öppnar krig med varandra. Det är väldigt ovanligt, det måste jag ge Hans Rothenberg rätt i.

Men vi ser ju att konfliktnivån har ökat i världen. Framför allt finns det stora flyktingströmmar. Om man hela tiden tror att det är handel som kommer att lösa alla problem, då borde mänskliga rättigheter i Kina vara införda för länge sedan. Det handelsutbyte som vi har med Kina i dag är mångt större än när jag föddes.

När vi ökar handeln med Iran som inte respekterar mänskliga rättigheter, som avrättar fackföreningsledare bara för att vi vill att de inte ska bygga kärnvapen, då är det tveksamt om vi bidrar till en bättre värld. Då säger vi också till Iran: Visst, ni skaffar inte kärnvapen, men det är helt okej att ni avrättar fackföreningsledare.

Det är en sådan handel som jag är orolig för, när man inte ser till vad som är bäst för mänskliga rättigheter och en god miljö.

Anf. 88 SAID ABDU (L):

Herr talman! För Liberalerna utgör en internationell marknad och frihandel samhällets grundstenar. Därför vill vi se mer frihandel och mindre protektionism i Sverige, i Europa och i världen.

I min tidigare roll som företagare var jag väl bekant med hur hämmande export- och import hinder kan vara, hur dessa hinder kan innebära den avgörande skillnaden mellan framgång och fiasko för ett företag. Att vårt land står för en öppen och investeringsvänlig företagarkultur är nödvändigt för att trygga vår tillväxt och därmed se till att vi även i framtiden klarar av våra åtaganden för en gemensam välfärd. Ett öppet företagsklimat länder emellan är således en fundamental faktor för framtidens jobb och framtidens välfärd.

Herr talman! Sverige är ett litet land i en stor värld. Vi byggde landet starkt under 1800-talet och 1900-talet tack vare en varierad tillverkningsindustri, en industri som fortfarande frodas i många delar av vårt land, inte minst hemma i Trollhättan.

Trots denna stolta och starka exportsektor är vi i många avseenden beroende av import, inte bara för konsumtion utan även för att förse exportindustrin med råvaror och komponenter. Vår export och import är nära sammanlänkade, och för att försäkra oss om tillväxt och välstånd är det viktigt att vi kan importera de varor och tjänster som vi behöver. Lika viktigt är det att nya näringsars digitala och klimatsmarta produkter och tjänster kan exporteras utan att innovationskraften och jobbskapandet kvävs av internationella handelshinder.

Frihandel främjar i de flesta sammanhang båda parterna och inte ensidigt den starkare partnern. Den internationella handelns förmåga att skapa tillväxt även i de så kallade utvecklingsländerna, det vill säga mindre

välutvecklade länder, får därför inte underskattas. Den tillväxt vi sett i Östeuropa sedan EU:s utvidgning är ett lysande exempel på hur slopade tullar och fri rörlighet för kapital och framför allt för individer skapar välstånd även i länder som tidigare plågats av låg tillväxt och fattigdom. För att öka integrationen i EU och vidareutveckla vår egen ekonomi och de andra medlemsländernas ekonomier bör den inre marknaden främjas och ytterligare stärkas, så att vi möter framtiden tillsammans.

Herr talman! Liberaliseringen av utvecklingsländernas ekonomier ökar inte bara välståndet i respektive land utan ger även enskilda individer större möjligheter till utveckling och självförverkligande, vilket är det centrala för oss liberaler. Alla människor ska ha möjligheten att utveckla sin fulla potential och inte hindras och begränsas av statliga eller mellanstatliga ingripanden. Att riva hinder i världshandeln är alltså inte bara av intresse för Sverige och Europa, utan även för de länder och individer som ännu inte lever i det välstånd som den liberala marknaden har skapat hos oss.

Det är därför Sverige måste vara en stark röst för en liberal handelspolitik och driva frågor i WTO och andra handelsorgan för att främja denna inriktning gentemot de nationalistiska och protektionistiska strömningar som just nu florerar i världspolitiken. Ett frihandelsavtal med USA är ett steg i rätt riktning. Sverige bör därför fortsätta att vara pådrivande inom EU för att EU omgående ska ingå detta avtal, som förenklar handelsutbytet över Atlanten och ökar den europeiska integrationen med världens största ekonomi. Samtidigt som vi liberaler är mycket positiva till TTIP ser vi vikten av att avtalet utformas med omsorg, så att det inte begränsar demokratiskt fattade beslut.

De senaste 100 åren har protektionismen här hemma och i världen minskat markant och välståndet ökat dramatiskt. Däremellan finns ett otvivelaktigt samband, som jag tror stavas frihandel och liberalism. Av detta behöver Sverige, Europa och världen mer, inte mindre.

Herr talman! Vi står fortfarande bakom samtliga alliansgemensamma reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 89 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Förra veckan röstade Europaparlamentet om vilken inriktning man ville se på EU:s förhandlingar om tjänstehandelsavtalet TISA. Ställningstagandet är ett sätt för Europaparlamentet att påverka EU, så att utfallet blir så nära det som Europaparlamentet vill se. Man ska sedan godkänna det färdigförhandlade handelsavtalet eller förkasta det. Det var ganska många delomröstningar, och de var ganska jämna. Det skilde flera gånger bara några få röster.

En av omröstningarna handlade om att alla parter i TISA-avtalet, som innefattar 50 olika länder runt om i världen, skulle ratificera FN-organet ILO:s åtta konventioner om rätten till en bra arbetsmiljö, bland annat rätten att teckna kollektivavtal. Liberalernas representant i Europaparlamentet Jasenko Selimović röstade nej till förslaget om ILO-konventioner som standard. Min fråga är: Varför är Liberalerna emot att människor ska ha en bra arbetsmiljö?

Anf. 90 SAID ABDU (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Håkan för frågan. Tyvärr har jag ingen större kunskap om kontexten eller bakgrunden till att Jasenko röstade på det sätt han gjorde, inte heller om betänkandet som sådant.

Det jag anser bekymmersamt är de åsikter som Håkan och hans parti företräder gällande handel och protektionism i dessa sammanhang. Precis som min företrädare var inne på kan de inte se fördelarna med ett transatlantiskt handelsavtal utan vill motverka det.

Tyvärr kan jag alltså inte besvara frågan.

Anf. 91 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Som tur var vann inte Liberalerna. Förslaget om att ILO-konventioner ska gälla för alla parter i TISA-förhandlingarna och att man ska ratificera ILO-konventioner vann med knappa tre röster i Europaparlamentet. Nu får vi hoppas att EU-kommissionen lyssnar till det här förslaget och att man på ett bättre sätt jobbar för att fackliga rättigheter och arbetsmiljörättigheter ska vara en del av handelsavtalen. Det är väldigt viktigt för mig. Mycket av den kritik jag för fram i den här debatten handlar om att man inte respekterar den här typen av konventioner i de förhandlingar som förs. Jag tycker att Liberalerna borde fundera på varför man inte vill värna arbetsmiljön för människor i 70 procent av alla länder i världen som handlar inom det här avtalet utan i stället röstar nej till den här typen av förslag.

Anf. 92 SAID ABDU (L) replik:

Herr talman! Jag kan förtydliga att vi givetvis står bakom arbetsrätten och att de sociala villkoren upprätthålls för arbetare runt om på vår planet. Detta har vi försökt främja även i vårt betänkande och i de svar vi har gett. Hur man sedan utformar det kan se olika ut beroende på vilken kontext och vilket land det gäller och vilket perspektiv man ser det ur.

Anf. 93 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Målet för handelspolitiken ska och bör vara att uppnå så hög grad av frihandel som möjligt. Varje person och varje enskilt företag måste kunna köpa varor varifrån de önskar. Tydliga och klara regler ska finnas, så att man vet att man gör rätt.

Man kan välja att se saker i stora linjer eller i små linjer. Jag väljer allt som oftast att försöka se saker i det lilla, för det som fungerar i det lilla brukar även fungera i det stora.

Möjligheten för företag och privatpersoner att handla är väldigt begränsad vad gäller både försäljning och inköp. Den är begränsad på det sättet att det inte är små berg man ska ta sig över för att vara säker på att man gjort rätt och att allting gått rätt till, utan det är ganska stora berg.

Jag driver ett e-handelsföretag, som i den bästa av världar köper alla sina varor inom Sverige och säljer dem inom Sverige, vilket är enklast för mig och inte innebär några krångligheter. Den bästa av världar, säger jag, för det är det som är enklast för mig som företagare. Detta är våra system byggda för. Men att inköpa varor från EU:s inre marknad för att sedan sälja dem inom Sveriges gränser ökar en företagares svårigheter med att se till att alla skatter och alla tillstånd är på rätt ställe.

Allteftersom ett företag utvecklas uppstår behov av olika leverantörer och olika marknader, och då uppstår också nya problem. Snart står man där och köper varor från övriga världen och försöker sälja dessa inom EU:s gränser. Jag kan utan att överdriva säga att det är ett tålmodigt arbete som ligger bakom att ett företag utvecklas så långt. Det är inte mänskligt vad för problem som kan skapas. Jag uppmanar ledamöterna att skriva ned på ett papper vilka problem de tror kan uppstå för ett företag som vill bedriva handel inom EU och göra inköp från resten av världen. Jag är övertygad om att jag kan göra den listan dubbelt så lång. Numera skapar man både adresser och bankkonton runt om i Europa för att få det att fungera så smidigt som möjligt, göra så rätt som möjligt för alla parter och få alla de tillstånd som behövs.

Jag tror att alla de berg som ska bestigas för att man ska kunna göra detta gör att människor avstår från att driva företag. Jag tror att man lägger ned på grund av detta, inte för att företagen går dåligt utan för att det är krångligt och för att vi har sådana hinder när det gäller handel.

Vi vet att de växande företagen skapar de nya jobben. Vi vet att vår framtid med låg arbetslöshet finns i händerna på människor som faktiskt har tid, kraft och mod att skapa nya växande företag. Kan vi då hjälpa till att riva de hinder som finns mellan länder och ge dessa företagare allt mindre berg att bestiga innan de får göra det som de önskar, det vill säga sälja sina varor och försöka driva ett företag som går med vinst?

Vi kristdemokrater kan inte se någon annan väg än att vi som nation driver på så att det skapas en effektiv inre marknad, en öppen handelspolitik inom EU, ett förstärkt multilateralt handelssystem inom WTO och ett ökat handelsutbyte mellan Sverige och andra länder samt att utländska investeringar i Sverige ökar.

EU gör nu ett gediget arbete inom ramen för BEPS, så att skattebaserna för europeiska länder kan skyddas. Och reglerna inom EU när det gäller skatteområdet ska så långt som möjligt harmoniseras för att undvika skatteflykt. Det är en åtgärd som jag givetvis välkomnar. Det handlar om att konkurrensvillkoren på det skattemässiga området blir så jämförbara som möjligt. De som gör rätt för sig och följer de intentioner som finns i skattelagstiftningarna ska kunna känna sig någorlunda säkra på att ingen annan får en konkurrensfördel på grund av aggressiv skatteplanering.

Dessa regler tas nu fram i relativt stor enighet och i en takt som gör att vi som lagstiftare kan känna oss lite oroliga. Det finns även en stark entusiasm kring dessa regler som gör att man skyddar sina egna skattebaser och får ordning och reda i systemen inom EU så långt som möjligt. Detta arbete fortsätter ut i OECD, och det ser ut att gå rätt hyfsat där med.

Jag menar att man med samma iver och entusiasm borde ta sig an företags och människors möjlighet att bedriva handel med varandra. Så många hinder som möjligt måste tas bort, och förutsägbara spelregler som syftar till att främja handel ska inrättas. De positiva glasögonen borde vara på.

Vi ser positivt på att regeringen ska främja en fri och rättvis världshandel. Vi ser även med tillförsikt på att regeringen kommer att verka för att handelshinder rivs samtidigt som man ska värna miljön, löntagarnas intressen, människors hälsa och demokrati.

Det transatlantiska partnerskapet för handel och investeringar är ett handels- och investeringsavtal som EU håller på att förhandla fram med USA – EU:s största exportmarknad. Tullar, byråkrati och restriktioner när det gäller investeringar på båda sidor av Atlanten kan göra det svårt att köpa och sälja varor och tjänster. Undanröjer man dessa hinder för handeln mellan EU och USA skulle det stimulera tillväxten, skapa arbetstillfällen och medföra ökad valfrihet och lägre priser för oss som konsumenter. Vi är övertygade om att detta skulle skapa jobb inom EU som helhet.

Handel skapar jobb, tillväxt och välstånd i Sverige och i andra länder. För att jobben ska bli fler i Sverige måste Sverige förbli öppet mot omvärlden. All form av protektionism måste motverkas. Det är viktigt, inte minst med anledning av att vi i Sverige har många människor som står utanför arbetsmarknaden och är i stort behov av jobb. Vi ser också att sedan 2008 och finanskrisen har antalet nya handelshinder ökat i världen. Mellan 2008 och 2015 införde till exempel G20-länderna totalt 1 360 nya restriktioner medan bara 329 avlägsnades. Detta riskerar att skada inte bara unionens handelsutveckling utan även Sveriges. Därför måste Sverige fortsatt vara en tydlig röst inom EU och i omvärlden för frihandel och öppenhet. Att riva handelshinder och samtidigt värna miljö, konsumentskydd och rättvisa villkor måste prioriteras för en fortsatt ökad internationell handel.

Herr talman! För att tiden i eftermiddag ska begränsas yrkar vi bifall endast till Alliansens reservation 1. Men vi står givetvis bakom även de övriga från Alliansen.
(Applåder)

Anf. 94 JENNIE NILSSON (S):

Herr talman! Det finns sedan länge ett brett stöd i Sveriges riksdag för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt och därmed en viktig princip att värna.

Socialdemokraterna delar uppfattningen att frihandel kan vara en stark och välståndsskapande kraft såväl för världens fattiga länder som för de mer utvecklade länderna. Att värna principen om frihandel är därför både ett globalt intresse och ett svenskt intresse. Samtidigt är det viktigt att slå fast att den fria handeln också ska vara rättvis och främja hållbar utveckling, mänskliga rättigheter, skyddet av arbetstagare och konsumenters intresse och kampen mot korruption.

Sverige har varit, är och ska vara en tydlig röst för att rättvis, öppen och hållbar frihandel ska vara ett viktigt verktyg för såväl demokrati som tillväxt och välfärd.

Vi har gjort skillnad, och vi ska fortsätta att göra det. Därför är vi pådrivande och aktiva på alla nivåer, i EU, i organ som WTO och på hemmaplan. Det betyder att vi är positiva till fler frihandelsavtal och att vi vill att de ska nå ett så ambitiöst resultat som möjligt för att stödja tillväxt och sysselsättning samtidigt som miljö, hälsa och löntagares rättigheter ska värnas. Det gäller inte minst TTIP, det handelsavtal som nu förhandlas mellan EU och USA och som har väckt en del debatt.

Vår uppfattning är att avtalet är viktigt för Sverige, för svenska jobb och för svenska företag, särskilt för de små företagen, som inte har möjlighet att köpa sig förbi handelshinder genom att etablera sig direkt på marknader. Lägre eller borttagna tullar samt mer av gemensamma regler

och standarder är många gånger avgörande för om ett litet företag har möjlighet att etablera sig på en ny marknad.

Samtidigt ska man givetvis ta den oro som finns när det gäller framför allt investerarskyddet och dess tvistlösningsmekanism, ISDS, på allvar. Vi välkomnar därför särskilt att kommissionen arbetat fram ett förslag till ett mer modernt investerarskydd och en tvistlösningsmekanism för TTIP.

Förslaget innebär att det inrättas en särskild domstol med oberoende domare. Men det föreslås också – och det är kanske än viktigare – särskilda bestämmelser som underlättar för små och medelstora företag, exempelvis ett tak för rättegångskostnader samt effektivare och snabbare behandling.

Huruvida det förslaget kommer att få gehör och acceptans i EU och i förhandlingarna med USA vet vi ännu inte. Men vi tycker att det är positivt att man gör stora ansträngningar för att hitta lösningar som bär framåt.

När det gäller skyddet av staters rättigheter att reglera föreslår kommissionen att det ska finnas skrivningar som fastslår att regeringars rätt att reglera den offentliga politiken helt kvarstår. Dessutom föreslår kommissionen att det ska klargöras att bestämmelser om investeringsskydd inte ska kunna tolkas som ett åtagande från regeringar att inte ändra sin lagstiftning i framtiden, även om det kan påverka investerares förväntningar på resultat negativt.

Det kan också konstateras att den svenska hållningen om vikten av öppenhet och transparens har fått genomslag i TTIP-förhandlingarna och i kommissionens nya handelsstrategi. Det är viktiga steg i rätt riktning för mer demokratiskt välgrundade beslut.

Herr talman! Vi ställer oss också bakom förhandlingarna om ett uppdaterat tjänstehandelsavtal, TISA, men konstaterar samtidigt att det är först när ett avtal är färdigförhandlat som det går att ta ställning till det fullt ut. Det gäller alla avtal, alltid.

TISA är ett plurilateralt avtal som omfattar 50 länder. Målsättningen är att avtalet på sikt ska kunna införlivas i WTO. Avtalet syftar till att möjliggöra för utländska och inhemska företag att konkurrera på lika villkor när det gäller tjänstemarknader. Värt att notera är dock att tjänster som drivs i offentlig regi, utan vare sig konkurrens eller vinstintresse, är uteslutna ur definitionen av tjänst. När det gäller tjänster som tillhandahålls åt offentlig sektor avgör varje land vilka åtaganden man vill göra. Sverige har valt att inte göra några åtaganden när det gäller tjänster till offentligt finansierad hälso- och sjukvård, offentligt finansierad utbildning, distribution av vatten samt film, tv och andra audiovisuella tjänster.

Ett annat avtal som berörs i betänkandet är TRIPS. Det är ett avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter, exempelvis patent och upphovsrätt och miljöteknik. Samma principer gäller givetvis här som redan har redovisats. Men värt att tillägga är att viktiga steg har tagits i och med inrättandet av en grön klimatfond 2009 och i klimatavtalet som slöts i Paris 2015 om att underlätta tekniköverföring till fattiga utvecklingsländer, bland annat genom ekonomiskt stöd.

När det gäller EU:s inre marknad kan vi konstatera att den är viktig och att mer kan och borde göras när det gäller att få alla länder att implementera de beslut som är fattade. I enlighet med den uppfattningen respekterar vi det beslut och den anpassning som gjorts till WTO:s regler när det gäller sälprodukter men kommer att bevaka och aktualisera frågan i samband med framtida utvärderingar.

Samma sak gäller exportförbudet av snus där vi sedan tidigare har prioriterat det inhemska undantaget.

Vi ser också positivt på att kommissionen nu tar fram strategier för att stärka såväl den inre digitala marknaden som den inre marknaden i stort. Utgångspunkten bör vara att fokusera på de områden som har störst potential för tillväxt och gränsöverskridande handel inom EU.

Herr talman! Sverige är ett litet land i utkanten av eller långt ifrån de flesta marknader. I ett läge där globalisering och digitalisering skapar nya utmaningar och nya möjligheter och där många av våra mest innovativa nya företag föds globala och redan ifrån dag ett behöver kunna nå ut på marknader utanför Sveriges gränser, är det bekymmersamt att vi som land tappat marknadsandelar på i stort sett alla marknader sedan finanskrisen 2008–2009.

Den politik som förts under den borgerliga regeringen har inte varit tillräcklig för att vända den här utvecklingen. Därför välkomnar vi socialdemokrater nu de satsningar som görs på export i budgeten för 2016 och den exportstrategi som har tagits fram av S-MP-regeringen.

Målet med strategin är att öka exporten, både i absoluta tal och som andel av bnp, att öka Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister, att öka andelen exporterande företag och att öka deltagandet av svenska företag i den globala ekonomin.

Svensk export måste i högre utsträckning nå tillväxtmarknaderna. Fler små och medelstora företag måste kunna, våga och vilja exportera. Det är en grundförutsättning för att skapa fler jobb, tillväxt och välfärd i Sverige. Exportstrategin har tillsammans med skrivelsen om hållbart företagande lämnats över till riksdagen och kommer att behandlas under våren.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 95 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jennie Nilsson konstaterar att insynen i TTIP har ökat tack vare Sveriges ståndpunkt. Det visar att det ändå går att påverka de handelsförhandlingar som pågår.

I förra veckan röstade Europaparlamentet om vilken inriktning man ville se på EU:s förhandlingar om TISA, tjänsteavtalet som Jennie Nilsson också lyfte fram. Ställningstagandet är ett sätt för Europaparlamentet att påverka EU så att utfallet blir så nära det som Europaparlamentet vill så att man kan godkänna eller förkasta handelsavtalet när det är färdigförhandlat.

Bland annat röstade man om det som kallas för positivlistan, vilket innebär att bara de marknadsområden som är upptagna på en lista skulle omfattas av avtalet. Detta har varit standard i tidigare handelsavtal, men i tisdags föreslogs i stället en negativ lista som innebär att när nya marknadsområden uppkommer så omfattas de per automatik av handelsavtalet.

Socialdemokraterna valde att avstå i Europaparlamentet och avgjorde egentligen därmed omröstningen genom att inte välja sida och därmed inte skydda offentlig sektor och framtida marknader.

Jag vill därför fråga: Är den offentliga sektorn inte viktig för Socialdemokraterna? Vad tycker Socialdemokraterna – är ni för en positiv eller en negativ lista?

Min andra fråga handlar om ett annat förslag som man röstade om, den så kallade ratchetklausulen och standstill obligation. Det handlar om att man som stat ska kunna återta marknader som en gång privatiserats. De här klausulerna innebär att det inte ska bli möjligt, och jag undrar vad Socialdemokraterna anser om ratchetklausulen. Var det bra att parlamentet röstade nej till det förslaget?

Anf. 96 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Håkan Svenneling!

När det gäller den första frågan om en positiv eller en negativ lista tror jag att vi tolkar in betydligt mindre i det än vad Vänsterpartiet gör. Jag tror att skälen till att man går fram med en negativ lista i stället för en positiv lista i de nya förhandlingarna är en anpassning till en alltmer globaliserad och digitaliserad värld. Det innebär nämligen att det sannolikt blir snabbare processer, bedömer man, och man har bedömt att det finns ett värde i sig av att man håller uppe hastigheten i frågor över tid och inte ständigt måste fatta nya beslut.

Däremot gör vi inte alls samma tolkning som Vänsterpartiet av huruvida man kan eller inte kan reglera en marknad. Här finns en koppling till det som Håkan Svenneling tar upp i sin andra frågeställning, nämligen ratchetklausulen. Utifrån de skrivningar som Vänsterpartiet har gjort i det här betänkandet konstaterar jag att de uppfattar det som att man inte kan backa från någonting som man har lämnat marknadstillträde till.

Den uppfattningen delas inte av regeringen, inte av flertalet partier i den här kammaren och inte av Kommerskollegium och andra externa bedömare som vi använder som underlag när vi tar fram våra ställningstaganden. Tvärtom menar vi att det är fullt möjligt att ta tillbaka områden som man har lämnat marknadstillträde till genom att skapa monopol.

Där finns det en väsentlig skillnad i hur vi väljer att tolka det här kopplat till hur ”tjänst” definieras. Vår definition, som vi delar med EU-kommissionen så som jag uppfattar det, är väsensskild från hur Vänsterpartiet har valt att tolka det. Man står ganska ensam i sin tolkning.

Anf. 97 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tack för ett intressant svar, Jennie Nilsson!

Om Jennie Nilsson anser att det är viktigt att påverka så att TTIP blir mer öppet och transparent, vad tycker hon då är viktigt att den svenska regeringen ska prioritera i TISA-avtalet så att det blir så bra som möjligt för Sverige?

Anf. 98 JENNIE NILSSON (S) replik:

Herr talman! Det kanske allra viktigaste är väl det som vi har haft framgång med när det gäller just TTIP och inom EU:s domäner, där vi har lyckats göra vår röst hörd och skapat trovärdighet för åsikten att öppenhet och transparens är någonting bra.

Där ser vi nu också stora förändringar när det gäller TTIP-förhandlingarna, även om man skulle kunna önska mer, och vi ser det i den nya handelsstrategin.

När det gäller TISA-avtalet, som ju förhandlas inom ramen för WTO, har man inte samma öppenhet i de förhandlingarna. Det kanske mest uppenbara som vi skulle kunna göra i närtid är väl att fortsätta driva på och, kanske väldigt sannolikt med stor framgång dessutom, driva på för mer öppenhet också i de förhandlingarna.

Sedan handlar det ju också om balansen i handelsavtal. Ett avtal är aldrig bättre än vad det är när det är färdigt. Varken Håkan Svenneling eller jag vet vad TISA-avtalet kommer att innehålla, så det vi framför allt måste påverka är att det blir ett bra och balanserat avtal som både ökar handel och frihandel och det som är positivt med det, samtidigt som vi ser till att värna sådant som är viktigt att värna.

Jag kan notera att för mig som socialdemokrat är avtal ett sätt att faktiskt skapa trygghet och balans. Vi hörde Håkan Svenneling prata mycket om storföretagen i tidigare replikskiften, och Vänsterpartiet tolkar det som att avtalen är ett sätt att gå storföretagen till mötes.

För mig är det lite grann tvärtom. Min bild är att storföretagen nog alltid kommer att göra sina röster hörda, men har man inga avtal och tydliga regler sätter man ju de små och medelstora företagen i en position där de inte kan vara med och konkurrera på lika villkor, varken svenska eller andra.

Vi har alltså väldigt olika ingångar i hur vi ser det här, men jag tror att vi är väldigt överens om vikten av att värna miljö, hälsa och löntagares rättigheter. Det ska vi göra fortsättningsvis också.

Anf. 99 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Avtal som får långtgående konsekvenser får inte hastas fram. Det krävs en grundlig genomgång av tänkbara konsekvenser på alla berörda områden. En genuint demokratisk hantering kräver tid och transparens. Alla berörda måste få en rimlig chans att sätta sig in i frågorna och bidra med sin kunskap och sina infallsvinklar – inte bara de med stora ekonomiska resurser. Det skulle behövas en rejäl folkbildningsinsats och en berikande och allsidig offentlig debatt på båda sidor Atlanten om till exempel TTIP.

Erfarenheter från redan existerande handels- och investeringsavtal måste tas till vara. Det krävs ett gediget beslutsunderlag för att kunna fatta välgrundade beslut om så stora frågor som avtal av den typ som EU förhandlat med Kanada, CETA, och TTIP som EU nu förhandlar med USA samt avtalet om tjänster, TISA, som har tagits upp här.

Carl Schlyter visade tidigare på hur omfattande CETA är. Om jag minns rätt sa han att det var 1 634 sidor. Han hade ett äldre handelsavtal med Indien med sig. Det var 12 sidor. Det säger sig självt att detta handlar om betydligt mycket mer än självklarheter som att ta bort de tullar som fortfarande finns mellan till exempel EU och USA. Det är det lilla i det hela. Som andra har varit inne på här handlar det om regulatoriskt samarbete och mycket annat. Det är mycket viktigare att den typen av avtal blir bra för alla än att de snabbt kommer på plats och i stället riskerar onödiga eller dåliga inslag som upptäcks senare.

Det finns åtskilliga frågetecken som behöver rätas ut. Carl Schlyter har redan talat för sin motion, som behandlas i betänkandet, i den tidigare debatten. Han framförde krav på miljökonsekvensbedömningar för att avgöra om förändringen är bättre eller sämre för miljön än till exempel ett

nollalternativ, på samma sätt som sker inom EU vid större investeringsprojekt. Därför behöver svenska myndigheter genomföra en strategisk miljökonsekvensanalys av både CETA och TTIP. Det räcker inte med de analyser som har gjorts på EU-nivå för flera år sedan. Texterna förändras hela tiden.

Jag är glad att utskottet slår fast att oberoende konsekvensanalyser ska göras av de färdiga avtalstexterna. Det är, som sagt, först då vi vet vad vi har att göra med. Det gäller inte bara miljön utan även för hälsa samt för sociala, fackliga och ekonomiska rättigheter. Det räknas upp i betänkandet att dessa kan göras av relevanta svenska myndigheter som Datainspektionen, Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och Arbetsmiljöverket.

Sådana konsekvensanalyser är verkligen nödvändiga för att få ett tillräckligt bra beslutsunderlag. Det gäller både Europaparlamentet och oss i riksdagen, om det blir aktuellt. Det måste få ta den tid som krävs.

En annan viktig fråga jag vill lyfta fram är hur små och medelstora företag kan komma att påverkas av avtalen. Intresseorganisationen Svenskt Näringsliv framhåller gärna att exempelvis TTIP, som det nu föreslås se ut, skulle gynna de små och medelstora företagen. Men det finns stora frågetecken om detta, och andra kommer till motsatt slutsats.

Jag har en rapport som har presenterats av ett nätverk av brittiska småföretagare. Det bildades i år. Nätverket är färskt, men det har redan dragit till sig många företagare. De är oroliga. De menar att avtalet i sin nuvarande tänkta form kommer att gynna storföretagen. De stöder sig på olika utredningar och rapporter, inklusive sådana som kommer från EU-kommissionen. De visar på att små företag riskerar att konkurreras ut och att hundratusentals jobb riskerar att försvinna bara i Storbritannien. Liknande upprop och nätverk har startats i bland annat Holland och Tyskland.

Det vore alldeles utmärkt om fler mindre företag skulle kunna få hjälp att expandera och exportera. Det finns stora möjligheter där. Men de allra flesta företag, även i vårt land, är små och verkar lokalt. Det är en förnuftig ordning att mycket handel gör sig bäst lokalt. För att dra det hela till sin spets kan jag återge den store amerikanske miljöekonomen Herman Daly. Han har påpekat det orimliga i att exportera kakor mellan USA och Europa. I stället kan man byta recept med varandra så slipper man den miljöbelastning som transporterarna innebär. Det ligger någonting i detta – inte alltid, men ibland. Det är värt att ha i minnet att det finns handel och det finns handel.

Vi har talat mycket om mekanismer för tvistlösning och investerarskydd, Investor-State Dispute Settlements. En annan stor fråga har uppmärksammats av bland andra den största organisationen för domare och offentliga åklagare, Deutscher Richterbund, som riktar stark kritik mot mekanismen och menar att det inte behövs ett parallellt rättssystem eftersom EU och USA består av rättsstater. Man anser att ISDS-mekanismen även i sin nuvarande form, Investment Court System, ICS, med de förbättringar som har föreslagits av EU-kommissionär Cecilia Malmström, innebär att medlemsstaternas lagstiftande makt och EU:s lagstiftande makt undermineras och att deras befogenheter att tolka och tillämpa EU-lag undermineras.

Vi har varit inne på dessa blytunga invändningar. Kommissionen måste lyssna och ta dem på yttersta allvar och ta fram tvistlösningsmekanismer som fungerar så att de inte strider mot lagen eller undergräver demokratin. Det gäller TTIP och naturligtvis även CETA, som ligger tidigare i tiden. Det handlar om alla de avtal som är tänkta att ha sådana mekanismer.

Det är således mycket kvar att göra innan det går att ta ställning till handels- och investeringsavtalen. Jag ser tiden an och hoppas på ett konstruktivt arbete här i riksdagen och i EU, det vill säga EU-kommissionen och motparter samt EU-parlamentet, så att vi kan få handelsavtal som faktiskt är bra för all handel för alla – liksom det tidigare utlåtandet vi har diskuterat.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning
föredrogs.

Anf. 100 ANDREAS NORLÉN (M):

Herr talman! Den 16 mars 1809 hade våren börjat komma till Stockholm. När morgonen grydde hette Sveriges kung Gustav IV Adolf. När kvällen kom hade kungen arresterats på slottet och i praktiken avsatts genom en oblodig statskupp. Föga anade väl Gustav IV Adolf då att hans olycksöde kan sägas ha markerat inledningen av en utveckling mot demokrati i Sverige, en demokrati där regeringsmakten och den offentliga förvaltningen står under tydlig kontroll. Det är en kontroll som syftar till att motverka maktmissbruk och godtycke och främja insyn, gott regeringsarbete och god förvaltning.

Efter statskuppen utarbetades 1809 års regeringsform, och två nyheter i denna regeringsform var justitieombudsmannen, JO, och riksdagens konstitutionsutskott, KU. KU fick uppgiften att granska att regeringen och dess ministrar följer lagar och andra regler, medan JO fick motsvarande uppdrag i relation till den statliga förvaltningen och så småningom även den kommunala förvaltningen.

Sedan mer än 200 år granskar konstitutionsutskottet olika aspekter av hur regeringsmakten utövas. Granskningen har utförts på olika sätt genom åren, men sedan 1990-talet är det fast praxis att KU lämnar två granskningsbetänkanden per riksmöte till riksdagen, ett för den så kallade höstgranskningen och ett för vårgranskningen. Det vi nu debatterar är betänkandet som rör höstgranskningen hösten 2015.

Det som KU främst förknippas med är nog vårgranskningen, som bygger på en granskning av enskilda statsråd utifrån anmälningar från enskilda

riksdagsledamöter. Men KU och dess kansli lägger väl så mycket kraft på höstgranskningen.

Jag vill framföra ett varmt tack till utskottets ledamöter för gott samarbete om denna granskning och likaledes ett varmt tack till tjänstemännen vid KU:s kansli för hårt och skickligt arbete med granskningen.

Höstgranskningen kretsar kring ungefär ett halvt dussin granskningsämnen som väljs ut av KU på KU:s eget initiativ och handlar om att studera och följa upp arbetsprocesser inom regeringen och i Regeringskansliet. Fokus ligger inte på om en minister förtjänar kritik eller inte, som i vårgranskningen, utan på att analysera om olika ärendetyper hanteras på ett ur konstitutionell synvinkel tillfredsställande sätt och på att ge rekommendationer för framtiden så att regeringsarbetet kan utvecklas.

Jag vill här kort redovisa vilka ämnen den nu aktuella höstgranskningen har behandlat.

Under rubriken ”Regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation” har utskottet fortsatt att följa utvecklingen av antalet tjänstgörande i Regeringskansliet. Granskningen visar att antalet anställda har minskat från 4 682 år 2014 till 4 537 år 2015, alltså med ungefär 150 personer. Över 4 000 anställda kan låta mycket, men det inkluderar alla anställda på Sveriges ambassader och andra beskickningar runt om i världen liksom alla anställda i det statliga utredningsväsendet. Internationellt sett har Sverige ett litet regeringskansli.

Vidare har utskottet gått igenom regeringsprotokoll från 2014, bland annat underprotokollen från Justitiedepartementet och UD. I sitt ställningstagande berör utskottet bland annat utformningen av beslut om ändring av regleringsbrev. Det här är en granskning som kan härledas ända tillbaka till 1809. Då, för 200 år sedan, satt ledamöterna i KU och läste personligen igenom regeringens protokoll. Numera utförs den formella protokollsgenombgången av tjänstemän vid KU:s kansli.

Vid varje höstgranskning brukar KU granska regeringens handläggning av en viss grupp förvaltningsärenden. Även om många förvaltningsärenden de senaste 20 åren har förts över från regeringen till myndigheter eller domstolar avgör regeringen fortfarande mer än 5 000 ärenden varje år, och en hel del av dem är förvaltningsärenden.

Genombgången har denna gång avsett ärenden om utlämning för brott i vilka regeringen fattade beslut under 2014. Granskningen har inte gett anledning till någon kommentar av utskottet, utan ärendena har handlagts på ett godtagbart sätt.

I betänkandet följer därefter en granskning av UD:s handläggning av ärenden om konsulärt stöd till frihetsberövade personer utomlands. År 2014 hanterade UD inte mindre än 434 ärenden om svenskar som satt frihetsberövade i något annat land.

KU gör en iakttagelse i granskningen, och det är att det av UD:s vägledning bättre borde framgå vad som gäller när utlänningar som är bosatta i Sverige och varken är flyktingar eller statslösa ber om hjälp.

På allt fler politikområden tillsätts så kallade samordnare av regeringen. Ett exempel är den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, ett annat är samordnaren för utsatta EU-migranter och ett tredje är de så kallade Sverigeförhandlarna som arbetar med utbyggnaden av de

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Granskning av
statsrådets tjänste-
utövning och
regeringsärendenas
handläggning*

nya stambanorna. KU har kartlagt de samordnare som tillsatts mellan september 2002 och juni 2015 och granskat deras uppdrag ur ett konstitutionellt perspektiv.

I några fall har ett enskilt statsråd fattat beslut om samordningsuppdraget, och enligt utskottet kan det diskuteras om inte dessa beslut i stället borde ha fattats av regeringen som kollektiv.

Vidare uppmärksammar utskottet samordnarnas koppling till Regeringskansliet under pågående uppdrag. Särskilt i de fall en samordnare har ett tydligt utåtriktat och pådrivande uppdrag kan det enligt KU diskuteras om uppdraget bör utföras inom Regeringskansliets ram.

Utskottet framhåller även vikten av att allmänheten på ett enkelt sätt ska kunna hitta information om samordningsuppdragen och att det är viktigt att samordnarnas arbete stäms av mot de statliga myndigheter som finns på området.

Vidare har utskottet intresserat sig för regeringens myndighetsstyrning, närmare bestämt styrningen av vissa myndigheter under Försvarsdepartementet. KU framhåller betydelsen av formell styrning genom regeringsbeslut, myndighetsinstruktion och regleringsbrev.

När det gäller informella kontakter mellan regeringen och myndigheter är det viktigt att sådana kontakter är mer inriktade på information än på styrning. Det är regeringens ansvar att det vid informella kontakter står klart för myndigheterna vad som är den formella ramen för kontakten och i vilket syfte den tas.

I granskningen konstaterar utskottet med en kritisk udd att dokumentationen från myndighetsdialogen är mycket sparsam, vilket försämrar möjligheten att spåra kontakter och innehållet i dem.

Regeringen utser chefer för alla statliga myndigheter utom de få som lyder under riksdagen, och utskottet gör vartannat år en granskning av hur regeringen utövar sin utnämningssmakt.

Utskottet följer upp fördelningen mellan kvinnor och män bland utnämnda myndighetschefer och hur många av cheferna som har politisk bakgrund. KU undersöker också hur många lediga tjänster som myndighetschef som annonseras ut inom ramen för det öppna rekryteringsförfarande som den förra regeringen 2009 angav som norm för rekryteringsprocessen.

Utskottet vill framhålla den positiva utvecklingen när det gäller andelen kvinnor som utses. Sedan 2010 är den andelen nära 50 procent i stället för som tidigare strax under 40 procent.

Vad gäller myndighetschefer med politisk bakgrund var andelen 27 procent under perioden 2001 fram till regeringsskiftet 2006. Andelen från alliansregeringens tillträde fram till nästa regeringsskifte 2014 var 17 procent.

Att färre med politisk bakgrund utnämndes av alliansregeringen kan ses som ett tecken på att den dåvarande regeringen lyckades bredda rekryteringsunderlaget och därmed ge fler personer chansen att konkurrera om de statliga toppjobben.

Politiseringen av statsförvaltningen var som bekant en fråga i den allmänna debatten under en följd av år, men i och med den fallande andelen myndighetschefer med politisk bakgrund förlorade frågan en stor del av sin laddning.

Andelen utnämnda med politisk bakgrund har ökat till 29 procent efter den nya regeringens tillträde. Det totala antalet utnämningar är dock lågt – endast 28 stycken, varav åtta av personer med politisk bakgrund. Det finns därför inte tillräckligt statistiskt underlag för att dra några bestämda slutsatser om utvecklingsriktningen. Utskottet kommer dock att återkomma till frågan om två år, och då kommer underlaget att vara större.

Slutligen har utskottet gjort en genomgång av regeringens information till och överläggning med Utrikesnämnden under de senaste 25 åren. Jag vet att flera kollegor kommer att uppehålla sig vid den frågan, så jag avstår från att ta upp den i mitt anförande.

Utöver de ärenden jag nu har nämnt har utskottet i detta betänkande även behandlat frågan om statsråds medverkan i KU:s granskning. I den delen hänvisar jag dock till min kollega Maria Abrahamssons anförande.

Som framgår av den redovisning jag nu har gjort har KU gjort en noggrann genomgång av ett antal viktiga delar av regeringsarbetet med det grundläggande syftet att göra regeringsarbetet bättre. Därigenom håller KU arvet från 1809 levande ännu efter två århundraden.

Med detta, herr talman, yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan.

(Applåder)

Anf. 101 BJÖRN VON SYDOW (S):

Herr talman! Jag ska uppehålla mig vid tre ärenden i betänkandet. De gäller statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning.

Här har praxis varit positiv under årtionden – alla tjänstgörande statsråd och tidigare statsråd har med något undantag ställt upp när konstitutionsutskottet har önskat genomföra en utfrågning.

Förra näringsministern Maud Olofssons agerande är ett undantag, ett negativt undantag – mycket negativt, till och med. Det är viktigt att det undantaget icke blir praxis. Därför var det viktigt att konstitutionsutskottet lät tillsätta en utredning för granskning. Hur kan man förhindra att förra statsrådet Olofssons agerande så att säga tas till intäkt för att riksdagen genom konstitutionsutskottet inte har haft någon erinran och därmed gjort en ändring som skulle kunna bli praxis?

Vi tror att utredningens lösning, ett skriftligt åtagande till statsministern, ska vara en tillräcklig markering både för individen och för alla statsråd eller tidigare statsråd som funderar på att inte komma till KU. Det går att genomföra en lagstiftning, men vi tror att det är den här markeringen som är det centrala. Det blir ingen praxis av vad förra statsrådet Olofsson gjorde när hon inte ville komma till KU och svara på frågor om sitt ansvar för den så kallade Nuonaffären.

Vi förväntar oss också att alla statsråd och före detta statsråd kommer, och vi förväntar oss att alla statsråd som utses från och med att vårt betänkande är klart också gör en skriftlig förklaring av detta till statsministern som det ska vara möjligt för konstitutionsutskottet att ta del av i sitt granskningsarbete.

Herr talman! Nationella samordnare inom olika politikområden är en intressant utveckling. Den förstärker sannolikt regeringsmaktens möjligheter att styra riket horisontellt, på den statliga sidan, och vertikalt, genom

hela den offentliga sidan. Vi riktar ingen principiell kritik mot denna funktion eller denna innovation. Det ligger inom regeringens befogenheter att styra riket, men som vår ordförande nyss påpekade bör det ske vissa skärpningar av praxis när det gäller hur en nationell samordnare utses, hanterar tryckfrihetsförordningen och offentlighetsprincipen samt hur en samordnare agerar utåt – då bör man vara egen myndighet.

Det är också viktigt att vi får en enhetlig årlig redovisning i till exempel kommittéberättelser och kommittéregistret när det gäller de nationella samordnarna. Detta är viktigt för alla statsråd att begrunda. För egen del tror jag att särskilt expeditionscheferna i Regeringskansliet och förvaltningsavdelningen, som ju lyder direkt under statsministern, har anledning att påminna kollegorna i de olika departementen om vad som bör gälla när man utser en nationell samordnare inom olika politikområden.

Jag vill avrunda denna del med att säga att vi inte riktar någon principiell kritik mot denna ganska nya funktion. Vi ser den som konstitutionellt möjlig, och den kan säkert förstärka regeringens möjligheter att styra riket.

Herr talman! Utrikesnämnden sammanträder under ledning av statschefen. Den kallas formellt av utrikesministern och UD men är väl i realiteten i hög grad statsministerns styrfråga.

Vi har granskat och funnit att det har skett en övergång från att ofta behandla enskilda ärenden till att mer handla om ämnen. Vi tycker att det är en rimlig utveckling. Man kan kanske inte säga att hela frågan har diskuterats i själva Utrikesnämnden, men måhända har det funnits diskussioner om processen mellan utrikesministern och de olika partiernas utrikespolitiska talesmän.

Processerna inom Europeiska unionen förklarar till en del varför Utrikesnämnden numera kanske har färre ärenden men ändå förtjänar att samlas för att diskutera bredare ämnen. Strategiska diskussioner om den internationella politiken och svensk politik i det ljuset bör kunna ske inom de formella sekretessramar som Utrikesnämnden ger.

Vi vill i betänkandet understryka att information till partiledare i princip inte kan ersätta samråd i Utrikesnämnden, och vi understryker också att överläggningar i förväg, innan regeringen fattar beslut, är det korrekta, inte att orientera Utrikesnämnden i efterhand, om det inte finns ett särskilt trängande behov som motiverar den tågordningen.

Herr talman! Årets granskning är som jag ser det betydelsefull på många punkter. Kanske är de här punkterna av särskilt intresse och särskild betydelse. Jag är glad över att vi här har kunnat skiljas från ärendet i allt väsentligt i enighet. Jag yrkar på godkännande av konstitutionsutskottets anmälan.

(Applåder)

Anf. 102 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Herr talman! Jag tänker inte uppta din eller någon annans tid med att stå och redogöra ingående för varje enskilt ärende som vi har haft att granska inom ramen för KU:s betänkande 10. Det har andra redan gjort så föredömligt före mig, och det går dessutom att läsa sig till. I stället kommer jag att göra små nedslag här och där i ärendena allteftersom vi springer på något anmärkningsvärt där vi i Sverigedemokraterna kan ha en något anorlunda uppfattning i förhållande till övriga partier i utskottet, eller om det är något annat som är värt att fästa uppmärksamhet på.

I det första ärendet, Regeringens sammansättning och organisation, kan vi till exempel konstatera att antalet regeringsanställda här i Stockholm – alltså inte på utlandsmyndigheter och så vidare – har ökat från 1 700–1 800 till nästan exakt 3 000 under de senaste 25 åren. Sätter vi det i relation till vad som framgår i nästa ärende, Regeringsprotokollen, ser vi samtidigt att antalet avgjorda regeringsärenden under samma period har sjunkit från ca 20 000 till lite drygt 5 000 per år. Man skulle sålunda, om än kanske lite elakt och slarvigt, kunna slå fast att dagens regering avgör ungefär en fjärdedel så många ärenden som man gjorde för 25 år sedan, trots att man har nästan dubbelt så många anställda.

Lite tragikomiskt blir det när man noterar att den största ärendegrupp som regeringen beslutar om är just anställningsärenden. Det är nästan så att man kan fråga sig vad man gör borta i Rosenbad mer än att anställa fler människor. Men det blir jag väl kanske varse efter nästa val, som ju ska hållas senast 2018. Om inte annat kan det vara värt att ha detta förhållande i åtanke när det är dags för nästa års budgetförhandlingar och vi ska komma överens om hur mycket pengar som ska anslås till Regeringskansliet.

I ärende 3, Vissa förvaltningsärenden, har varken vi eller någon annan, verkar det som, något att tillägga. Men när vi sedan kommer till ärende 4, Statsråds skyldighet att medverka i konstitutionsutskottets granskning, har vi å andra sidan desto mer att anföra. Låt mig dock bygga upp spänningen lite genom att återkomma till detta om en liten stund och beta av övriga ärenden först.

I ärende 5, Konsulärt stöd till frihetsberövade personer utomlands, var det väl nästan för väl att det hade inträffat någon lite oförutsedd händelse i alla fall, så att vi hade någonting att fråga om och skriva i vårt ställningsstagande.

Ärende 6, Samordnare inom olika politikområden, föranledde dock ett betydligt mer omfattande material. Här måste jag säga att utskottets kansli har gjort ett hästjobb, dels med att leka detektiv för att försöka ta reda på och hitta allsköns samordnare som olika regeringar har tillsatt men inte alltid fört så noga bok över, dels för att belysa och försöka bena ut alla oklarheter när det gäller benämningar på samordnarna, deras uppdrag och organisationsform med mera.

På ett område förefaller emellertid såväl kansliet som utskottet i övrigt ha gått bet, trots idoga och upprepade påstötningar från undertecknad. Problemet handlar om visst ansvarsutkrävande av regeringen för det arbete som samordnaren bedriver på regeringens uppdrag. Ifall regeringen, eller ännu värre ett enskilt statsråd, går in och petar alltför mycket i en myndighets angelägenheter kan dessa KU-anmälans eller ställas inför ett misstroendevotum. Riksdagen äger alltså denna kontrollmakt.

Men vad händer om detta oskick i stället läggs ut på en av regeringen tillsatt så kallad pådrivande samordnare, så att denne i princip går in och gör samma sak för att förverkliga regeringens ambitioner? Det blir ministerstyre by proxy, så att säga. Då kan förstås berörd myndighet bli upprörd på samordnaren, men då en samordnande tjänsteman inte kan KU-anmälans eller röstas bort i riksdagen övergår helt plötsligt ansvarsutkrävandet till regeringen, som alltså var den som egentligen ville få den aktuella åtgärden utförd.

Här uppstår alltså en solklar intressekonflikt och ett osäkert rättsläge, där ansvarig minister kan säga att han eller hon inte har varit med och gett

några direktiv eller liknande till den drabbade myndigheten, samtidigt som den aktuella samordnaren inte kan ställas till svars i riksdagen och kanske till och med redan har avrapporterat sitt uppdrag och gått vidare till nya utmaningar. Det enda riksdagen torde kunna göra då är att, förmodligen med klen framgång, höra regeringen om dess styrning av samordnaren men inte om nästa led, alltså samordnarens styrning av den aktuella myndigheten på mer eller mindre uttalad delegation från regeringen.

Risken förefaller ganska stor för att regeringen och dess företrädare svär sig fria från detaljerna i samordnarens självständiga utförande av uppdraget, inte minst om denne i sin tur har varit organiserad som en egen och numera kanske avvecklad myndighet, samtidigt som resultatet för den aktuella förvaltningen i slutändan blev i princip detsamma som om ministern själv hade gått in och försökt styra med hela handen.

Kalla det söndra eller härska, katten på rätten och rätten på repet eller vad man vill, herr talman, kontentan är densamma, nämligen att ju fler aktörer och led man delar upp ett ansvar på, desto svårare blir det att utkräva detsamma.

Vad som är lite extra tråkigt här är att vi i årets vårgranskning alltså har ett ärende som handlar om exakt just detta. Då kan man tycka att det hade varit ett alldeles utmärkt tillfälle att en gång för alla reda ut ansvars-kedjan när man ändå gjorde en så grundlig översyn och genomgång i den höstgranskning som förevarit. Så blev alltså inte fallet, och jag får bara hoppas att det aktuella granskningsärendet i vår svarar på frågan och ger någon form av prejudicerande vägledning i stället.

Sedan hade jag tänkt tala lite om ärende 7, som på förekommen anledning handlar just om behovet av tydlighet i styrning och gränsdragning mellan regeringen och olika myndigheter samt inom dessa, liksom ärende 8, vilket särskilt framhåller behovet av utvärdering och uppföljning när man inför nya rutiner, och 9 om den intressanta utvecklingen inom Utrikesnämnden. Men jag inser att det inte kommer att hinnas med ifall jag ska kunna hålla mitt löfte att återkomma till paradnumret om statsråds skyldighet att medverka i konstitutionsutskottets granskning. Så nu går vi pang på rödbetan.

Det är ingen hemlighet direkt att bakgrunden till detta ärende är sprunget ur förra näringsministern och tillika vice statsministern Maud Olofssons ovilja att komma till KU och förklara tureorna bakom den fullständigt havererade Nuonskandalen.

Tro mig, herr talman, jag hade inte heller tyckt det var kul att behöva komma och svara på frågor efter ett sådant klavertramp. Men något så viktigt som utövandet av riksdagens kontrollmakt kan väl ändå inte få vara avhängigt godtyckliga uppfattningar om vad som är kul eller inte, speciellt inte när det kommer till företrädare för sittande eller tidigare regeringar?

Visst, alla kan begå misstag, vissa alltså ända upp till 53 000 miljoner sådana. Med det är inte alla som har ungefär 120 000 kronor i månaden för att ta ansvar för sitt jobb. Och det är långt ifrån alla som blir erbjudna ett sådant jobb med en sådan lön utan att besitta erforderlig kompetens för att utföra det på ett kvalificerat sätt, vilket uppenbarligen inte var fallet här.

Uppdraget som statsråd är ingenting som man bör vare sig få eller ta för lång och trogen tjänst, utan om man accepterar att ta emot detta ansvar, med tillhörande ytterst väl tilltagna ersättning, ska det vara för att man

besitter sådan kompetens på området att man också är beredd att påta sig ett visst ansvar, eller risk om ni hellre vill, för resultatet.

Anledningen till att vi har valt att inte helt sonika reservera oss mot utskottsmajoritetens ställningstagande och den bakomliggande utredningens slutsatser och förslag är emellertid följande: Så länge rådande rättsläge i alla praktiska avseenden innebär att den yttersta konsekvensen för ett före detta statsråd som granskas av KU i värsta fall kan bli kritik i lindrigare eller svårare form vore det inte proportionerligt om underlåtenhet att hörsamma de förväntade formkraven riskerade att föranleda allvarligare sanktioner än själva granskningsresultatet i sig.

Just så råkade faktiskt bli fallet med Maud Olofsson, vars styrelsepost i LKAB uttryckligen undanhölls för att hon vägrade att dyka upp i KU, inte för att hon genom oskickligt ämbetsutövande bidrog till att de svenska skattebetalarna fick se 53 miljarder kronor gå upp i rök.

Men tänk om hon aldrig hade sökt den posten till att börja med. Eller tänk om det hade varit en annan person som hade gjort något annat uppenbart klantigt. Eller tänk om det hade varit en annan regering som kanske hade större överseende eller ett godare öga till personen i fråga. Då hade straffet blivit något annat eller kanske till och med uteblivit helt.

Sålunda framstår även samhällets sanktioner som tämligen godtyckliga och rättsosäkra. Detta är inte bra, herr talman, utan snarare fullständigt oacceptabelt.

Hur har då sittande statsminister velat komma till rätta med detta, vilket också har blivit den lösning som aktuell utredare och sedermera utskottet har ställt sig bakom? Jo, det ska sitta en lapp i pärmen man får när man börjar som minister, där det står att man minsann förväntas komma om KU kallar även efter det att man har slutat.

För tillfället förefaller det inte ens som att detta papper behöver signeras eller på något annat sätt kvitteras så att det kan göras sannolikt att berörda personer har tagit del av innehållet över huvud taget.

Men visst, dessa tuffa krav, som de ju har framställts som i debatten, kan förstås låta som ett steg i rätt riktning i alla fall. Men så länge denna hemsnickrade och intet förpliktande lapp inte inrymmer eller åtföljs av några som helst sanktionsmöjligheter synes det mig tyvärr som att den i realiteten lika gärna kan ha skrivits på sådant toalettpapper som jag nu ställer på bordet.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Ledamoten får plocka ned det igen, för vi har inte föremål förutom ...)

Då gör jag så, herr talman.

Hur kan och borde vi då göra i stället? Inom Sverigedemokraterna pågår för närvarande ett övergripande arbete med att se över hur KU:s granskning och kontrollmakt kan reformeras och stärkas så att riksdagen äger hela processen och så att ansvaret för berörda, även före detta, beslutsfattare tydliggörs och skärps avsevärt.

KU har redan i dag möjlighet att väcka åtal i domstol mot såväl sittande som avgångna statsråd som misstänks ha gjort sig skyldiga till vissa allvarliga brott och grova åsidosättanden i tjänsteplikten. Dock får väl katalogen över vilka brott som kan föranleda en sådan rättslig prövning anses

vara ganska tunn i dagsläget, och något sådant åtal har heller aldrig väckts i modern tid.

En utvidgning av denna möjlighet skulle kunna vara en framkomlig väg, genom att till exempel utöka brottskatalogen till att även omfatta uppenbar oskicklighet i ämbetsutövningen. Fast det är klart, en så modest och högst rimlig åtgärd vore väl förödande för nu sittande regering, om inte annat.

Men med en påtaglig risk för kännbara konsekvenser skulle nog i alla fall hela frågan om närvaro reglera sig själv, då den granskade förmodligen skulle ta varje tillfälle som ges att förklara och försvara sitt agerande. Men även om så inte skulle bli fallet torde en närmare koppling mellan KU och domstolsväsendet, där fler rättsliga verktyg står till KU:s förfogande, kunna medföra att betydligt hårdare krav kan ställas på såväl närvaro som att den som kommer inte bara förväntas tala sanning utan även stå en juridisk risk ifall man väljer att inte göra så.

En av de främsta invändningarna mot att förelägga någon vid vite att inställa sig har varit tveksamheter kring eventuella möjligheter till rättslig prövning av föreläggande och utkrävande av detsamma. Detta argument får knappast anses hållbart om en domstol är inkopplad eller åtminstone utsedd och tillgänglig redan från början. Man skulle till och med kunna tänka sig en ordning där det är domstolen som hanterar allt som har med vitet att göra på ansökan av KU.

När det sedan kommer till något så självklart som att den som kallas till KU inte ska fara med osanning har det anförts att detta och eventuella tillhörande ceremoniella riter som att avlägga ed och så vidare riskerar att ändra utskottets karaktär och uppehålla det vid juridiska aspekter som inte nödvändigtvis ligger på utskottets ledamöter att bedöma.

Men strunta i det då! Låt i stället ordföranden helt enkelt upplysa om att sanningsplikt föreligger, och så får väl frågan om eventuell mened eller dylikt vid behov väckas och prövas i för ändamålet utsedd domstol, där ju KU likt i dag kan företrädas av JO.

I sak torde det inte vara konstigare eller mer komplicerat med sanningsplikt än att ett utskott likaväl kan belägga någon med tystnadsplikt, varvid denna någon då får vara beredd att ta konsekvenserna ifall misstanke uppstår om att ålagd plikt skulle ha åsidosatts. Detta är och kan alltså vara något som görs utan att det aktuella utskottet för den delen antar en mer domstolsliknande karaktär eller att ledamöterna måste utgöras uteslutande av jurister.

Avslutningsvis vill jag nämna att ytterligare en positiv effekt av att skärpa upp de möjliga konsekvenserna av en KU-anmälan skulle kunna bli att den utveckling som vissa tycker sig se, nämligen att riksdagsledamöterna successivt har börjat ändra inställning till hur man använder sig av KU-anmälningar, kan vändas.

Så länge en prick bara ser illa ut för ministern och regeringen, utan någon egentlig risk för åtal eller dylikt, behöver man som anmälare inte känna att man tar på sig ett så stort ansvar för de eventuella följderna av sin anmälan. Men om det verkligen låg en betydande risk i vågskålarna för den som anmäls skulle också ansvaret för den som anmäler bli mer påtagligt.

Då skulle det också bli lättare för oss att bemöta dem som vill göra gällande att KU i dag används för att försöka plocka billiga politiska po-
änger genom att lite lättvindigt slänga in mer eller mindre uppenbara okyn-
nesanmälningar på vinst och förlust.

Jag tackar för ordet, herr talman, och ber så mycket om ursäkt för tids-
överskridandet.

I detta anförande instämde Jonas Millard (SD).

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Ledamoten hade anmält att han
skulle prata i 8 minuter och har pratat i princip i 14 minuter.)

Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Jag vill kommentera två aspekter av Fredrik Erikssons
anförande. Den ena är hans beskrivning av det så kallade Nuonärendet,
och den andra är hans syn på KU:s funktion och eventuella reformbehov.

Nuonaffären var en fråga som granskades av KU förra mandatperio-
den, innan Fredrik Eriksson satt i riksdagen. Jag kan därför upplysa Fred-
rik Eriksson om att den inte handlade om det som han beskrev i talarstolen.
Framför allt handlade inte KU:s slutsatser om det han var inne på.

Det handlade om att Vattenfalls styrelse hade beslutat att förvärva det
holländska energibolaget Nuon. Det visade sig så småningom att det var
en dålig affär, för priset på gas, som var Nuons främsta produkt, föll, ef-
tersom priset på kol föll, så att efterfrågan på gas sjönk. Det gjorde att
Vattenfall så småningom såg sig nödsakat att skriva ned Nuons värde.

Konstitutionsutskottet kritiserade inte – och prövade inte – affären i
sak, för det är inte KU:s uppgift, utan det är en fråga för den allmänna
politiska debatten. KU konstaterade att beredningen av ärendet i allt vä-
sentligt hade följt de regler som finns, inklusive statsrådet Olofssons age-
rande. Det Maud Olofsson till slut fick kritik för handlade om huruvida
hon hade stämt av affären med sina medarbetare, med Finansdepartemen-
tets budgetavdelning, vilket det finns föreskrifter om att man ska göra. Det
var kärnan i den kritik som KU riktade.

Den beskrivning i ganska högt tonläge som Fredrik Eriksson gjorde är
alltså inte saklig eller korrekt i förhållande till vad KU faktiskt kom fram
till.

Jag ser att jag i min nästa replik får återkomma till frågan om KU ska
bli mer av en domstol. Jag delar inte den uppfattningen. KU:s uppgift är
att utkräva ett politiskt ansvar på juridisk grund, och det är något helt an-
nat.

Anf. 104 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Du ska, Andreas, få tillbaka ordet ganska snabbt. Om det
nu är som du beskriver det, desto enklare för Maud Olofsson att komma
och redogöra för detta i KU.

Anf. 105 ANDREAS NORLÉN (M) replik:

Herr talman! Samtliga partier i KU beklagade att en utfrågning av
Maud Olofsson inte kunde äga rum. Vi menade alla att det hade varit vär-
defullt.

När det gäller KU:s roll tycker jag att Fredrik Erikssons ganska populistiska tonläge och beskrivning av att det behövs hårdare tag mot statsråden inte alls stämmer överens med den tradition vi har i Sverige av hur vi nalkar oss konstitutionellt centrala frågor. Om man ska göra förändringar i grundlagen, som detta handlar om, måste man se att det föreligger ett stort samhällsproblem, ett stort problem som behöver åtgärdas.

Om man tar frågan ”Brukar före detta statsråd komma till KU, eller brukar de inte göra det?” är svaret: Ja, det brukar de. KU har genom årtiondena haft en stor mängd utfrågningar med nuvarande och tidigare statsråd, och exemplet Maud Olofsson är ett av två under hela denna långa tid på när före detta statsråd har valt att inte komma till KU. Jag vill alltså påstå att det inte är något stort samhällsproblem utan att statsråd och före detta statsråd medverkar i KU:s granskning, eftersom det är en förutsättning för att man ska åtnjuta allmänhetens förtroende.

Vad är då KU:s roll? Det är politiskt ansvarsutkrävande på rättslig grund. KU:s arbete handlar inte om att utkräva ett straffrättsligt ansvar. Om Fredrik Eriksson menar att KU ska börja utdöma böter och fängelse eller ha den typen av skarpa sanktioner, då är det något helt annat.

I vågskålen, när man får kritik av KU, ligger ytterst kammarens förtroende för ett enskilt statsråd. Det förtroendet kan prövas i en förtroendekomröstning om ett antal av kammarens ledamöter så kräver. Det är det som ligger i vågskålen. Det långsiktiga förtroendet för en regering, för dess medlemmar och ytterst för dess förmåga att styra Sverige är vad som ligger i vågskålen – och så ska det vara. Vi har domstolar som prövar straffrättsligt ansvar. Vi har KU som prövar politiskt ansvar på juridisk grund och politiskt förtroende. Så bör det förbli.

Anf. 106 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag får väl inleda med att säga att jag till stora delar och i praktiken håller med ordförande Andreas Norlén. Detta är inte ett jättestort problem i den praktiska tillämpningen. Problemet finns i den principiella grunden. Vem är det som äger processen? På vems diskretion ska detta drivas?

Beträffande detta att KU skulle anta mer domstolsliknande form: Det var precis det jag ville argumentera mot, när jag visade att KU inte behöver ändra sin sammansättning och karaktär på något sätt. Det är ju det vi har domstolsväsendet till. Vad som efterfrågades var att det fanns fler juridiska verktyg, och det handlar egentligen inte om fler verktyg utan om att använda de juridiska verktyg som redan står till KU:s förfogande i något större omfattning.

Pratar vi om att upprätthålla allmänhetens förtroende för statsapparaten – jag kan inte tala för alla men för egen del – utgår jag från att den någorlunda allmänna rättsuppfattningen är: Kallar KU ska man komma, och kommer man till KU ska man tala sanning. Det är egentligen inte svårare än så, som jag ser det.

Anf. 107 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! KU gör årligen två granskningar. Den mer kända handlar om granskningen av regeringen och enskilda ministrar. Den kommer att debatteras om några månader. Sedan har vi KU 10, som vi debatterar just

nu. Det är den något mindre offentliga höstgranskningen eller den administrativa granskningen. Vi brukar där titta på sådant som diarieföring och hur många politiska tjänstemän det finns. Utnämningmakten har vi tittat på den här gången. Där får regeringen beröm både för att man har följt de principer som gäller och för att andelen kvinnor som har utnämnts har ökat.

I denna höstgranskning har det också varit några mer omfattande djupdykningar, vilket har lett till att vi nu debatterar denna höstgranskning så långt fram i februari.

Den första djupdykningen, som har varit uppe i debatten ganska mycket, är kanske den mer politiska och heta av djupdykningarna. Den handlar om statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning. Där har vi i KU bett en särskild utredare, Bertil Wennberg, att tillsammans med en parlamentarisk referensgrupp titta på möjligheterna att stärka kravet på deltagande när vi i KU granskar regeringen. Bakgrunden är förstås, vilket har varit uppe i debatten tidigare, det oerhörda som hände när förra näringsministern Maud Olofsson inte deltog i KU-granskningen om Nuon. Det var väldigt ovanligt i KU:s historia. Den enda gång som detta har inträffat tidigare var då en tidigare minister var mycket sjuk och därför inte kom.

När detta hände startade en diskussion om hur rimligt det är att vägra komma och om detta skulle kunna skapa en ny form av normalläge där ministrar själva väljer om de ska komma och där tilltron till KU:s viktiga arbete som granskare av regeringen riskerade att urholkas.

Utredningen tittade på möjligheten att lagstifta och möjligheten att ge vitesförelägganden men fann i bred enighet att de åtgärderna inte är förenliga med det svenska arbetssättet, den svenska traditionen och synen på att KU inte ska vara och agera som en jury i en domstol. Straffet ska vara name and shame – inte något annat.

I stället tittade man på hur statsministern i nuvarande regering hade uttalat sig, att han hade klargjort för varje enskild minister att denna har ett ansvar för att delta i KU:s utfrågningar både under och efter sin ministertid. I det betänkande som nu ligger på bordet klargör vi i KU att vi från och med nu förväntar oss att varje statsminister ska begära in skriftliga åtaganden, och vi kommer framöver att följa upp de skriftliga åtagandena.

Den andra djupdykningen handlar om de senaste regeringarnas samordnare. Det är uppenbart att samordnarfunktionen har blivit ett bra redskap för regeringar i frågor som kräver ett särskilt fokus. Men det är viktigt – vilket vi pekar på – att tydliggöra vilken roll och vilket mandat som samordnarna har. När enskilda statsråd fattar beslut om samordnaruppdraget i stället för att regeringen gör det som kollektiv blir mandatet för samordnaren inte lika tydligt.

Det är inte heller alltid enkelt att se om det är en utredning eller någon annan form av pådrivare som regeringen har tillsatt. Här finns det med andra ord behov av att inom Regeringskansliet se över detta och göra en viss form av uppstramning.

KU har också, som tidigare, tittat på myndigheter under Förvarsdepartementet. Återigen har vi konstaterat att man från regeringens sida behöver bli tydligare med rågången mellan informella och formella kontakter och med dokumentation av myndighetsdialog häremellan.

Prot. 2015/16:65
10 februari

-----
*Granskning av
statsrådets tjänste-
utövning och
regeringsärendenas
handläggning*

Herr talman! KU har också granskat hur regeringens information till Utrikesnämnden har skett. Vi har tittat på den senaste 25-årsperioden. Utrikesnämnden har möjlighet att besluta om absolut sekretess. Därför finns det här en särskild möjlighet för regeringen att informera alla partier om viktiga saker som man kanske inte kan göra i andra forum. Det är ganska uppenbart att den här informationen från regeringen har förändrats genom åren. Den har blivit mer inriktad på ämnen. Man kan också se mycket tydligt att när Sverige gick med i EU gick också en del av denna information direkt till EU-nämnden i stället.

Herr talman! Det har varit mycket intressant att följa denna höstgranskning. Kansliet har gjort ett fantastiskt arbete.

Jag yrkar att höstgranskningen läggs till handlingarna.
(Applåder)

Anf. 108 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Konstitutionsutskottets så kallade höstgranskning av regeringen omfattar totalt nio olika granskningar som redovisas i ett betänkande på drygt 140 sidor. Jag vill här lyfta fram två av dessa granskningar.

En intressant granskning avser regeringens information till och överläggningar med Utrikesnämnden. Konstitutionsutskottet har som en del av denna granskning kallat till sig kabinetssekreterare Annika Söder och den tidigare kabinetssekreteraren Frank Belfrage.

Det var ganska naturligt att efter vårgranskningen förra året, då vi i KU granskade hur regeringen Löfven hade skött samrådet med Utrikesnämnden i fråga om erkännandet av Palestina som stat, nu granska hur regeringen under en längre tid skött sin samrådsskyldighet. Det är en granskning som omfattar 25 år.

Vi har noterat att antalet sammanträden i Utrikesnämnden minskade efter EU-inträdet. Det har samband med att regeringen nu i stället har regelbundna samråd med riksdagens EU-nämnd.

Konstitutionsutskottet framhåller i sammanfattningen av granskningen vikten av att strategiska diskussioner om viktiga utrikespolitiska frågor och händelser samt säkerhetspolitiska frågor äger rum på en konstitutionellt och politiskt sett hög nivå. Vi pekar på Utrikesnämndens sammansättning, på dess krav på varsamhet med informationen och möjligheten att besluta om absolut sekretess för det som behandlas där. Detta ger särskilt goda möjligheter för information och överläggningar i känsliga ärenden i Utrikesnämnden.

KU framhåller betydelsen av att regeringen har överläggningar med Utrikesnämnden i god tid innan beslut tas.

Herr talman! En annan del i höstgranskningen har varit att ta reda på om statsminister Löfven inhämtat försäkringar från sina statsråd om att de kommer att ställa upp i KU för utfrågningar, även efter att de har avgått som statsråd. Frågan om hur man ska kunna försäkra sig om att statsråden ska komma till KU har belysts i en utredning av KU:s tidigare kanslichef Bertil Wennberg. Utredningen beslutades i maj 2014 och avlämnade sina förslag i oktober 2015. Slutsatsen i utredningen var att statsministern i samband med regeringsbildningen bör kräva en skriftlig försäkran från sina statsråd om att medverka i KU:s granskning även efter att de har avgått.

I en artikel i Expressen i samband med regeringsbildningen i oktober 2014 uppgavs att Löfven skulle komma att kräva en skriftlig försäkran från sina statsråd om att de ska komma till KU:s utfrågningar. Vi från KU som ingick i en referensgrupp till Bertil Wennbergs utredning hade nog tron att Löfven hade begärt in sådana skriftliga försäkningar från sina statsråd som Expressen har skrivit om, även om det inte var Löfven själv som hade uttalat sig om detta i Expressen.

När konstitutionsutskottet under hösten 2015 ställde frågor till Regeringskansliet om dessa försäkningar från statsråden var det först vid utskottets tredje begäran att få del av försäkringarna som det framkom att det inte fanns några skriftliga försäkningar från statsråden i Löfvens regering. Enligt vad som framkom i det tredje svaret ska statsråden muntligen ha lovat att komma till KU. Jag var förvånad över detta, och det var säkert även flera andra i KU.

Konstitutionsutskottets ställningstagande i detta ärende är att vi delar slutsatserna i utredningen, alltså att statsministern bör ställa krav på att statsråden lämnar en skriftlig försäkran om sin framtida medverkan i KU:s granskning. Det uttalas i ställningstagandet att utskottet i sin granskning kommer att följa upp att statsministern har ställt dessa krav, alltså krav som inte ställdes vid den senaste regeringsbildningen 2014 och som hittills under regeringstiden inte har ställts på statsråden av statsministern.

När det gäller Fredrik Erikssons synpunkter på Maud Olofssons kompetens – det är en del i detta som ligger som bakgrund till denna utredning – förstår jag att han talar om något som han inte har satt sig in i. Jag beklagar det.

Sedan Vattenfall tagit beslut om att köpa Nuon begärde Maud Olofsson att köpet först skulle granskas av experter på värdering av företag. Därför kopplades en av USA:s största banker in för att bedöma om det var ett korrekt pris som Vattenfall var berett att köpa företaget för. Bankens besked – alltså en av världens största konsulter och banker – var att budet från Vattenfall låg på en rimlig nivå.

Jag kan tycka att det är mycket begärt att ett statsråd vid en värdering av ett företag ska ha större kunskaper än en av världens främsta banker, ett av världens främsta konsultföretag.

Maud Olofsson fick också just i denna del, när det gäller värderingen, beröm för det sätt som hon hade genomfört denna del av sitt statsrådsarbete. Hon fick alltså beröm för att hon såg till att denna granskning genomfördes och att värderingen skedde på detta sätt.

Herr talman! Jag yrkar att detta ärende läggs till handlingarna.
(Applåder)

Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Precis som flera andra tänker jag tala om några få ärenden. Det är ungefär samma ärenden som alla andra har talat om, det vill säga bland annat ministrars medverkan i KU:s granskning och specifikt före detta ministrars medverkan.

Detta är ett ärende som har diskuterats mycket och som har fått mycket publicitet i förhållande till hur stort problemet egentligen är. Vi har alltså, som det sas tidigare här, haft en före detta minister som har vägrat att komma. Vi har också tidigare haft en före detta minister som var sjuk, och det är lite skillnad.

Ett av de stora problemen som gjorde att det var viktigt att vi gick vidare och som även gjorde att den utredning flera här har talat om kom till stånd var ju att statsministern i det läget sa att det är upp till ministern själv att bedöma om man ska komma. Det var liksom tonen i statsministerns uttalande i samband med att Maud Olofsson inte ville komma till utskottet. Det var ett stort problem. Det hade varit mycket enklare om Reinfeldt hade sagt att före detta ministrar självklart ska gå till KU när de blir kallade.

I och med att han inte gjorde det tycker jag att det var viktigt att KU såg till att det blev en utredning, och den har också kommit fram till bra slutsatser. Vårt konstaterande att det är viktigt att man talar om för den som tillträder som statsråd att statsråd ska gå till KU när KU kallar, och att det skrivs ned, tycker jag är bra. Det är alldeles tillräckligt i förhållande till problemets art och även i förhållande till hur vi brukar se på utfrågningar och information.

Grundinställningen från i alla fall mig brukar vara: Man kommer när KU frågar, och man säger som det är. Det måste liksom vara vår utgångspunkt, annars blir det nästan omöjligt att göra arbetet på ett bra sätt – om vi skulle utgå från att allting som skickas är fejk eller att allt alla säger är fejk. Ingången är i stället att man kommer och att man svarar, och jag tycker att detta är ett alldeles lagom ställningstagande.

Sedan vill jag, precis som flera andra har gjort, kommentera detta med samordnare, utredare, pådrivare, förhandlingsperson, förhandlingsman och så vidare. Det gäller alltså alla dessa personer som tillsätts i olika funktioner för att samordna. Ofta handlar det om att samordna, men det kan också vara andra uppgifter. Det har varit väldigt otydligt, och det har varit svårt för oss att få fram vad de här personerna har gjort. Det har tagits beslut om det på olika sätt, och det är över huvud taget väldigt råddigt.

Det gör också att det är svårt att följa upp. När man inte vet vad olika personer som är anställda för att göra saker ska göra, vilken funktion de har och vem som har beställt vad blir det extremt svårt att följa upp. Precis som har nämnts har det också ibland varit statsråd som har ordnat med det hela, och därvid kan jag tycka att det faktiskt borde ha varit ett regeringsbeslut. Då blir det nämligen även en annan dignitet i det.

De slutsatser vi har kommit fram till är alltså att det måste bli tydligare så att detta går att se. Sammanställningen av vilka som har uppdragen och vad uppdragen innebär måste på något sätt vara rimlig och möjlig att följa. Kommittéberättelsen finns, men det finns även andra sätt att göra detta om det inte skulle vara myndigheter. Summan kan man väl säga är: Skärp upp detta så att det går att bevaka och titta på! Den exakta formen får dock regeringen återkomma med.

Sedan gäller det styrningen av myndigheter inom Försvarsdepartementet. I flera granskningar har frågor om styrningen av olika myndigheter dykt upp. Det har också dykt upp frågor om det är något som har bestämts inom myndigheten eller om det är något Försvarsdepartementet har sagt. Det har inte alltid varit lätt att kolla upp det här och få klarhet i hur det faktiskt har gått till.

Det är också så att regeringen och myndigheter verkar ha olika uppfattning om styrningen. Försvarsexportmyndigheten har i ett annat sammanhang sagt att den informella styrningen från Försvarsdepartementet är relativt omfattande och oförutsägbar, men regeringen ser inte på det på samma sätt. I stället uppfattar man att det är tydligt när det är informella

möten, att de då ska vara av informationskaraktär och att styrningen inte ska ske informellt. Myndigheten har dock uppfattat det så, och det är ett problem i sig att man inte har samma syn på styrningen av myndigheten. Det är alltså viktigt att sådant görs på ett korrekt sätt.

Sedan har vi detta med bristande dokumentation, och det är något jag tycker att vi återkommer till nästan jämt. Det är samma här; det är bristande dokumentation, och det gör förstås att granskningen försvåras. Det är liksom inte i *ett* fall det är så, utan det är ett stående problem. I det här fallet kan man ta exemplet med förteckningar över internationella överenskommelser, som inte alltid finns. Då kan man ju också fråga sig om de förteckningar som finns är fullständiga. När det inte funkar kan man – i alla fall jag – nämligen bli lite fundersam över om det är så att det faktiskt inte funkar på andra ställen.

Det spelar ingen roll hur bra lagstiftning vi har om insyn och om att handlingar ska lämnas ut om handlingarna inte finns registrerade. Om det inte går att veta om en internationell överenskommelse finns kan man inte heller ha någon insyn. Det är alltså ett grundläggande problem. Vi lär väl få återkomma, för det händer mycket grejer och allting måste dokumenteras på ett bra sätt.

Vi lägger detta till handlingarna.

(Applåder)

Anf. 110 TUVE SKÅNBERG (KD):

Herr talman! Jag är sist i kön, åtminstone när det gäller partierna. Det kommer repetition av nya vinklar, och då låter det lite grann som att det här ärendet skulle vara tråkigt. Det är det inte! Det är ett oerhört engagerande ämne, och alla de saker som har nämnts hittills i debatten var förstasidesstoff när det begav sig. Det är bara det att KU granskar detta på ett sakligt och korrekt sätt och inte på ett politiskt agiterande sätt. Det gör också att vi i allt väsentligt är helt eniga. Det är också ett väsentligt granskningsbetänkande, *Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning*, vi lägger på kammarens bord för den drygt tvåhundra gången i ordningen.

Som tidigare har nämnts, herr talman, vägrade den före detta näringsministern Maud Olofsson komma till konstitutionsutskottet och bli utfrågad om sin roll i Nuonaffären. Det var i mars 2014. Detta var oerhört dramatiskt när det begav sig, men nu har KU granskat det och sett hur vi kan få en bättre tingens ordning i framtiden. Frågan om statsråds och före detta statsråds medverkan i KU:s granskning har behandlats i den utredning vi hörde nämnas. En utredare med en parlamentarisk referensgrupp har på utskottets uppdrag utvärderat frågan och överlämnat en rapport till KU som utgör ett underlag i granskningen.

Slutsatsen i utredningen är att det går att lagstifta om ett före detta statsråds skyldighet att medverka i KU:s granskning men att det, även om frågan är viktig, inte innebär att det *bör* göras. Utredningen utmynnade i stället i att förorda en ordning som innebär att tillträdande statsråd gör ett skriftligt åtagande att medverka i utskottets granskning också efter att de har lämnat sina uppdrag som statsråd. Det har KU ställt sig bakom.

Nu förväntar sig utskottet att statsministern ställer sådana krav i samband med regeringsbildandet, eller senare så att det åtminstone blir gjort, och likaså att kravet och åtagandena görs skriftligt så att de kan följas upp

på ett tillfredsställande sätt. KU kommer att i sin granskning löpande följa upp att detta blir gjort. I vilken utsträckning det inte redan hade getts sken av att det skulle ha varit gjort lämnar jag osagt.

Givet att tydliga krav har ställts på statsråden och att dessa krav har gjorts offentliga bör den offentliga debatten och den negativa uppmärksamhet som en vägran att komma till KU skulle föra med sig vara en tillräcklig sanktion för att motverka en sådan vägran. Om det visar sig att en sådan ordning inte är tillräcklig har dock utskottet uttalat att en lagstiftning bör komma i fråga, men inte med mer våld än nöden kräver. Detta är någonting som skulle kunna ligga i en framtid men inte är för handen för ögonblicket.

Den andra frågan jag vill tala om är en annan sak som var på förstasidorna, och det handlar om vad rollerna för olika samordnare hos regeringen egentligen är. Det har utskottet granskat, och den kartläggning som har gjorts av samordnare som tillsatts mellan september 2002 och juni 2015 visar att olika beteckningar används. Det talas om förhandlare, förhandlingsman, förhandlingsperson, kontaktperson, koordinator, nationell samordnare och samordnare – och ytterligare några som jag inte nämner här. Det finns en oklarhet, menar utskottet, när det gäller innebörden och användandet av dessa beteckningar. Regeringen bör överväga hur beteckningarna ska användas. Man skulle kunna säga att en viss begreppssanering hade varit bra.

En fråga gäller om beslut om utredningsuppdrag och samordnare har skett i enlighet med den konstitutionella praxis som tillåter att Regeringskansliet och inte regeringen fattar beslut i vissa ärenden. Här deklarerar KU att beslut i ärenden som innebär ställningstaganden i frågor av politisk natur alltid bör fattas i regeringsbeslutets form.

I flera fall har ett enskilt statsråd fattat beslut om samordningsuppdraget, och enligt KU kan det från konstitutionell synpunkt diskuteras om inte dessa borde ha fattats av regeringen i stället. I de fall en samordnare har ett tydligt utåtriktat och pådrivande uppdrag kan det enligt KU diskuteras om uppdraget bör utföras inom Regeringskansliets ram. Det är så långt KU har uttalat sig.

Herr talman! För det tredje och sista: I regeringsformen föreskrivs att regeringen fortlöpande ska hålla Utrikesnämnden underrättad om utrikespolitiska förhållanden som kan få betydelse för riket och överlägga med nämnden om dessa så ofta som det behövs samt att regeringen i alla utrikesärenden av större vikt ska överlägga med nämnden före avgörandet. Under tiden 1990–2014 har såväl antalet sammanträden per år i Utrikesnämnden som en del av vad som behandlats där varierat. Det finns en viss tendens, säger utskottet, över tid som går i riktning mot att olika ärenden och olika ämnen, snarare än vissa situationer i sig, behandlas i Utrikesnämnden. Tidigare brukade Utrikesnämnden behandla en samlad instruktion för hela FN:s generalförsamlings kommande möte. Det görs inte längre.

Utskottet har också iakttagit en viss minskning av antalet sammanträden i Utrikesnämnden de senaste 20 åren. En bidragande faktor kan vara Sveriges medlemskap i EU och det regelbundna samrådet mellan regeringen och riksdagens EU-nämnd.

Vidare lämnar företrädare för regeringen regelbundet information i utrikesutskottet inför möten i rådet för utrikes frågor. Konstitutionsutskottet

påminner om att Utrikesnämndens ställning och uppgifter är reglerade i regeringsformen och att de inte berörs av att en EU-nämnd en gång inrättades, likaså att utskottens ställning och uppgifter finns i riksdagsordningen och att det inte heller i fråga om utskottens befogenheter skedde någon förändring genom att EU-nämnden inrättades. Det är viktigt att framhålla.

Det är angeläget att bland annat strategiska diskussioner om viktiga utrikespolitiska frågor och händelser, liksom säkerhetspolitiska frågor, äger rum på en konstitutionellt och politiskt sett hög nivå. Utskottet pekar på Utrikesnämndens sammansättning och den förtrolighet som följer av kravet på varsamhet som ledamöter och andra som är knutna till nämnden ska visa i fråga om meddelanden till andra om vad han eller hon fått kännedom om i denna egenskap liksom möjligheten att besluta om absolut sekretess. Protokollföringen i Utrikesnämnden innebär en dokumentation som möjliggör att uppföljning och granskning ska ske och sker. Information till partiledare kan inte ersätta samråd med Utrikesnämnden.

Därmed, herr talman, avslutar jag mitt anförande med att säga att mycket annat väsentligt som förbigås med tystnad finns i utskottets betänkande, som jag yrkar läggs till handlingarna.

(Applåder)

(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 februari

KrU4 Kultur och fritid för barn och unga

Punkt 1 (Barns rätt till kunskap om barnkonventionen)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

286 för utskottet

12 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 45 SD, 24 MP, 18 C, 16 V, 14 KD

För res. 1: 12 L

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Ungdomars rätt att välja partner)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

253 för utskottet

45 för res. 2

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 16 V, 12 L, 14 KD

För res. 2: 45 SD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Skolresor m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (M, L)

Votering:

213 för utskottet

84 för res. 4

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 45 SD, 24 MP, 18 C, 16 V, 14 KD

För res. 4: 72 M, 12 L

Frånvarande: 17 S, 12 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Johan Forssell (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 5 (Barns och ungas rätt till kultur)

1. utskottet

2. res. 5 (M, C, L, KD)

Votering:

181 för utskottet

117 för res. 5

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 45 SD, 24 MP, 16 V

För res. 5: 73 M, 18 C, 12 L, 14 KD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Barns och ungas möjligheter att uppleva scenkonst)

1. utskottet

2. res. 6 (L)

Votering:

286 för utskottet

12 för res. 6

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 73 M, 45 SD, 24 MP, 18 C, 16 V, 14 KD
För res. 6: 12 L
Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2015/16:65
10 februari

Punkt 8 (Utvidgning av Skapande skola till gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 7 (M, C, L, KD)

Votering:

181 för utskottet
117 för res. 7
51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 45 SD, 24 MP, 16 V
För res. 7: 73 M, 18 C, 12 L, 14 KD
Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU5 Radio och tv i allmänhetens tjänst

Punkt 1 (Finansieringen av Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (KD)

Förberedande votering:

49 för res. 1
14 för res. 2
235 avstod
51 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Stina Bergström och Marco Venegas (båda MP) samt Håkan Svenning (V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

239 för utskottet
45 för res. 1
14 avstod
51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 16 V, 12 L
För res. 1: 45 SD
Avstod: 14 KD
Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Uppdrag till Sveriges Radio AB och Sveriges Television AB)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

253 för utskottet

45 för res. 3

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 16 V, 12 L, 14 KD

För res. 3: 45 SD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU4 Kommissionens arbetsprogram 2016

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 2 (V)

Votering:

237 för utskottet

16 för res. 2

45 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res. 2: 16 V

Avstod: 45 SD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

TU8 Lag om fritidsbåtar och vattenskottrar

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

282 för utskottet

16 för res.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 45 SD, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res.: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

JuU17 Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte

Punkt 1 (Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

281 för utskottet

16 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 44 SD, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res. 1: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 4 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Översyn av lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 2 (M, C, L, KD)

Votering:

165 för utskottet

117 för res. 2

16 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 45 SD, 24 MP

För res. 2: 73 M, 18 C, 12 L, 14 KD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Införande av grovt brott för finansiering av resor)

1. utskottet

2. res. 6 (L)

Votering:

270 för utskottet

12 för res. 6

16 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 45 SD, 24 MP, 18 C, 14 KD

För res. 6: 12 L

Avstod: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2015/16:65

10 februari

Punkt 6 (Ytterligare kriminalisering för deltagande i konflikt m.m.)

1. utskottet
2. res. 8 (C, KD)

Votering:

193 för utskottet

32 för res. 8

73 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP

För res. 8: 18 C, 14 KD

Avstod: 45 SD, 16 V, 12 L

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 9 (Resor till en persons medborgarskapsland)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)

Votering:

236 för utskottet

45 för res. 11

16 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 72 M, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res. 11: 45 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 17 S, 12 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 10 (Åtgärder för att hindra barns resor)

1. utskottet
2. res. 12 (C)

Votering:

280 för utskottet

18 för res. 12

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 45 SD, 24 MP, 16 V, 12 L, 14 KD

För res. 12: 18 C

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 12 (Medborgarskap)

1. utskottet
2. res. 14 (SD)

Votering:

252 för utskottet

45 för res. 14

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 73 M, 23 MP, 18 C, 16 V, 12 L, 14 KD
För res. 14: 45 SD
Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 2 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2015/16:65
10 februari

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU15 Undantag från mervärdesskatt för vissa posttjänster

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU8 Granskning av meddelande om handel för alla

Punkt 1 (Övergripande om handelspolitiken)

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 1 (SD)

Votering:

237 för utskottet

45 för res. 1

16 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res. 1: 45 SD

Avstod: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Investeringsskydd och tvistlösning)

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 3 (M)
3. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 5 (V)

Förberedande votering:

72 för res. 3

17 för res. 5

208 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Tobias Billström (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

163 för utskottet

74 för res. 3

61 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2015/16:65
10 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 24 MP, 17 C, 12 L, 14 KD
För res. 3: 73 M, 1 SD
Avstod: 44 SD, 1 C, 16 V
Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Övrigt om kommissionens aviserade förslag)

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res. 6 (M, C, L, KD)

Votering:

120 för utskottet

118 för res. 6

60 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 24 MP

För res. 6: 73 M, 1 SD, 18 C, 12 L, 14 KD

Avstod: 44 SD, 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 3 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

NU9 Handelspolitik

Punkt 1 (Främjande av internationell handel)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

117 för res. 1

44 för res. 2

136 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

136 för utskottet

117 för res. 1

44 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 24 MP, 16 V

För res. 1: 73 M, 18 C, 12 L, 14 KD

Avstod: 44 SD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 4 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna)

1. utskottet
2. res. 4 (V)

Votering:

162 för utskottet
16 för res. 4
117 avstod
54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 44 SD, 22 MP

För res. 4: 16 V

Avstod: 73 M, 1 MP, 17 C, 12 L, 14 KD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 4 SD, 2 MP, 5 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2015/16:65

10 februari

Punkt 4 (Insyn och konsekvensanalyser)

1. utskottet
2. res. 7 (V)

Votering:

281 för utskottet
16 för res. 7
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 44 SD, 24 MP, 18 C, 12 L, 14 KD

För res. 7: 16 V

Frånvarande: 17 S, 11 M, 4 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Punkt 9 (Exportförbudet för snus)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)

Votering:

253 för utskottet
44 för res. 12
52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 73 M, 24 MP, 18 C, 16 V, 12 L, 14 KD

För res. 12: 44 SD

Frånvarande: 17 S, 11 M, 4 SD, 1 MP, 4 C, 5 V, 7 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 111 HANS EKSTRÖM (S):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har granskat hur Utrikesnämnden har använts under tiden 1990–2014. Utrikesnämnden ska höras av regeringen inför avgöranden i alla utrikesärenden av större vikt, enligt 10 kap. 11 § regeringsformen.

Utredningen visar att Utrikesnämndens roll har förändrats kraftigt under perioden utan att någon förändring har skett i regeringsformen. Den största förändringen skedde i anslutning till Sveriges EU-inträde, även om det vid den tid då EU-nämnden inrättades fastslogs av konstitutionsutskottet att Utrikesnämndens ställning och uppgifter var reglerade i regeringsformen och därför förblev oförändrade.

Utskottet har iakttagit en minskning av antalet sammanträden i Utrikesnämnden, dels beroende på förändringarna genom EU-medlemskapet, dels till exempel genom en ny handläggning av mandat till FN-uppdrag.

Utskottet vill framhålla att även om omvärldsförändringar kan påverka hur Utrikesnämnden används är det viktigt att strategiska diskussioner och viktiga utrikespolitiska frågor och händelser liksom säkerhetspolitiska frågor ska hanteras på en konstitutionell och politiskt hög nivå.

Detta gör att Utrikesnämnden med sin särskilda reglering är rätt forum för sådana frågor. Den kan inte ersättas av andra institutioner. Utrikesnämnden får alltså, om man spetsar till det, inte utvecklas till en konstitutionell dekoration.

(Applåder)

Anf. 112 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Helt avgörande för att konstitutionsutskottet ska kunna fullgöra sin kontrollmakt är att KU kan ta del av information och upplysningar i de ärenden som KU granskar. Det säger sig självt att det då kan vara lika viktigt att KU har möjlighet att höra ett avgången som ett sittande statsråd. Därför är den del i KU10 som behandlar just statsråds medverkan i KU:s granskning viktig, och i likhet med flera andra talare här tänker jag uppehålla mig just kring den saken.

Att ministrarna ställer upp när KU genomför sin årliga granskning av deras ämbetsutövning borde vara en självklarhet, men riktigt så är det inte alltid i praktiken. Upprinnelsen till varför konstitutionsutskottet har borrar djupare i den här saken i vår är ingenting som jag som allianspolitiker är stolt över, det ska jag årligt säga. Tvärtom beklagar jag, precis lika mycket som KU gjorde det, det faktum att Maud Olofsson inte infann sig när hon kallades under förra mandatperioden. Det är alltså ingen skillnad där. Men att ett före detta statsråd hemmahörande på den borgerliga kanten inte hörsammade KU:s kallelse har i alla fall haft något gott med sig – jag tycker att man ska försöka se saker från den positiva sidan – och det är att KU nu grundligt har låtit utreda huruvida riksdagen ska lagstifta om före detta statsråds skyldighet att medverka i KU:s granskning.

Som utredaren, det vill säga KU:s tidigare kanslichef Bertil Wennberg, som redan har nämnts här, konstaterar i sin rapport skulle det vara möjligt att lagstifta om en sådan skyldighet. Det har inte bara konstitutionsutskottet utan också JO och Regeringskansliet ställt sig bakom. Men efter noggrann utvärdering av hur rättsliga figurer som sanningsplikt, retroaktivitet och tvångsmedel skulle riskera att krocka med den svenska parlamentariska konstitutionella kontrollmakten finns det fler skäl som talar mot lagstiftning än som talar för.

I stället för lagstiftning förordar KU därför en lösning i enlighet med utredarens förslag, och det innebär att statsministern i samband med regeringsbildningen ska avkräva tillträdande statsråd ett åtagande om att medverka i KU:s granskning också efter det att statsrådet har lämnat sitt uppdrag. Parentetiskt vill jag gärna inflika att det givetvis inte finns någonting som hindrar att regeringen tar initiativ till en partiöverenskommelse med just en sådan inriktning.

En förutsättning för att denna nyordning ska få avsedd effekt är att åtagandet kan följas upp av KU på ett tillfredsställande sätt. Det är därför nödvändigt att dessa åtaganden och krav formaliseras i skriftlig form. Det har vi hört påpekas här, och det kan inte nog understrykas.

Det är säkert fler än jag i den här kammaren som minns att det i nyhetsflödet efter valet 2014 figurerade uppgifter och dokument som gav intryck av att statsministern hade ställt som villkor för alla tillträdande ministrar att de skulle medverka i KU:s granskning fullt ut även efter det att de hade slutat som ministrar. Men under KU-arbetets gång under hösten och våren har vi inte lyckats hitta några skriftliga dokument som visar att statsråden verkligen ställdes inför dessa villkor. Jag menar att detta visar ännu tydligare på behovet av en etablerad ordning där statsministern rutinemässigt avkräver sina tillträdande statsråd ett åtagande i linje med utredarens förslag.

Herr talman! Det kan inte uteslutas att det just i denna stund sitter ett eller annat före detta statsråd framför tv:n eller datorskärmen och lyssnar spant på vår debatt. Jag vill därför ta tillfället i akt att å det kraftfullaste inskräpa att om det i framtiden skulle visa sig att den icke lagreglerade modell som KU nu förordar för att säkerställa KU:s granskning inte skulle visa sig räcka till kan det bli nödvändigt med tvingande lagstiftning. Lyssna alltså noga på detta! I KU10 säger utskottet rent ut att lagstiftning i så fall bör kunna komma i fråga.

Förhoppningsvis ska det inte behövas. Precis som Björn von Sydow framhöll här tidigare gör KU en mycket tydlig markering. Till detta kommer att den negativa uppmärksamheten som en väggran att hörsamma KU:s kallelse för med sig, inte minst i medierna, hittills har fungerat som tillräcklig avskräckning och sanktion, så när som på ett fall.

Med de orden, herr talman, yrkar jag på godkännande av utskottets anmälan i KU10. Jag hoppas att jag har skrämt upp sittande och avgångna statsråd tillräckligt för att de ska komma när KU kallar.
(Applåder)

Anf. 113 EMANUEL ÖZ (S):

Herr talman! Vi har hört en hel del intressanta inlägg i den här debatten i dag. Jag tänkte lyfta upp en del av betänkandet som är av en något mindre dramatisk karaktär men ändå viktig.

I betänkandet KU10 har KU även granskat frågan om konsulärt stöd till frihetsberövade personer utomlands. Regeringskansliet har i det här ärendet skickat in statistik avseende 2014 års ärenden som berör Utrikesdepartementets ärenden om konsulärt stöd till frihetsberövade personer. Granskningen har avsett 20 av dessa ärenden. Vid genomgången har ett ärende noterats där det inledningsvis förefaller ha förelegat oklarhet om utlandsmyndighetens skyldighet att bistå en frihetsberövad. Det gällde en person som inte var svensk medborgare men som enligt en anhörig hade permanent uppehållstillstånd i Sverige.

En stat som Sverige har enligt folkrätten rätt att på diplomatisk väg ingripa för att skydda sina medborgares intressen i vistelselandet. Det här kommer även till uttryck i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser. Det är dock upp till den enskilda staten att avgöra om man ska ingripa till förmån för den enskilde eller inte.

Det är bra att denna möjlighet finns, då vi vet att det finns personer som reser från Sverige till andra länder där de hamnar i svåra situationer av olika skäl. Det kan då vara behjälpligt för dessa frihetsberövade personer att få ett visst men ändå begränsat ekonomiskt bistånd men framför allt att av exempelvis konsulat eller beskickningar få hjälp med att föra en dialog med sina anhöriga eller att få rådgivning och förslag på försvarare som skulle kunna företräda dem i samband med de kommande processerna i de fall då vistelselandet skulle brista i dessa avseenden.

Vilka omfattas då av det här stödet? En förutsättning för att omfattas av biståndet är först och främst att personen i fråga har berövats sin frihet genom beslut av domstol eller annan myndighet. I lagen om konsulärt ekonomiskt bistånd framgår det att en svensk medborgare som är bosatt i Sverige eller en flykting eller statslös person som är bosatt i Sverige kan ha rätt till konsulärt ekonomiskt bistånd. Vidare framgår det att en svensk medborgare som inte är bosatt i Sverige eller en i Sverige bosatt utlänning som inte är statslös eller flykting kan få sådant bistånd endast om det föreligger särskilda skäl.

De överväganden som görs är till exempel om den frihetsberövade har nära anknytning till någon som är svensk medborgare eller bosatt i Sverige, hur länge den frihetsberövade har bott i Sverige samt om det kan finnas motsvarande konsulärt stöd att erhålla på annat sätt, till exempel genom ett medborgarskapsland.

Jag ska även nämna att samråd i sådana här fall sker mellan Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheten.

Herr talman! KU har kommit fram till och konstaterar i betänkandet att det framgår av Utrikesdepartementets vägledning om frihetsberövade eller bistånd i brottmål samt av 8 § Regeringskansliets föreskrifter om konsulärt ekonomiskt bistånd med mera att en beskickning eller ett konsulat ska underrätta Regeringskansliet så snart myndigheten får kännedom om att en svensk medborgare eller en i Sverige bosatt flykting eller statslös person har frihetsberövats inom myndighetens verksamhetsområde.

När det gäller i Sverige bosatta utlänningar som inte är flyktingar eller statslösa uppges i granskningen att utlandsmyndigheten vanligen kontaktar Utrikesdepartementet när någon sådan person efterfrågar konsulärt stöd. Enligt konstitutionsutskottet kan det övervägas om inte denna ordning också bör framgå av Utrikesdepartementets vägledning.

Mot bakgrund av det anförda yrkar jag att betänkandet läggs till handlingarna.

Prot. 2015/16:65
10 februari

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 16 Riksrevisionens rapport om transparensen i Årsredovisning för staten 2014

Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU12
Riksrevisionens rapport om transparensen i Årsredovisning för staten 2014 (skr. 2015/16:42)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 17 Riksrevisionens rapport om statens finansiella tillgångar

Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU16
Riksrevisionens rapport om statens finansiella tillgångar (skr. 2015/16:61)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 18 Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet

Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet

Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU6
Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet (prop. 2015/16:44)
föredrogs.

Anf. 114 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Det liggande förslaget innebär lagändringar av svensk lag för att kunna genomföra ett EU-direktiv som anger att reglerade yrken och legitimationstyrken ska gälla inom hela EU-området. Det finns redan ett gammalt gällande direktiv om detta, och det ska nu reformeras. Förändringen av EU-direktivet innebär att bestämmelserna blir mer horisontella än sektoriellt inriktade. I stället för enskilda bestämmelser för varje yrkesgrupp ska reglerna bli mer generella.

Det är möjligt, herr talman, att denna reformering gör hela direktivet mer rationellt och lättare att tillämpa. Det föreliggande förslaget innebär alltså en förändring av svensk lag för att kunna genomföra EU-direktivet.

Eftersom vi är emot EU-direktivet motsätter vi oss också de svenska lagförändringarna.

Jag har noterat att de remissinstanser som uttalat sig om förslaget verkar vara positivt inställda – frågan är då om de har satt sig in i förslaget ordentligt, det var ju en lunta på 300–400 sidor, om jag minns rätt.

Herr talman! Vi har ju yrkat avslag på detta direktiv tidigare och vi gör det nu också. Motiveringen då var att förslaget skulle innebära en lägre standard för våra reglerade yrken, alltså att kraven skulle sänkas för våra reglerade yrken samt att hela förslaget innebär för långtgående ingrepp i nationella intressen. Vi använder samma motivering också i dag.

I det föreliggande förslaget har vi speciellt reagerat på de språkrav som stipuleras i direktivet. Jag menar återigen att propositionen är otydligt skriven, och det är förenat med besvär att komma fram till vad som egentligen menas. Men om vi har förstått saken rätt får språkkontroller endast ske när annan prövning redan har gjorts, vilket är ett tveksamt förfarande.

Dessutom ska regelbundna språktester ske till exempel när patientsäkerhet är relevant, vilket ju låter bra. Men hur och vilka krav dessa kontroller ska innehålla är höljt i dunkel, det står inte ett ord om detta i skrivelsen.

Herr talman! På s. 162 står det i förslaget om det europeiska yrkeskortet och när detta kan utfärdas. Och här kommer vi till något som vi tycker är fullständigt oacceptabelt. Yrkeskort ska kunna utfärdas med motiveringen att handläggningen tagit för lång tid. Om aktuell myndighet inte hunnit godkänna ett yrkeskort efter en månad, ska han eller hon ändå få yrkeskortet – helt automatiskt. Detta kort kommer alltså att utfärdas enbart med lång handläggningstid som grund. Det här kan ju vi aldrig acceptera.

Herr talman! Lagrådet riktar också mycket skarp kritik mot det föreliggande förslaget. I själva verket har jag aldrig sett så stark kritik från Lagrådet mot något annat förslag. Kritiken gäller främst sättet att implementera hela förslaget, otydlighet när det gäller normeringsmakten och på vilka grunder och vilka myndigheter som ska beröras av hela förslaget.

Det är alltså inte enbart ett dåligt förslag i grunden, tycker vi, men det är ett illa genomarbetat förslag och det finns en hel del inbyggt slarv och otydligheter.

Jag ska ta upp ett kort exempel på Lagrådets kritik. På s. 420 skriver Lagrådet följande:

”I remissen anges att det inte har gjorts någon fullständig inventering av befintliga bemyndiganden som berörs. Med hänsyn till de oklarheter som kan bli följden av den föreslagna regleringen av föreskriftsrätten bör förslagen inte utan ytterligare överväganden läggas till grund för lagstiftning.”

Det var ord och inga visor, herr talman. Enbart detta borde resultera i att regeringen drar tillbaka hela förslaget och gör om det. Vi kommer nog att vara emot det även efter en sådan omarbetning, men kritiken från Lagrådet kan ju ändå mildras en smula.

En annan aspekt av detta med yrkeskvalifikationsdirektivet – som inte har tagits upp tidigare – är att det kanske finns tio reglerade yrken kvar i vårt land. Övriga yrken är det fritt fram för alla EU-medborgare att arbeta i på grund av den fria rörligheten av arbetskraft. Det är alltså över huvud taget inte speciellt många yrken som det kommer att röra sig om.

Anf. 115 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Jag har fått hoppa in så här i elfte timmen för Daniel Riazat eftersom han är hemma och är sjuk. Men jag hoppas att det fixar sig ändå.

I propositionen som vi nu behandlar föreslås en lagstiftning som reglerar direktivets bestämmelser om att en yrkesutövare har rätt att tillfälligt utöva ett reglerat yrke i Sverige om hen är lagligen etablerad i ett annat land inom EES eller Schweiz.

Flera remissinstanser har efterlyst klargöranden om vad som ska räknas som tillfällig yrkesutövning så att det inte blir en fråga om falsk etablering. Vårdförbundet och Svensk sjuksköterskeförening har till exempel föreslagit en tidsgräns på tre månader. Regeringens svar är att det finns kopplingar mellan yrkeskvalifikationsdirektivet och tjänstedirektivet.

När det gäller tjänstedirektivet har EU-domstolen uttalat att det inte får sättas upp några fasta tidsgränser. Huruvida tillhandahållandet av en tjänst är temporärt eller tillfälligt ska alltid avgöras från fall till fall. Detta bör enligt regeringen vara vägledande även när det gäller yrkeskvalifikationsdirektivet.

Samtidigt erkänner regeringen att det inte är självklart att en sådan koppling mellan de olika direktiven finns. EU-domstolen har ännu inte uttalat sig om tillämpningen av yrkeskvalifikationsdirektivet.

Det finns anledning att framöver vara restriktiv och sätta en tydlig gräns för vad som får räknas som tillfällig yrkesutövning inom reglerade yrken. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 116 HÅKAN BERGMAN (S):

Herr talman! I dag behandlar vi utbildningsutskottets förslag UbU6 om genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet som innebär att riksdagen antar en ny lag om erkännande av yrkeskvalifikationer och förslag om ändring i åtta olika lagar.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Mycket kortfattat och förenklat handlar denna fråga om hur medborgare i EU:s medlemsländer ska kunna röra sig över länders gränser och fortfarande ha rätt att arbeta och verka i ett så kallat reglerat yrke, ett yrke som de har utbildat sig i eller skaffat sig kvalifikationer för, och att detta kan ske enligt ordnade former.

Ett av Europeiska unionens mål är att avskaffa hindren för fri rörlighet för personer och tjänster mellan medlemsstaterna. EU:s inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital är en central del i EU-samarbetet. Det kan stärka den ekonomiska utvecklingen och tillväxten för EU som helhet, stärka medlemsstaters ekonomier och få fler människor i arbete runt om i Europa. Men det finns förutom det makroekonomiska perspektivet också ett individuellt perspektiv i detta. Det ökar nämligen också EU-medborgares individuella frihet och möjlighet att arbeta, bosätta sig och leva i andra EU-länder.

Syftet med yrkeskvalifikationsdirektivet är att underlätta för dem som vill utöva ett så kallat reglerat yrke i ett annat land än sitt hemland inom EU. Med ett reglerat yrke menas i korthet att det ställs krav på till exempel en viss utbildning eller en viss yrkeserfarenhet för att få utöva yrket.

Herr talman! Unionsrätt som antagits i form av ett direktiv är Sverige som medlemsland i EU skyldigt att omsätta i nationell rätt. Erkännandet

av yrkeskvalifikationer är inte heller en ny fråga. Det ursprungliga yrkeskvalifikationsdirektivet från 2006 har tidigare införlivats i svensk lagstiftning genom justeringar i de författningar där utövandet av respektive yrke regleras.

Genomförandet av det nu aktuella direktivet har föregåtts av en samrådsprocess, där utskott och riksdag först har behandlat kommissionens så kallade grönbok – ett slags samrådsdokument – i ett utlåtande, därefter subsidiaritetsprövat kommissionens förslag och slutligen överlagt med regeringen när direktivet förhandlades.

När det gäller frågan om kontroll av språkkunskaper, som en av motionerna lyfter fram, kan utskottet konstatera att bestämmelserna om språkkunskaper inte är nya utan infördes genom det ursprungliga yrkeskvalifikationsdirektivet. Utskottet anser att det är bra att dessa bestämmelser nu förtydligas. Motionärerna saknar dock en beskrivning av de regelmässiga språkkontrollerna. Utskottet noterar att regeringen i sin proposition överväger möjligheten att införa sådana kontroller för vissa yrken och att dessa i sådana fall enligt regeringen kommer att föreskrivas i de specifika författningar där utövandet av yrket regleras och inte i den generella lag som vi nu behandlar. Därmed finns inte heller skäl till att nu behandla frågan ingående i samband med den aktuella propositionen.

I sammanhanget vill utskottet också understryka att varken direktivet eller den nya lagen ger några rättigheter i fråga om att bli anställd, utan det handlar om att yrkeskvalifikationerna blir erkända.

Slutligen lyfter motionärerna fram Lagrådets synpunkter på bland annat den nya författningsstruktur som regeringen föreslår samt utformningen av bemyndiganden och av själva lagtexten. Utskottet har tittat på det här och kan konstatera att regeringen har tillmötesgått Lagrådets synpunkter i vissa delar och att regeringen i övriga delar har redovisat sina bedömningar och överväganden. Utskottet noterar också att regeringen avser att vid behov återkomma om såväl den nya strukturen som eventuella justeringar av bemyndiganden.

Med det, herr talman, vill jag än en gång yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 117 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Det är inte alltid det är så, men jag får väl säga att jag har tagit min utgångspunkt för detta anförande i en hel del av det som Håkan Bergman redan refererat till. Vi får väl se – repetition är kunskaps moder!

Det här betänkandet, *Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet*, är ett mycket tekniskt betänkande som innehåller ett förslag till en ny lag om gemensamt erkännande av yrkeskvalifikationer inom EU. I det här betänkandet beskrivs juridiska avvägningar på området, men för oss som till vardags inte sysslar med den här typen av juridiska spetsfundigheter är rörligheten det viktiga och väsentliga att ta fasta på. Det handlar om möjligheten för utbildade och yrkeskunniga personer att utöva sitt reglerade yrke i ett annat land än det där de fått sin yrkeskvalifikation – antingen som egenföretagare eller som anställd.

EU förknippas med de fyra friheterna – fri rörlighet för varor, tjänster, personer och kapital. De här friheterna är, som vi redan har hört, själva kärnan i den inre marknaden. Framför allt är det kanske i ärlighetens namn den fria rörligheten för varor som har kommit längst. Men det pågår ett

oförtrutet arbete för att undanröja hinder och förbättra förutsättningarna för rörlighet på andra områden. När det gäller ömsesidigt erkännande av examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis står det inskrivet i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt att det ska gälla. Under 40 års tid har man successivt vidareutvecklat detta för att hela tiden åstadkomma en bättre anpassning till den värld vi lever i nu och till den vision som finns för EU och som vi vill förverkliga.

Vi har liknande system som drivs i samma anda men där det inte är EU som driver på. På utbildningsområdet har vi Bologna-processen. Det arbetet inleddes för 15 år sedan och omfattar i dag i storleksordningen 47 länder som har gått samman för att harmonisera sina högskoleutbildningar. Detta syftar till att underlätta studenters rörlighet och möjlighet till jobb men också till att öka Europas attraktionskraft som utbildningsregion. Det här är bra, och enligt mitt förmenande har denna samverkan inom Bologna-processen också varit ett viktigt verktyg som bidragit till att höja kvaliteten inom svenska utbildningar. Jag delar inte Robert Stenkviks uppfattning och den oro han känner för att vi kommer att sänka kraven på yrkeskvalifikationerna. Tvärtom har detta varit en injektion som gett positiva förtecken på högskoleområdet.

På liknande sätt berör det här direktivet, som ursprungligen skrevs 2005, ömsesidigt erkännande av yrken. Det är detta direktiv som ligger till grund för dagens betänkande, och det är fråga om en modernisering av direktivet. Detta måste ses som något positivt, framför allt för att det är viktigt för rörligheten inom EU, men också för att vi samtidigt ser till att vi inte kringgår berättigade yrkeskvalifikationskrav. Det som stipuleras är faktiskt att det ska finnas yrkeskvalifikationskrav.

Min kollega från Sverigedemokraterna tog bland annat upp otydligheterna kring att kunna kontrollera språkkrav vid erkännande av yrkeskvalifikationer. Men faktum är att de möjligheterna kommer att finnas. Regeringen har till och med skrivit i propositionen att man har för avsikt att införa och inrätta detta.

Något som också är positivt och som inte har lyfts fram tidigare är att man med det här ändringsförslaget kommer att inrätta en varningsmekanism i systemet, vilken innebär begränsningar eller förbud för yrkesutövare som inte är lämpliga att utöva sitt yrke i ett annat land. Detta är någonting som inte har funnits på plats men som innebär en trygghet för oss som medborgare.

Sverigedemokraterna tar också upp Lagrådets kritik som ett argument för att avslå propositionen. Vi moderater tycker självklart att det är viktigt att ta hänsyn till Lagrådets synpunkter, absolut. Men vi förstår det mer som att det här framför allt rör själva författningsstrukturen i den nya lagstiftningen – huruvida det är generellt, horisontellt eller vertikalt, som min kollega tog upp, och huruvida lagen är svåröverskådlig eller inte. I det här läget är vi beredda att ställa oss bakom regeringens förslag. Vi gör den bedömningen mot bakgrund av att regeringen i propositionen lovar att utvärdera och följa upp de här frågorna. Detta gäller också den fråga som Vänsterpartiet lyfter upp och där regeringen på samma sätt säger att den kommer att följa detta så att det inte blir en negativ konsekvens.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag påpeka att den nya lagen träder i kraft den 15 april 2016, inte den 18 januari som det felaktigt står på bland annat Socialstyrelsens hemsida.

I samband med skolguidningar brukar jag fråga skoleleverna vem som har högst beslutandemakt i Sverige – regeringen eller riksdagen? Då svarar de i kör: riksdagen. Detta är alltså väl känt bland våra elever i skolan men tydligen inte bland alla myndigheter, som har gått händelserna lite i förväg och i det här fallet förlitat sig på det ursprungliga förslag som regeringen lade fram.

Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med utskottets förslag är det alltså den 15 april 2016 som gäller för ikraftträdande och inget annat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 118 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! EU-samarbetet är oerhört viktigt ur många aspekter för demokratin och freden och för att kunna ta krafttag för klimatet och mot den organiserade brottsligheten. Framför allt är det viktigt för den fria rörligheten, för handeln och för att människor ska kunna röra sig i hela Europa.

Samarbetet i Europa gör oss starkare. Vi är positiva till moderniseringen av direktivet av just den anledningen – att det stärker den inre marknaden inom Europa då det gynnar konkurrens och därmed EU-ländernas möjlighet till både tillväxt och välfärd.

Yrkeskvalifikationsdirektivets syfte är att underlätta för dem som vill utöva ett så kallat reglerat yrke i ett annat land än sitt hemland. Det ökar den fria rörligheten över nationsgränserna och blir därmed en viktig del av den inre marknaden.

Detta är viktigt, för vi har stora utmaningar, inte bara på den svenska arbetsmarknaden utan också på den europeiska. Vart femte rekryteringsförsök misslyckas i Europa i dag, och det finns en stor brist på arbetskraft inom många yrken. Prognosen visar att detta kommer att fortsätta.

Statistiska centralbyrån har prognoser för utbildningar och hur arbetsmarknaden ser ut. De pekar på att det år 2025 kommer att råda stor brist i Sverige inom tre legitimerade yrken: Var femte barnmorska, var fjärde specialistsjuksköterska och var fjärde biomedicinsk analytiker kommer att saknas 2025.

Detta visar på behovet av rörlighet men också bättre matchning och utbildningsinsatser här i Sverige liksom ökad rörlighet inom Europa. Det är viktigt att man kan förbättra och möjliggöra för kompetensförsörjningen att öka rörligheten i Europa. Det skapar förutsättningar för fler jobb, bättre konkurrenskraft och därmed ökade skatteintäkter.

Direktivet underlättar inte bara för EU-medborgare att komma till Sverige för att arbeta. I och med att det är ett direktiv underlättar det också för svenska medborgare och arbetare att åka till andra EU-länder för att arbeta och få erfarenheter som bidrar till Europa. I vissa fall flyttar människor tillbaka hem med starka erfarenheter, men i andra fall stannar de kvar i landet. Det är inget fel med det, snarare tvärtom, för det bidrar till en stark inre marknad där rörligheten är viktig.

Rörlighet måste underlättas så att man kan studera och arbeta i hela Europa. Vi inom politiken måste vara väldigt tydliga med att detta är drivkrafter som måste premieras.

Det behövs en rörlig arbetsmarknad för att stärka tillväxten och förbättra matchningen. Det gynnar både samhället i stort, som vi har pratat om, och individens möjlighet att flytta på sig och få andra erfarenheter.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag lyfta fram ett perspektiv kopplat till den tid vi just nu lever i, med stängda gränser och protektionism som ökar i Europa. Då är det viktigt att vi möjliggör för människor att röra sig över Europas gränser och pratar om ett gemensamt Europa, där vi skapar tillväxt tillsammans och där kompetens och erfarenheter kan utbytas. Det driver utvecklingen och kvaliteten framåt. Det skapar välfärd, inte bara för några få utan för alla.

Detta är några av anledningarna till att Centerpartiet ställer sig bakom betänkandet och yrkar avslag på motionerna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 19 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Framställningar

2015/16:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2015

2015/16:RB2 Förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2015 samt riksbanksfullmäktiges verksamhetsberättelse för 2015

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 februari

2015/16:387 Kvinnors arbetskraftsdeltagande

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2015/16:388 Säkerheten för blåljuspersonal i utsatta områden

av *Beatrice Ask* (M)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2015/16:389 Sveriges position om kärnvapen

av *Stig Henriksson* (V)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2015/16:390 Belägring av städer i Turkiet

av *Fredrik Malm* (L)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2015/16:391 Pressfrihet i Turkiet

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

Prot. 2015/16:65

10 februari

-----

*Genomförande av det
moderniserade yrkes-
kvalifikationsdirektivet*

Prot. 2015/16:65
10 februari

2015/16:392 Ungdomsarbetslösheten
av *Elisabeth Svantesson* (M)
till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)
2015/16:393 Gårdsförsäljning
av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
2015/16:394 Turkiskt EU-medlemskap
av *Tina Acketoft* (L)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 februari

2015/16:760 Förbättrade livsvillkor för familjehemsplacerade barn
av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)
2015/16:761 Långa väntetider för anknytningsärenden
av *Saila Quicklund* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
2015/16:762 Arbetsgivaravgifternas effekt på företagen
av *Boriana Åberg* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
2015/16:763 Polisens arbetsmiljö
av *Thomas Finnborg* (M)
till statsrådet Anders Ygeman (S)
2015/16:764 Transportinfrastrukturen i norra Sverige
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)
2015/16:765 Sjöfarten och övriga trafikslag
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)
2015/16:766 Flygskatten och EU:s flygstrategi
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)
2015/16:767 Finansieringen av Projekt Malmöporten
av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)
2015/16:768 Lika konkurrensvillkor för alla företag
av *Cecilia Widegren* (M)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)
2015/16:769 Global commitment, independent voice
av *Sofia Arkelsten* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)
2015/16:770 Avveckling av den svenska småskaliga vattenkraften
av *Cecilia Widegren* (M)
till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med § 8 anf. 30 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 54 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 66 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 101 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter	1
§ 3 Val av extra suppleanter	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 6 Kommissionens arbetsprogram 2016.....	2
Utrikesutskottets utlåtande 2015/16:UU4	2
Anf. 1 EMMA WALLRUP (V)	2
Anf. 2 PYRY NIEMI (S).....	4
Anf. 3 MARGARETA CEDERFELT (M).....	6
Anf. 4 BIRGITTA OHLSSON (L).....	8
Anf. 5 SOFIA DAMM (KD).....	9
Anf. 6 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	11
Anf. 7 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	14
Anf. 8 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	14
Anf. 9 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	15
Anf. 10 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	15
Anf. 11 SOFIA DAMM (KD) replik.....	16
Anf. 12 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	16
Anf. 13 SOFIA DAMM (KD) replik.....	17
Anf. 14 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	17
Anf. 15 BIRGITTA OHLSSON (L) replik	18
Anf. 16 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	18
Anf. 17 BIRGITTA OHLSSON (L) replik	19
Anf. 18 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP) replik	19
Anf. 19 EMMA WALLRUP (V)	20
(Beslut fattades under § 14.)	20
§ 7 Lag om fritidsbåtar och vattenskotrar	20
Trafikutskottets betänkande 2015/16:TU8.....	20
Anf. 20 EMMA WALLRUP (V)	20
Anf. 21 LARS MEJERN LARSSON (S).....	21
Anf. 22 EDWARD RIEDL (M)	22
(Beslut fattades under § 14.)	23
§ 8 Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte	23
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU17.....	23
Anf. 23 BEATRICE ASK (M)	23
Anf. 24 LAWEN REDAR (S).....	25
Anf. 25 BEATRICE ASK (M) replik.....	28
Anf. 26 LAWEN REDAR (S) replik.....	29
Anf. 27 BEATRICE ASK (M) replik.....	29
Anf. 28 LAWEN REDAR (S) replik.....	30

Anf. 29 KENT EKEROTH (SD).....	30
Anf. 30 BEATRICE ASK (M) replik.....	34
Anf. 31 KENT EKEROTH (SD) replik.....	34
Anf. 32 BEATRICE ASK (M) replik.....	35
Anf. 33 KENT EKEROTH (SD) replik.....	35
Anf. 34 MATS PERTOFT (MP).....	36
Anf. 35 JOHAN HEDIN (C).....	37
Anf. 36 LINDA SNECKER (V).....	39
Anf. 37 BEATRICE ASK (M) replik.....	41
Anf. 38 LINDA SNECKER (V) replik.....	41
Anf. 39 BEATRICE ASK (M) replik.....	42
Anf. 40 LINDA SNECKER (V) replik.....	42
Anf. 41 LAWEN REDAR (S) replik.....	43
Anf. 42 LINDA SNECKER (V) replik.....	43
Anf. 43 LAWEN REDAR (S) replik.....	43
Anf. 44 LINDA SNECKER (V) replik.....	44
Anf. 45 KENT EKEROTH (SD) replik.....	44
Anf. 46 LINDA SNECKER (V) replik.....	45
Anf. 47 KENT EKEROTH (SD) replik.....	45
Anf. 48 LINDA SNECKER (V) replik.....	46
Anf. 49 ROGER HADDAD (L).....	46
Anf. 50 LAWEN REDAR (S) replik.....	48
Anf. 51 ROGER HADDAD (L) replik.....	49
Anf. 52 LAWEN REDAR (S) replik.....	49
Anf. 53 ROGER HADDAD (L) replik.....	49
Anf. 54 ANDREAS CARLSON (KD).....	50
(Beslut fattades under § 14.).....	51
§ 9 Undantag från mervärdesskatt för vissa posttjänster	51
Skatteutskottets betänkande 2015/16:SkU15	51
(Beslut fattades under § 14.).....	51
§ 10 Granskning av meddelande om handel för alla	52
Näringsutskottets utlåtande 2015/16:NU8.....	52
Anf. 55 HANS ROTHENBERG (M).....	52
Anf. 56 JOHAN NISSINEN (SD).....	53
Anf. 57 PETER HELANDER (C).....	55
Anf. 58 HÅKAN SVENNELING (V).....	56
Anf. 59 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	58
Anf. 60 HÅKAN SVENNELING (V) replik	59
Anf. 61 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	59
Anf. 62 HÅKAN SVENNELING (V) replik	60
Anf. 63 SAID ABDU (L).....	60
Anf. 64 LARRY SÖDER (KD).....	61
Anf. 65 HANNA WESTERÉN (S).....	63
Anf. 66 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	65
Anf. 67 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	66
Anf. 68 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	66
Anf. 69 HANNA WESTERÉN (S) replik.....	66
Anf. 70 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	67
Anf. 71 HÅKAN SVENNELING (V) replik	69
Anf. 72 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	69
Anf. 73 HÅKAN SVENNELING (V) replik	69

Anf. 74 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	70
Anf. 75 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	70
Anf. 76 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	70
Anf. 77 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	71
Anf. 78 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik.....	71
Anf. 79 CARL SCHLYTER (MP).....	72
(Beslut fattades under § 14.)	73
§ 11 Handelspolitik	73
Näringsutskottets betänkande 2015/16:NU9	73
Anf. 80 HANS ROTHENBERG (M).....	73
Anf. 81 JOHAN NISSINEN (SD).....	75
Anf. 82 PETER HELANDER (C).....	77
Anf. 83 HÅKAN SVENNELING (V)	79
Anf. 84 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	82
Anf. 85 HÅKAN SVENNELING (V) replik	82
Anf. 86 HANS ROTHENBERG (M) replik.....	83
Anf. 87 HÅKAN SVENNELING (V) replik	83
Anf. 88 SAID ABDU (L).....	84
Anf. 89 HÅKAN SVENNELING (V) replik	85
Anf. 90 SAID ABDU (L) replik.....	86
Anf. 91 HÅKAN SVENNELING (V) replik	86
Anf. 92 SAID ABDU (L) replik.....	86
Anf. 93 LARRY SÖDER (KD).....	86
Anf. 94 JENNIE NILSSON (S)	88
Anf. 95 HÅKAN SVENNELING (V) replik	90
Anf. 96 JENNIE NILSSON (S) replik	91
Anf. 97 HÅKAN SVENNELING (V) replik	91
Anf. 98 JENNIE NILSSON (S) replik	91
Anf. 99 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	92
(Beslut fattades under § 14.)	94
§ 12 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	94
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU10	94
Anf. 100 ANDREAS NORLÉN (M)	94
Anf. 101 BJÖRN VON SYDOW (S).....	97
Anf. 102 FREDRIK ERIKSSON (SD)	98
Anf. 103 ANDREAS NORLÉN (M) replik	103
Anf. 104 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik	103
Anf. 105 ANDREAS NORLÉN (M) replik	103
Anf. 106 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik	104
Anf. 107 AGNETA BÖRJESSON (MP)	104
Anf. 108 PER-INGVAR JOHNSSON (C).....	106
Anf. 109 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	107
Anf. 110 TUVE SKÅNBERG (KD)	109
(forts. § 15).....	111
Ajournering.....	111
Återupptagna förhandlingar	111
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 februari.....	111
KrU4 Kultur och fritid för barn och unga	111
KrU5 Radio och tv i allmänhetens tjänst.....	113

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	114
UU4 Kommissionens arbetsprogram 2016.....	114
TU8 Lag om fritidsbåtar och vattenskotrar	114
JuU17 Ett särskilt straffansvar för resor i terrorismsyfte	115
SkU15 Undantag från mervärdesskatt för vissa posttjänster	117
NU8 Granskning av meddelande om handel för alla.....	117
NU9 Handelspolitik.....	118
§ 15 (forts. från § 12) Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	
(forts. KU10).....	120
Anf. 111 HANS EKSTRÖM (S)	120
Anf. 112 MARIA ABRAHAMSSON (M)	120
Anf. 113 EMANUEL ÖZ (S)	121
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	123
§ 16 Riksrevisionens rapport om transparensen i Årsredovisning för staten 2014	123
Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU12.....	123
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	123
§ 17 Riksrevisionens rapport om statens finansiella tillgångar	123
Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU16.....	123
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	123
§ 18 Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet	123
Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU6	123
Anf. 114 ROBERT STENKVIST (SD).....	123
Anf. 115 ROSSANA DINAMARCA (V)	125
Anf. 116 HÅKAN BERGMAN (S).....	125
Anf. 117 BETTY MALMBERG (M).....	126
Anf. 118 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	128
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	129
§ 19 Bordläggning	129
§ 20 Anmälan om interpellationer	129
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	130
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 17.05.....	131